

ISSN 1829-1155

Հիմնադիր՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՐԱՆ

Խմբագրական
խորհուրդ՝
Գագիկ Հարությունյան
Վահե Ստեփանյան
Վոլոդյա Հովհաննիսյան
Վալերի Պողոսյան
Առուշան Հակոբյան

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան, Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 58-81-71

ՏԵՂԵԿԱԳՐԻ

3(77)
2015

© ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

• ՎԵՐԼՈՒԾԱԿԱՆ ՆՅՈՒԹԵՐ

* Ինքնազուսուցման «ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ»...
ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԻ ՔԱՆԻ
ԱՌԱՆՁՆԱՀԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՇՈՒՐՁ

Վայելքի ՊՈՂՈՍՅԱՆ.....5

• ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ (1194-1209)

* ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲԵԼԱՌՈՒՍԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅՏԵՄԲԵՐԻ 20-ԻՆ ԱՇԳԱԲԱՏՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԲԵԼԱՌՈՒՍԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԱՆԿԱԽ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՅՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐԱԿԱՆ ԵՎ ԱՅԼ ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆՄԱՆ, ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ ԻՄՈՒՆԻՏԵՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1194 - 10 մարտի 2015թ.).....14

* ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱՏՆԵՍՈՒԹՅԱՆ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՄԻՋԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅՏԵՄԲԵՐԻ 12-ԻՆ ՀՈՒՍՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ «ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐԻ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ԱՋԱԿՅՈՒԹՅՈՒՆ» ԾՐԱԳՐԻ (ԵԳՖԱԾ) ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1195 - 10 մարտի 2015թ.).....18

* ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ ՎԱԼԵՏՏԻՆԱ ՄԿՐՏԻՉՅԱՆԻ ԵՎ ՍՈՖՅԱ ԹՈՐՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 404-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 4-ՐԴ ՄԱՍԻ, 407-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 5-ՐԴ ՄԱՍԻ ԵՎ 414.1-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ 2-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1196 - 17 մարտի 2015թ.).....25

* ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 171-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ, 173-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1197- 7 ապրիլի 2015թ.).....36

* 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ՝ ԿԻՈՏՈՅԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԴՈՂՈՒՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1198- 7 ապրիլի 2015թ.).....51

* 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 19-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԵՎ ՋԱՐԳԱՑՄԱՆ ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ԿՈՏԱՅԻ ՄԱՐԶԻ

- ԿոճՏ Թափոններին ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» ՎԱՐԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1199- 7 ապրիլի 2015թ.).....54
- * 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 20-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՏՈՄԱՅԻՆ ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԻ 2-ՐԴ ԷՆԵՐԳԱԲԼՈՎԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏԻ ԵՐԿԱՐԱԶԳՄԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1200- 7 ապրիլի 2015թ.).....57
- * 2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 5-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԱՏՈՄԱՅԻՆ ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏԻ ԵՐԿԱՐԱԶԳՄԱՆ ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԱՐՏԱՀԱՆՄԱՆ ՎԱՐԿ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1201- 7 ապրիլի 2015թ.).....63
- * ՔԱՂԱՔԱՅԻ ԱՐԱ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆԱԳՐՔԻ 1058-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1202- 14 ապրիլի 2015թ.).....67
- * ՀՀ ՍԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ «ՇԱՀՈՒԹԱՀԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 69-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 3-ՐԴ ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ 1-ԻՆ ՆԱԽԴԱՍՈՒԹՅԱՄԲ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ԴՐՈՒՅԹԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1203- 28 ապրիլի 2015թ.).....73
- * 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 29-ԻՆ ԱՄՄԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈՐԴԱՆԱՆԻ ՀԱՇԻՍՅԱՆ ԹԱԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՆԵՐԴՐՈՒՄՆԵՐԻ ԽՐԱԽՈՒՍՄԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1204- 28 ապրիլի 2015թ.).....85
- * ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐ ԷՄՄԱ ԽՈՋՈՅԱՆԻ ԵՎ ԳԵՎՈՐԳ ԱՐՇԱԿՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՔԱՂԱՔԱՅԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆԱԳՐՔԻ 199-ՐԴ ՀՈՂՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1205- 19 մայիսի 2015թ.)89
- * 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈՒԼԻՍԻ 9-ԻՆ ՄՈՆՏԵՎԻԴԵՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌԻՐՈՒԳՎԱՅԻ ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ

նրոշեցի վերաբերյալ, գործով (ՄԴՈ 1206- 19 մայիսի 2015թ.).....	98
* 2013 թվականի Հոկտեմբերի 25-ին Միևսկոմի ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ՀԱԿԱԶԴՄԱՆ ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԿԱԶՄԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1207- 19 մայիսի 2015թ.).....	101
* 2015 թվականի ՄԱՐՏԻ 25-ԻՆ ՊԵՏԻՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ ԱՐՏՈՆՅԱԼ ՎԱՐԿԻ ՏՐԱՄԱԴՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒՆՆԵՐԻ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1208- 19 մայիսի 2015թ.).....	104
* 2015 թվականի ՓԵՏՐՎԱՐԻ 13-ԻՆ ՀՈՍՍՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌԵԼՅԱՏԻՎԻՍՏԱԿԱՆ ԱՍՏՂԱՖԻԶԻԿԱՅԻ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՑԱՆՑԻ (ԻԿՐԱՆԵՏ) ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԻԿՐԱՆԵՏ-Ի ԿԵՆՏՐՈՆ ՀԻՄՆԱԴՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒՆ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ (ՄԴՈ 1209- 19 մայիսի 2015թ.).....	108

• ՏԵՂԵԿԱՏՎՈՒԹՅՈՒՆ

* ԿԱՆԱԴԱՀԱՅ ԴԱՏԱՎՈՐԸ ՀՀ ՍԴՈՒՄ	111
* ՀՅՈՒՐ ԷՐ ԳԵՐՄԱՆԱՅԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԸ	111
* GRECO ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	112
* ԱՐԳԵՆՏԻՆԱՅԻ ԴԱՏԱՎՈՐԸ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	112
* ԱԻՄ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	113
* ՄԱԿ-Ի ՀԱՏՈՒԿ ԶԵԿՈՒՑՈՂԸ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ	114
* ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՆԴԱՍԻ ՄԵԾԱՐՈՒՄԸ	115
* ՉԵԽԻԱՅԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՅՑԸ	115
* ՉԵԽԻԱՅԻ ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆՆ ԱՅՑԵԼԵՑ ԾԻԾԵՆՆԱԿԱԲԵՐԴ	117
* ԴԵՍՊԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԱՅՑԸ	118
* ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ	119

ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒՄԸ ՏԵՂԱԿԱՆ ԻՆՔՆԱԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՄԻ ԲԱՆԻ ԱՌԱՆՁՆԱՅԱՏԿՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԾՈՒՐՋ

Ժողովրդավարությունը, ինչպես հայտնի է, չափազանց բարդ երևույթ է, որը դրսևորվում է իր բազմաթիվ հատկությունների, հատկանիշների ամբողջությամբ, ունի բազմապիսի երանգներ ու նրբերանգներ և այլևայլ կողմեր: Ընդ որում, այդ բոլորը մեկնրնդմիշտ տրված չեն և գտնվում են անընդհատ զարգացման գործընթացում և, բացի այդ, յուրաքանչյուր ժողովուրդ ու պետություն ունեն հենց իրենց ժողովրդավարությունը սեփական առանձնահատկություններով: Եվ չնայած այդ տարբերություններին ժողովրդավարությունը, որպես այդպիսին, ունի որոշակի հատկություններ և հատկանիշներ, որոնք հատուկ են բոլոր ժողովրդավարություններին: Դրանց շարքում իր կարևորությամբ առանձնանում է իշխանության ապակենտրոնացումը և հաճախ ժողովրդավարության մակարդակը որոշելու համար, այլ հատկանիշների հետ մեկտեղ, հատկանիշ է ծառայում ապակենտրոնացման աստիճանը: Այլ կերպ ասած, որքան բարձր է ապակենտրոնացման մակարդակը, այնքան բարձր է համարվում ժողովրդավարության մակարդակը: Ընդ որում, իշխանության ապակենտրոնացումը սկզբունքորեն ընգրկում է կառավարման բոլոր ոլորտները: Ապակենտրոնացվածության իրականացման արմատական միջոց է իշխանությունների բաժանման հանրահայտ սկզբունքը, որը դարձել է ժողովրդավարական պետությունների սահմանադրությունների կարևորագույն և անբաժանելի սկզբունք, ըստ որի, մեկ միասնական պետական իշխանությունը բաժանվում է երեք իշխանության: Այդպիսի բաժանման հետ մեկտեղ և դրան զուգահեռ ստեղծվում է նաև տեղական ինքնակառավարումը, իբրև հանրային իշխանության իրականացման կոնկրետ մի եղանակ կառավարման որոշակի օղակներում: Այդ պատճառով է, որ տեղական ինքնակառավարումը երբեմն պայմանականորեն անվանվում է «չորրորդ իշխանություն»:

Առհասարակ ինքնակառավարումը, որոշակի առումով, նույնպես համարվում է ժողովրդավարության կարևորագույն չափանիշ և ինքնակառավարման մակարդակը ևս բնորոշում է ժողովրդավարության աստիճանը, որքանով ինքնակառավարումը քաղաքացիական հասարակության

անքակտելի բաղադրամասն է, սակայն այս հոդվածում կանդրադառնանք միայն տեղական ինքնակառավարման որոշ առանձնահատկություններին:

Նախևառաջ նշենք, որ ինքնակառավարում ասելով հասկանում ենք՝ իրենց հուզող, իրենց կենսագործունեության հարցերի վերաբերյալ մարդկանց ինքնուրույն, առանց որևէ կախվածության որոշումներ ընդունելու հնարավորությունն ու ունակությունը:

Ինչ վերաբերում է տեղական ինքնակառավարմանը, ի տարբերություն ինքնակառավարման մյուս տարատեսակների, այն պետական /հանրային/ կառավարման մի որոշակի եղանակ է, որքանով ունի իշխանական-իրավական բնույթ: Այս մասին է վկայում այն հանգամանքը, որ ինչպես ամրագրված է, օրինակ, ՀՀ Սահմանադրությամբ, "... Համայնքի ավագանին... ընդունում է համայնքի տարածքում պարտադիր կատարման ենթակա իրավական ակտեր" /հոդված 107/: Դրա հետ մեկտեղ անհրաժեշտ է նկատի ունենալ, որ տեղական ինքնակառավարումը մի առանձնահատուկ բազմաբնույթ երևույթ է և ժողովրդաիշխանության հաստատման և իրականացման յուրահատուկ դրսևորումն է: Այս հանգամանքը ընդգծված է ՀՀ Սահմանադրության հոդված 30-ում, որտեղ նշված է, որ ՀՀ քաղաքացիներն իրավունք ունեն մասնակցելու պետական կառավարմանը և տեղական ինքնակառավարմանը:

Միաժամանակ, քանի որ Հայաստանի Հանրապետությունը հռչակված է ժողովրդավարական պետություն, պատահական չէ, որ Սահմանադրությամբ ամրագրված է, որ նախ՝ իշխանությունը պատկանում է ժողովրդին և երկրորդ՝ ժողովուրդն իր իշխանությունը տեղերում /համայնքներում/ իրականացնում է նաև տեղական ինքնակառավարման միջոցով /հոդված 2/: Ընդ որում, սահմանված է, որ տեղական ինքնակառավարումը համայնքի այն իրավունքն է, որով համայնքը սեփական պատասխանատվությամբ բնակիչների բարօրության նպատակով լուծում է տեղական նշանակության հարցեր /ՀՀ Սահմանադրություն, հոդված 104/: Սահմանադրության այս դրույթից կարելի է կատարել մի շարք հետևություններ. 1. համայնքն իրավունք ունի որոշումներ կայացնել, 2. այդ իրավունքը կարելի է գործադրել միայն ի բարօրություն բնակիչների /ուշադրություն դարձնենք նաև, որ այստեղ կարևորվում է մարդու բանկության վայրը անկախ նրա քաղաքացիությունից/, 3. համայնքի որոշումները կայացվում են սեփական պատասխանատվությամբ, 4. ասվածից, կարծում ենք միանշանակ բխում է, որ տեղական ինքնակառավարում իրականացնելիս բնակիչները, ինչպես նաև տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ու պաշտոնատար անձինք ինքնուրույն են իրականացնում իշխանությունը համայնքում: Ահա թե ինչու է Սահմանադրությամբ ամրագրված, որ տեղական ինքկառավարման

մարմինները պետական իշխանության մարմինների համակարգի մաս չեն կազմում /թեև, ինչպես արդեն նշել ենք, որ տեղական ինքկառավարումը պետական կառավարման մի տեսակ է/: Այս մասին են վկայում ՀՀ Սահմանադրության 2 /մաս 2/, 4, 5 /մաս 2/, 23 /մաս 3/ և մի շարք այլ հոդվածների դրույթները: Այս առումով տեղական ինքկառավարման մարմինները չեն կարող ընդգրկվել կառավարման պետական համակարգում:

Խոսելով տեղական ինքնակառավարման մասին, անհրաժեշտ է ելնել այն հիմնադրույթից, որ այն հասարակական հարաբերությունների ամբողջական մի այնպիսի համակարգ է, որն առանձնանում է բնակչության ինքնակազմակերպման հատկությամբ և ինքնուրույն կերպով տեղական նշանակության խնդիրները լուծելու կարողությամբ, տեղական իշխանության կազմակերպման և իրականացման յուրահատկությամբ, և այդ առանձնահատկության հիմքում ընկած է հենց «ինքնակառավարումը»: Եվ այսպիսի մոտեցումը ընդհանուր առմամբ /կարծում ենք, միայն ընդհանուր առմամբ, բայց ոչ մանրամասներով/, արտացոլվել է գործող Սահմանադրությունում: Մասնավորապես, ՀՀ Սահմանադրությունը ամրագրել է, որ ժողովուրդն իր իշխանությունն իրականացնում է անմիջականորեն՝ ազատ ընտրությունների և հանրաքվեների միջոցով և, մյուս կողմից՝ տեղական ինքնակառավարման մարմինների միջոցով:

Տեղական ինքնակառավարմանը վերաբերող Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության դրույթները որոշակի առումով համահունչ են Տեղական ինքնակառավարման եվրոպական խարտիայի /1985թ./ դրույթներին, որոնք, ըստ էության արտացոլում են եվրոպական ավանդույթը և արդի ժողովրդավարական զարգացումները: Եվրոպական խարտիան, ըստ էության, արձանագրել է այն հիմնական մոտեցումները և սկզբունքները, որոնք անհրաժեշտ են եվրոպական երկրներում ժողովրդավարական ճանապարհով տեղական ինքնակառավարումը կազմակերպելու համար: Նկատի ունենալով, որ Հայաստանի Հանրապետությունը վավերացրել է այդ փաստաթուղթ /որոշակի սահմանափակումներով 2001/, հետևաբար Հայաստանը պարտավորվել է տեղական ինքնակառավարմանը վերաբերող իր օրենսդրությունը /և առաջին հերթին Սահմանադրությունը/ համապատասխանեցնել խարտիայի դրույթներին: Այստեղ մեր խնդիրը չէ անդրադառնալ Խարտիայի մանրամասներին, սակայն հարկ ենք համարում վկայակոչել որոշ դրույթներ, որոնք հնարավորություն կտան ճիշտ պատկերացում կազմել տեղական ինքնակառավարման առանձնահատկությունների մասին:

Առաջին հերթին նշենք Խարտիայի նախաբանում տեղ գտած մի շարք դրույթներ, որոնք ունեն առանցքային նշանակություն Խարտիայի ընդունման նպատակների, դրանում առկա սկզբունքների համակողմանի

ընկալման, մեկնաբանման և իրավական եզրակացություններ կատարելու համար: Խարտիայի նախաբանում, ի թիվս այլոց շեշտվում են. 1. տեղական ինքնակառավարման մարմինները ժողովրդավարական ռեժիմի հիմնական հիմքերից են, 2. պետական գործերի կառավարմանը մասնակցելը քաղաքացիների իրավունքն է և այդ իրավունքը առավել ուղղակիորեն կարող է իրականացվել տեղական մակարդակով, 3. տեղական ինքնակառավարման պաշտպանությունը և ամրապնդումը նպաստում են ապակենտրոնացված իշխանության կառուցմանը, 4. տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ունեն լայն ինքնավարություն և դրա իրագործման համար պետք է ունենան անհրաժեշտ միջոցներ:

Խարտիայի նախաբանում նշված այս խնդիրների հիմնական նպատակն է գործնականանում հաստատել, պաշտպանել և երաշխավորել իրական ինքնակառավարումը, որի իրականացմանն են ուղղված Խարտիայի հիմնական դրույթները: Այդ դրույթներից են՝ 1. տեղական ինքնակառավարումը տեղական ինքնակառավարման մարմինների իրավունքն է /հոդված 3, կետ 1/, որն իրականացնում են խորհուրդները, ընդ որում այդ դրույթը չի բացառում քաղաքացիների ժողովին, հանրաքվեին կամ քաղաքացիների ուղղակի մասնակցության ցանկացած այլ ձև /հոդված 3, կետ 2/, 2. տեղական ինքնակառավարման մարմիններն ունեն գործողությունների լիակատար ազատություն /հոդված 4, կետ 2/, 3. պետական լիազորությունների իրականացումը պետք է առավելապես դրվի քաղաքացիներին ամենից մոտ կանգնած իշխանության մարմինների վրա /հոդված 4, կետ 3/, 4. տեղական ինքնակառավարման մարմիններին տրվող լիազորությունները պետք է լինեն լիակատար և բացառիկ /հոդված 4, կետ 4/, 5. տեղական ինքնակառավարման մարմինները տեղական ինքնակառավարման սկզբունքների պահպանման համար պետք է ունենան դատարանով պաշտպանվելու իրավունք /հոդված 11/: Ուշադրության է արժանի նաև Խարտիայի այն հիմանդրույթը, ըստ որի «տեղական ինքնակառավարման սկզբունքը պետք է ճանաչված լինի ներպետական օրենսդրությունում և, հնարավորինս, երկրի Սահմանադրությունում» /հոդված 2/:

Հակիրճ անդրադառնալով տեղական ինքնակառավարմանը առնչվող ներկա պատկերացումներին, ցանկանում ենք պարզաբանել թե որքանով է Հայաստանի Հանրապետությունում սահմանադրական մակարդակով ապահովվում տեղական ինքնակառավարումը: Ակնհայտ է, որ ինքնակառավարումը, առաջին հերթին հանգում է կառավարմանը մասնակցելու բնակիչների ուղղակի մասնակցությունը: Տեղական ինքնակառավարմանը ուղղակի մասնակցելու բնակիչների իրավունքը ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխան կարող է իրականացվել՝ 1. համայնքի ավագանու և համայնքի ղեկավարի ընտրությունների միջոցով

/հոդված 107/,2. համայնքային նշանակության հարցերը տեղական հանրաքվեով լուծելու միջոցով /հոդված 107/:

Նշենք նաև, որ և՛ առաջին և՛ երկրորդ դեպքերում կան բացառություններ. Երևանի քաղաքապետը կարող է ընտրվել նաև անուղղակի ընտրության միջոցով /հոդված 108/, իսկ համայնքների միացման կամ առանձնացման հարցը լուծելիս հանրաքվեների արդյունքը չունի պարտադիր բնույթ /հոդված 110/, այսինքն՝ ըստ էության, հանրաքվեի վերածվում է համաժողովրդական հարցման /պլեբիսցիտ/:

Եթե ասվածին ավելացնենք նաև ՀՀ Սահմանադրության այն դրույթը, ըստ որի համայնքն իր ինքնակառավարման իրավունքն իրականացնում է տեղական ինքնակառավարման մարմինների միջոցով /հոդված 107/, ապա կարծում ենք պարզ կդառնա, որ ինքնակառավարումը ամբողջությամբ հանգեցվել է ... կառավարմանը: Այսպիսի եզրակացության կարելի է հանգել, եթե հիշենք, որ պետական կառավարումը դա պետության կազմակերպված ազդեցությունն է հասարակական հարաբերությունների և գործընթացների վրա՝ իշխանական-իրավական մեթոդներով և որն իրականացնում են Հանրապետության Նախագահը, Ազգային ժողովը, կառավարությունը և դատարանները: Պետական այս մարմիններին, Սահմանադրության 107-րդ հոդվածի ուժով, պետք է ավելացնել նաև տեղական ինքնակառավարման մարմինները: Այս առումով համեմատելի են նաև հանրապետության մասշտաբով կատարվող հանրաքվեի և տեղական հանրաքվեի: Այնպես, ինչպես համապետական հանրաքվեի օգտագործվում է չափազանց սահմանափակ դեպքերում, այնպես էլ տեղական հանրաքվեի: Դրանում դժվար չէ համոզվել ծանոթանալով «Հանրաքվեի մասին» ՀՀ օրենքին, ինչպես նաև դրանց պրակտիկ օգտագործման դեպքերին: Բոլոր նրանք, ովքեր չեն համաձայնվի, որ տեղական ինքնակառավարում որպես այդպիսին փաստորեն չկա և այն Սահմանադրության ուժով գոյություն չունի, հավանաբար կնշեն, որ ըստ ՀՀ Սահմանադրության յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի կազմակերպել հավաքներ, ժողովներ, ստեղծել հասարակական կազմակերպություններ և այլն, որոնց միջոցով կարող են ազդել տեղական ինքնակառավարման մարմինների գործունեության վրա: Սակայն այսպիսի փաստարկը տեղին չէ, որովհետև այդ ամենը միայն առհասարակ ինքնակառավարման դրսևորում է, բայց ոչ տեղական ինքնակառավարման:

Ինչպես արդեն նշել ենք, տեղական ինքնակառավարման մարմինները չեն ընդգրկվում պետական իշխանության մարմինների համակարգում, հետևաբար չեն կարող դիտարկվել որպես պետական կառավարման համակարգի կառուցվածքային ստորաբաժանումներ, ինչը սակայն ամենևին չի նշանակում, որ տեղական ինքնակառավարումը զուտ քաղա-

քացիների հասարակական ակտիվության և քաղաքացիական ինքնուրույնության ասպարեզ է և վերածվում է քաղաքացիական հասարակության ինստիտուտի: ՀՀ Սահմանադրությունը ՀՀ-ում երաշխավորում է տեղական ինքնակառավարումը /հոդված 11.2/ և միաժամանակ ամրագրում է, որ այն համայնքի իրավունքն է սեփական պատասխանատվությամբ, բնակիչների բարօրության նպատակով Սահմանադրությանը և օրենքներին համապատասխան լուծելու տեղական նշանակության հարցերը /հոդված 104/:

Այս առումով հետաքրքիր է համեմատել պետական կառավարումը տեղական ինքնակառավարման հետ՝ իբրև հանրային կառավարման առանձնահատուկ եղանակներ: Սահմանադրական մակարդակում այսպիսի համեմատությունը թույլ է տալիս եզրակացնել, որ կառավարման այս երկու եղանակը, ըստ էության չեն տարբերվում, այսինքն տեղական ինքնակառավարումը իրականացվում է այն նույն մեխանիզմով ինչպես պետական կառավարումը, այնինչ պետական կառավարումը ամեննին չի ենթադրում ինքնակառավարում, ինչը անհրաժեշտ է տեղական ինքնակառավարման դեպքում:

Այսպիսի համեմատությունը անշուշտ թերի է, եթե չնշենք, որ դրանցից յուրաքանչյուրն ունի իր առանձնահատկությունները: Մասնավորապես որոշակի առանձնահատկությամբ են դրսևորվում սեփականության հետ առնչվող իրավահարաբերությունները: Այսպես, ՀՀ-ում Սահմանադրությամբ սահմանվում է, որ կառավարությունը կառավարում է պետական սեփականությունը /հոդված 89/, իսկ համայնքի սեփականությունը կառավարելու և տնօրինելու իրավունքը վերապահված է համայնքին /հոդված 105/:

Այստեղ, բնականաբար հարց է առաջանում, թե ինչպե՞ս է համայնքը տնօրինում համայնքի սեփականությունը, արդյոք համայնքի բնակչությունը ինչ-որ ձևով կարո՞ղ է մասնակցել այդ տնօրինմանը: Այս հարցերի պատասխանը մասամբ տալիս է ՀՀ Սահմանադրության 107-րդ հոդվածը, ըստ որի «Համայնքների ավագանին օրենքով սահմանված կարգով տնօրինում է համայնքի սեփականությունը»: Այս դրույթից միանշանակորեն բխում է, որ համայնքային սեփականության տնօրինման իրավունքը վերապահված է միայն ավագանուն և բնակչությունը որևէ ձևով այդ գործընթացին չի մասնակցում, այնպես ինչպես առհասարակ «համայնքը իր ինքնակառավարման իրավունքն իրականացնում է տեղական ինքնակառավարման... մարմինների միջոցով» /հոդված 107/:

Նշենք նաև, որ հանրային կառավարման այս երկու եղանակի համեմատությունից կարող է ստեղծվել այն թյուր պատկերացումը, որ սեփականության կառավարման պարագայում տեղական ինքնակառավարումը օժտված է ավելի մեծ ինքնուրույնությամբ, քան պետական կառավարումը,

ինչը կարծես թե հատուկ է տեղական ինքնակառավարմանը: Սակայն հետևանքների առումով այսպիսի մոտեցումը հղի է լուրջ վտանգով, որովհետև կարող է հանգեցնել համայնքի սեփականության անհարկի փոշիացմանը, այնինչ համայնքի սեփականությունը համայնքի գոյության ինքնուրույն պարտադիր պայմաններից է:

Այս առնչությամբ կարևոր էմ համարում հիշատակել Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանի 2010 սեպտեմբերի 7-ի ՄԴՈ-906 որոշումը: Ըստ սահմանադրական դատարանի քննության առարկա գործի, համայնքներից մեկի ավագանին որոշել է համաձայնություն տալ համայնքի սեփականություն հանդիսացող շինությունը անհատույց սեփականության իրավունքով տրամադրել մի կազմակերպության և միաժամանակ առաջարկել է այդ համայնքի ղեկավարին կնքել նվիրատվության պայմանագիր: Այս գործով սահմանադրական դատարան դիմել է հասարակական կազմակերպությունը, որը վիճարկել է համայնքի ավագանու վերոհիշյալ որոշումը: Սահմանադրական դատարանը գործի քննության արդյունքում արձանագրել է, որ հասարակական կազմակերպություններն ունեն կոլեկտիվի և անհատների մասնավոր շահերի և պահանջունքների իրացմանը, այդ թվում հանրային կառավարմանը մասնակցելու գործառույթ, ինչպես նաև դրանց միջոցով է, որ հասարակությունը հնարավորություն է ստանում հասարակական հսկողություն սահմանել պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման նկատմամբ, ինչը հատկապես կարևոր է, երբ առկա է ոչ թե անհատի, այլ իրավունքի կոլեկտիվ սուբյեկտի սուբյեկտիվ իրավունքների կամ օրինական շահերի խախտում: Միաժամանակ սահմանադրական դատարանը արտահայտել է այն իրավական դիրքորոշումը, որ հասարակական կազմակերպությունները իրավունք ունեն ներկայացնել և պաշտպանել իր և իր անդամների իրավունքները և օրինական շահերն այլ կազմակերպություններում, դատարանում, պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում /որոշման 7-րդ կետը/:

Ինչպես տեսնում ենք բերված օրինակից և ինչպես բխում է նշված սահմանադրական դրույթներից, համայնքի բնակիչը որևէ ձևով ոչ միայն չի կարող մասնակցել տեղական ինքնակառավարման մարմինների որոշումների ընդունմանը, այլև այդ որոշումների բողոքարկմանը: Սահմանադրական դատարանը իր որոշմամբ հստակ ընդգծել է դատարանում բնակիչների իրավունքներն ու օրինական շահերը ներկայացնելու ու պաշտպանելու հնարավորության անհրաժեշտությունը, սակայն այդ հնարավորությունը ընձեռել է միայն հասարակական կազմակերպություններին, այնինչ ինքնակառավարումը ենթադրում է առաջին հերթին անհատների մասնակցությունը նմանատիպ գործընթացներին: Օրինակ, Լիտվային սահմանադրությամբ համայնքի անդամն օժտված է

դատարանում համայնքի վերաբերյալ համայնքային մարմինների որոշումների բողոքարկման իրավունքով /հոդված 124/: Դատարան դիմելու բնակիչների այս իրավունքը կարող է ստեղծել այն թյուր տպավորությունը, որ դատարանները այս պարագայում կհեղեղվեն դիմումներով, սակայն, եթե նկատի ունենանք, որ տեղական ինքնակառավարման մարմինների որոշումներից յուրաքանչյուրի համար փաստորեն, անկախ դիմումների քանակից, կարող է լինել միայն մեկ գործ, ապա նման վտանգը բացառվում է: Այս դեպքում անհրաժեշտ է նկատի ունենալ նաև, որ ապահովվում է քաղաքացիների և նրանց միավորումների մասնակցությունը համայնքի կառավարմանը, ինչը շատ ավելի կարևոր է դատարանների ծանրաբեռնվածության համեմատ:

Ուսումնասիրելով տեղական ինքնակառավարման վերաբերյալ ՀՀ Սահմանադրության վերոհիշյալ դրույթները, կարծում ենք, որ ընդհանուր առմամբ սահմանադրական մակարդակով պատասխան չեն ստանում մի շարք հիմնահարցեր, մասնավորապես՝

- ի՞նչ կերպ, բացի ընտրություններից և հանրաքվեներից, համայնքի բնակիչը և բնակիչների խմբերը կարող են անմիջականորեն մասնակցել համայնքի կառավարմանը:
- ի՞նչ կերպ համայնքի բնակիչը կարող է անմիջականորեն համայնքի մի առանձին մասի /օրինակ՝ բակի մայթի եզրին կրպակ տեղադրելու/ վերաբերյալ ընդունվելիք որոշումների կայացմանը: Այս հարցի պատասխանը օրինակ ՌԴ Սահմանադրությունում լուծվել է հետևյալ կերպ. «Տեղական ինքնակառավարումը իրականացնում են քաղաքացիները հանրաքվեների, ընտրությունների, անմիջական կամարտահայտության այլ ձևերի ճանապարհով տեղական ինքնակառավարման ընտրական և այլ մարմինների միջոցով» /հոդված 130/:
- ի՞նչ է նշանակում Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 105-րդ հոդվածում ամրագրված դրույթը, ըստ որի «Համայնքի սեփականությունը կառավարելու և տնօրինելու... լիազորությունները համայնքն իրականացնում է որպես սեփական լիազորություններ», ինչպես նաև 105.1-րդ հոդվածի դրույթը. «Համայնքի վարչական սահմաններում գտնվող հողը... համայնքի սեփականություն է»: Այս երկու դրույթներում էլ ամրագրված է «համայնքի սեփականություն» հասկացությունը, որի բովանդակությունը բացահայտված չէ: Արդյոք «համայնքի սեփականություն» ասելով պե՞տք է հասկանալ համայնքի բոլոր անդամների սեփականություն, որքանով համայնքը բնակչության հանրությունն է, ինչպես նշված է սահմանադրության 104.1-րդ հոդվածում, այսինքն խոսքը վերաբերում է հանրային սեփականությանը /ի դեպ այս հասկացությունը, որքան տեղյակ ենք ՀՀ օրենս-

դրությունում չի օգտագործվում, ի բացառյալ հեղինակային իրավունքի ոլորտի/։ Ընդ որում, այդ սեփականությունը, ինչպես արդեն նշել ենք, կարող է տնօրինել համայնքի ավագանին, առանց բնակիչների կարծիքը հաշվի առնելու։ Արդյունքում համայնքը, պատկերավոր ասած, կարող է առհասարակ զրկվել սեփականությունից, առանց որի համայնքը կդադարի այդպիսին լինելուց։

Անդրադառնալով ՀՀ Սահմանադրության վերոհիշյալ դրույթներին, ընդհանուր առմամբ ստեղծվում է այնպիսի տպավորություն, որ տեղական ինքնակառավարման ոլորտում ինքնակառավարումը հանգեցվում է զուտ կառավարմանը։ Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ներկայումս մշակվում են սահմանադրական փոփոխություններ, կարծում ենք նշված մոտեցումները կնպաստեն այնպիսի դրույթների ձևակերպմանը, որոնք կապահովեն տեղական ինքնակառավարման հաստատմանը։

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԲԵԼԱՌՈՒՄԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 20-ԻՆ
ԱՇԳԱԲԱՏՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ԲԵԼԱՌՈՒՄԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԱՆԿԱԽ ՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ
ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ԿԱՆՈՆԱԴՐԱԿԱՆ ԵՎ ԱՅԼ
ՄԱՐՄԻՆՆԵՐՈՒՄ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑՉՈՒԹՅԱՆ ՀԻՄՆՄԱՆ, ԱՐՏՈՆՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԵՎ
ԻՄՈՒՆԻՏԵՏՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՋԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

10 մարտի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝
կազմով.

Գ. Հարությունյանի (նախագահող, Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ.
Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող),
Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ /գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում/՝ Հայաս-
տանի Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝
Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարի տեղա-
կալ Շ. Քոչարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 3(77)2015

րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Հայաստանի Հանրապետության և Բելառուսի Հանրապետության միջև 2014 թվականի նոյեմբերի 20-ին Աշգաբատում ստորագրված՝ Բելառուսի Հանրապետությունում Անկախ պետությունների համագործակցության կանոնադրական և այլ մարմիններում Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցչության հիմնման, արտոնությունների և իմունիտետների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 2015թ. փետրվարի 4-ի՝ ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով քննության առարկա համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

Հայաստանի Հանրապետության և Բելառուսի Հանրապետության միջև Բելառուսի Հանրապետությունում Անկախ պետությունների համագործակցության կանոնադրական և այլ մարմիններում Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցչության հիմնման, արտոնությունների և իմունիտետների մասին համաձայնագիրը /այսուհետ՝ Համաձայնագիր/ ստորագրվել է 2014 թվականի նոյեմբերի 20-ին՝ Աշգաբատում՝ Բելառուսի Հանրապետության տարածքում Անկախ պետությունների համագործակցության կանոնադրական և այլ մարմիններում Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցչության հիմնման և գործունեության, ինչպես նաև արտոնություններ և իմունիտետներ տրամադրելու պայմանները սահմանելու նպատակով:

Համաձայնագրով Բելառուսի Հանրապետությունը համաձայնում է, որ իր տարածքում հիմնվի Անկախ պետությունների համագործակցության կանոնադրական և այլ մարմիններում Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցչություն:

Համաձայնագրի 2-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցչությունը, ներկայացուցչության ղեկավարը, անձնակազմի անդամները (դիվանագիտական անձնակազմը, վարչատեխնիկական անձնակազմը և սպասարկող անձնակազմը),

դիվանագիտական և վարչական անձնակազմի անդամների հետ բնակվող ընտանիքի անդամները, դիվանագիտական և վարչատեխնիկական անձնակազմի մասնավոր տնային աշխատողները, շենքը, ներկայացուցչության փաստաթղթերը և արխիվը Բելառուսի Հանրապետության տարածքում օգտվում են նույն արտոնություններից ու իմունիտետներից և կրում են նույն պարտականությունները, որոնք սահմանված են 1961 թվականի ապրիլի 18-ի՝ Դիվանագիտական կապերի մասին Վիեննայի կոնվենցիայով:

Ըստ Համաձայնագրի՝ վերը նշված արտոնությունները և իմունիտետները չեն տարածվում Բելառուսի Հանրապետության քաղաքացիների վրա:

Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը նոր պարտավորություններ չի ստանձնում, այլ պարտավորվում է բարեխղճորեն կատարել 1961 թվականի ապրիլի 18-ի՝ Դիվանագիտական կապերի մասին Վիեննայի կոնվենցիային միանալիս (ՀՀ-ն միացել է 1992 թվականի հոկտեմբերի 6-ին ԳԽ Հ.Ն-0703-1 որոշմամբ) արդեն ստանձնած պարտավորությունները:

Համաձայնագրով նշված դիվանագիտական հարաբերությունների կարգավորման համար հիմք են ընդունվում նաև Համաձայնագրի նախաբանում վկայակոչված՝ 1992 թվականի մարտի 13-ի՝ Անկախ պետությունների լիազոր ներկայացուցչությունների մասին համաձայնագիրը և 1993 թվականի դեկտեմբերի 24-ի՝ Համագործակցության կանոնադրական և այլ մարմիններում մասնակից պետությունների մշտական լիազոր ներկայացուցչությունների մասին կանոնադրությունը:

Համաձայնագրով նախատեսված է, որ Համաձայնագրի մեկնաբանման կամ կիրառման վերաբերյալ ցանկացած վեճ ենթակա է լուծման Հայաստանի Հանրապետության և Բելառուսի Հանրապետության միջև խորհրդակցությունների միջոցով:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության և Բելառուսի Հանրապետության միջև 2014 թվականի նոյեմբերի 20-ին Ազգաբաժնում ստորագրված՝ Բելառուսի Հանրապետությունում Անկախ պետությունների համագործակցության կանոնադրական և այլ մարմիններում Հայաստանի Հանրապետության ներկայացուցչության հիմնման, արտոնությունների և

իմունիտետների մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

10 մարտի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1194

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱՏՆՏԵՍՈՒԹՅԱՆ
ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՀԻՄՆԱԴՐԱՄԻ ՄԻՋԵՎ 2014 ԹՎԱԿԱՆԻ
ՆՈՅԵՄԲԵՐԻ 12-ԻՆ ՀՌՈՄՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
«ԵՆԹԱԿԱՌՈՒՑՎԱԾՔՆԵՐԻ ԵՎ ԳՅՈՒՂԱԿԱՆ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ
ԱԶԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆ» ԾՐԱԳՐԻ (ԵԳՖԱԾ) ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ
ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՑԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

10 մարտի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ գյուղատնտեսության նախարարի տեղակալ Ա. Հարությունյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Հայաստանի Հանրապետության և Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 3(77)2015

հիմնադրամի միջև 2014 թվականի նոյեմբերի 12-ին Հռոմում ստորագրված՝ «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագրի (ԵԳՖԱՕ) ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2015 թվականի փետրվարի 9-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը և բանավոր պարզաբանումները, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Ֆինանսավորման համաձայնագիրն (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2014թ. նոյեմբերի 12-ին՝ Հռոմում, որի նպատակը գյուղատնտեսական արտադրական համակարգերի և արժեշղթայի օդակների միջև կապի խթանման միջոցով բնակչության եկամտի աճի և զբաղվածության կայուն հնարավորություններ ստեղծելն ու նրանց տնտեսական և սոցիալական կարգավիճակի բարելավումն է:

Համաձայնագիրը ներառում է թվով երեք բաղադրիչներ՝ Առդիր 1-ին՝ «Ծրագրի նկարագրությունը և իրականացումը», Առդիր 2-րդ՝ «Գումարների բաշխման աղյուսակ», Առդիր 3-րդ՝ «Հատուկ պայմաններ»:

Համաձայնագրին կից ներկայացված է նաև «Գյուղատնտեսության զարգացման ֆինանսավորման պայմանները» (ընդունվել է 2009թ. ապրիլի 29-ին և փոփոխվել՝ 2010թ. սեպտեմբերի 17-ին) վերտառությամբ փաստաթուղթը, որի դրույթները կիրառելի են Համաձայնագրի Բաժին Ա-ի 2-րդ մասի համաձայն:

2. Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամը (այսուհետ՝ Հիմնադրամ կամ ԳՁՄՀ), Համաձայնագրում նշված պայմաններով, Հայաստանի Հանրապետությանն է տրամադրում յոթ միլիոն երկու հարյուր հիսուն հազար Հատուկ փոխառության իրավունքին (7.250.000 ՀՓԻ) համարժեք գումարի չափով վարկ՝ 25 տարի ժամկետով, ներառյալ 5 տարի արտոնյալ ժամկետով (այսուհետ՝ Վարկ) և երկու հարյուր երեսունմեկ հազար Հատուկ փոխառության իրավունքին (231.000 ՀՓԻ) համարժեք գումարի չափով դրամաշնորհ (այսուհետ՝ Դրամաշնորհ):

Ֆինանսավորվող ծրագրի շահառուներն են այն անհատ և գյուղացիական տնտեսությունները, որոնք, զբաղվելով գյուղատնտեսությամբ՝

օգտվում են ռոռզման հին կամ ոչ արդյունավետ համակարգերից: Գյուղական ֆինանսավորման բաղադրիչի թիրախային խումբն են կազմում գյուղացիական ընտանիքները, միկրո, փոքր և միջին՝ գյուղատնտեսական և գյուղական ձեռնարկությունների փաստացի և պոտենցիալ սեփականատերերը և աշխատողները՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով գյուղաբնակ աղքատ կանանց և երիտասարդների տնտեսական կարողությունների զարգացմանը: Ենթակառուցվածքների բաղադրիչի իրականացման աշխարհագրական տարածք են հանդիսանում Շիրակի, Լոռու, Տավուշի, Գեղարքունիքի, Վայոց ձորի, Սյունիքի և Արագածոտնի մարզերը, իսկ Գյուղական ֆինանսավորման բաղադրիչն իրականացվում է հանրապետության ողջ տարածքում՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով ենթակառուցվածքների բաղադրիչի աշխարհագրական տարածքին (Ծրագրի իրականացման տարածք):

Ծրագիրը բաղկացած է հետևյալ բաղադրիչներից՝ «Գյուղական ֆինանսավորման բաղադրիչ», «Գյուղական տարածքների ջրամատակարարման և ռոռզման ենթակառուցվածքների բարելավում (ԳՏՁՈԵԲ) բաղադրիչ», «Ֆերմերների իրազեկման և աջակցության բաղադրիչ» և «Ծրագրի կառավարման բաղադրիչ»:

3. Ֆինանսավորման համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետևյալ հիմնական պարտավորությունները.

- կիսամյակային մուծումներով՝ յուրաքանչյուր տարվա փետրվարի 1-ին և օգոստոսի 1-ին, 20 տարվա ընթացքում ԱՄՆ դոլարով վճարել Վարկի հիմնական գումարը՝ 1.25% տարեկան տոկոսադրույքով և 0.75% տարեկան սպասարկման վճարով (Բաժին «Բ», կետեր 2, 3 և 5),

- Հայաստանի Հանրապետության կենտրոնական գանձապետարանում բացառապես Ծրագրի կողմից տնօրինման նպատակով բացել երկու հաշիվ (Նշանակված հաշիվներ), որոնք նախատեսված են ԱՄՆ դոլարով ֆինանսական միջոցները նախապես ստանալու համար, որոնցից մեկը՝ Վարկի միջոցների (Վարկի նշանակված հաշիվ), իսկ մյուսը Դրամաշնորհի միջոցների համար (Դրամաշնորհի նշանակված հաշիվ), և Նշանակված հաշիվներից ֆինանսական միջոցները փոխանցել Ֆինանսավորման համաձայնագրի «Բ» բաժնի 7-րդ կետում նկարագրված Ծրագրային հաշիվներին, որոնք տնօրինվում են Ծրագրի իրականացման գրասենյակի (ՕԻԳ), Հայաստանում գյուղական տարածքների տնտեսական զարգացման հիմնադրամի (ՀԳՏՏՁԶ/ՖՐԵԴԱ) և Գյուղական ֆինանսավորման կառույցի (ԳՖԿ) կողմից, ինչպես պահանջվում է Ծրագրի իրականացմամբ և ինչպես նշված է Տարեկան աշխատանքային պլան-բյուջեներում (Բաժին «Բ», կետ 6),

- Հիմնադրամի համար ընդունելի առևտրային բանկերում բացել ՀՀ դրամով երկու Ծրագրային հաշիվ, մեկը՝ Վարկի, մյուսը Դրամաշնորհի

համար, ինչպես նաև բացել և վարել ՀՀ դրամով Ծրագրային հաշիվ կառավարության կողմից Ծրագրի համաֆինանսավորման համար (այսուհետ՝ կառավարության համաֆինանսավորման Ծրագրային հաշիվ) (Բաժին «Բ», կետ 7),

- տրամադրել համաֆինանսավորում 3.589 000 ԱՄՆ դոլարին համարժեք դրամի չափով՝ Ծրագրի Գյուղական տարածքների ջրամատակարարման և ոռոգման ենթակառուցվածքների բարելավում (ԳՏՁՈՆԵԲ) բաղադրիչի, ինչպես նաև հարկերի և տուրքերի վճարման համար (Բաժին «Բ», կետ 8),

- ապահովել, որպեսզի ընդունվի կառավարության որոշում Ֆինանսավորման համաձայնագրի 1-ին առդիրի 6-րդ պարբերությանը համապատասխան՝ ՕԻԳ-ի՝ որպես Ծրագիրն իրականացնող գրասենյակի հաստատման մասին, ինչպես նաև ապահովել, որպեսզի Ծրագրի իրականացման ձեռնարկը (ՕԻՁ) հաստատված լինի ԳՁՄՀ-ի կողմից, և ստեղծել Ծրագրի ղեկավար խորհուրդ (ՕՂԽ), ինչպես նկարագրված է Ֆինանսավորման համաձայնագրի 1-ին առդիրի 5-րդ պարբերությունում (Բաժին «Ե», կետ 2),

- ապահովել, որպեսզի ընդունվի կառավարության որոշում, որով կհաստատվի, որ ընթացիկ «Գյուղական կարողությունների ստեղծում ծրագրի» (ԳԿՄՕ) իրականացման գրասենյակը, որը մասամբ ֆինանսավորվում է Հիմնադրամի կողմից՝ 2010 թվականի նոյեմբերի 30-ով թվագրված Ծրագրի ֆինանսավորման համաձայնագրի շրջանակներում, կկրի վարչական, ֆինանսական և գործառնական պատասխանատվություն Ծրագրի իրականացման համար (Առդիր 1, բաժին II, մաս «Ա», կետ 6),

- կնքել եռակողմ համաձայնագիր ԳՖԿ-ի և յուրաքանչյուր մասնակից ֆինանսական կառույցների (ՄՖԿ) հետ, որտեղ կսահմանվեն, ի լրումն այլ կետերի, այն դրույթներն ու պայմանները, ըստ որոնց՝ Վարկի գումարները ԳՖԿ-ի միջոցով կփոխանցվեն մասնակից ֆինանսական կառույցներին՝ որպես ֆինանսավորում, ի կատարումն Ծրագրի նպատակների (Առդիր 1, բաժին II, մաս «Բ», կետ 8.1, ենթակետ «դ»),

- ԳՖԿ-ի հետ ստորագրել փոխըմբռնման հուշագիր՝ սահմանելու համար այն պայմանները, որոնցով Վարկի գումարները կտրվեն ԳՖԿ-ին, ինչպես նաև Վարկի գումարները տրամադրել ԳՖԿ-ին ԱՄՆ դոլարով (Առդիր 1, բաժին II, մաս «Բ», կետ 8.1, ենթակետ «ե»),

- ՀԳՏՏՁՀ-ի հետ կնքել լրացուցիչ համաձայնագիր, որը, ի լրումն այլ կետերի, կսահմանի այն դրույթներն ու պայմանները, ըստ որոնց՝ Վարկի գումարները Հայաստանի Հանրապետության կողմից կփոխանցվեն ՀԳՏՏՁՀ-ին՝ ի կատարումն Ծրագրի նպատակների, ինչպես նաև Վարկի գումարները տրամադրել ՀՀ դրամով՝ ՀԳՏՏՁՀ գործառնությունների

իրականացման համար (Առդիր 1, բաժին II, մաս «Բ», կետ 8.2, ենթակետ «դ»),

- ԳԶՄՀ-ի ուշադրությանը ներկայացնել Ծրագրի իրականացմանն առնչվող՝ Հայաստանի Հանրապետությանը հայտնի խարդախության և/կամ կոռուպցիայի վերաբերյալ ցանկացած հայտարարություն կամ մտահոգություն (Առդիր 3, կետ 1),

- ԾԲԳ-ի միջոցով նշանակել ԳԶՄՀ-ի համար ընդունելի անկախ աուդիտորների՝ ԳԶՄՀ կողմից հաստատված «Առաջադրանքի պայմանների» շրջանակում և Ծրագրի աուդիտորների վերաբերյալ ԳԶՄՀ-ի ուղեցույցին համապատասխան, ինչպես նաև ամբողջ Ծրագրի՝ տարեկան աուդիտ անցած՝ համախմբված ֆինանսական հաշվետվությունը ներքին հսկողության վերաբերյալ աուդիտի դիտողություններով ղեկավարությանն ուղղված նամակի հետ ներկայացնել ԳԶՄՀ-ին՝ ֆիսկալ տարվա ավարտից հետո՝ վեց (6) ամսվա ընթացքում, ինչպես նաև ապահովել, որպեսզի ԳՖԿ-ի և ՀԳՏՏՁՀ-ի ֆինանսական հաշվետվությունները տարեկան աուդիտի ենթարկվեն ԳԶՄՀ-ի համար ընդունելի անկախ աուդիտորների կողմից Աուդիտի միջազգային չափորոշիչներին (ԱՄՉ) համապատասխան, և որ այդ աուդիտորները ներկայացվեն ԳԶՄՀ-ին ՀՀ բյուջետային տարվա ավարտից հետո՝ վեց ամսվա ընթացքում՝ ապահովելով նաև Համաձայնագրի 3-րդ առդիրի 2-րդ կետում նշված գործողությունների կատարումը (Առդիր 3, կետ 2),

- ապահովել, որպեսզի Ծրագրի շրջանակներում գնված բոլոր փոխադրամիջոցները և այլ սարքավորումները տրամադրվեն Ծրագրի կողմերին՝ Ծրագրի իրականացման նպատակով և ծառայեն Ծրագրի կարիքներին (Առդիր 3, կետ 3),

- երաշխավորել, որ ԳԶՄՀ-ի Վարկի և դրամաշնորհային գումարները չեն օգտագործվի սոցիալական ապահովության հիմնադրամին ուղղված՝ Ծրագրի աշխատակազմի գծով սոցիալական ապահովության վճարների կատարման նպատակով (Առդիր 3, կետ 6),

- ապահովել, որպեսզի ԳՖԿ-ի վերաֆինանսավորմանն ուղղված ողջ ներդրումային կապիտալը, ինչպես նաև ՀԳՏՏՁՀ-ի հիմնադրամի կողմից կատարվելիք՝ բաժնեմասնակցային ներդրումները և ենթավարկերը տեղաբաշխվեն ՀԳՏՏՁՀ-ի հիմնադրամի ներդրումային աճողական հաշվից և ԳՖԿ-ի վարկային աճողական հաշիվներից, ինչպես նաև վերադարձվեն ՀԳՏՏՁՀ-ի հիմնադրամի ներդրումային հաշվին և ԳՖԿ-ի շրջանառու միջոցների հաշիվներին, որոնք, համապատասխանաբար, գործարկվում են ՀԳՏՏՁՀ-ի հիմնադրամի և ԳՖԿ-ի կողմից (Առդիր 3, կետ 7),

- Ծրագրի իրականացման ողջ ընթացքում ապահովել, որպեսզի շինարարական բոլոր աշխատանքները, Ծրագրի նպատակներով գնված

սարքավորումները և ծառայություններն ազատվեն բոլոր տեսակի մաքսային հարկերից, տուրքերից (Առդիր 3, կետ 8):

4. Համաձայնագրում նախատեսված են կողմերի իրավունքների ու պարտականությունների պատշաճ կատարումն ապահովող այլ դրույթներ, ինչպես նաև Համաձայնագիրը գործողության մեջ դնելու ընթացակարգեր:

5. Միաժամանակ, Հայաստանի Հանրապետության և Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի միջև 2014թ. նոյեմբերի 12-ին Հռոմում ստորագրված՝ «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագրի ֆինանսավորման համաձայնագրի, Հայաստանի Հանրապետության և Միջազգային զարգացման ընկերակցության միջև 2014թ. օգոստոսի 6-ին ստորագրված՝ «Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության երկրորդ ծրագիր» ֆինանսավորման համաձայնագրի (ՄԴՈ-1187) և Հայաստանի Հանրապետության և Վերակառուցման և զարգացման միջազգային բանկի միջև 2014թ. օգոստոսի 6-ին ստորագրված՝ «Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության երկրորդ ծրագիր» վարկային համաձայնագրի (ՄԴՈ-1186) համադրված վերլուծությունը վկայում է, որ.

- թվարկված համաձայնագրերում հատկացված միջոցների բաշխվածությունն ըստ ծրագրային բաղադրիչների (կատեգորիաների) ներկայացված է ընդհանուր գումարային (Հատուկ փոխառության իրավունքին (ՀՓԻ) համարժեք) արժեքով և տոկոսային հարաբերակցությամբ՝ որպես ընդունելի (թույլատրելի) ծախս, այսինքն՝ նշված են միայն գումարի առավելագույն չափը և տոկոսային բաշխվածությունը,

- մանրամասնված չէ ծրագրերի բաղադրիչներից յուրաքանչյուրի ենթաբաղադրիչների (ենթակատեգորիաների) համար նախատեսված գումարի չափը,

- ի տարբերություն «Համայնքների գյուղատնտեսական ռեսուրսների կառավարման և մրցունակության երկրորդ ծրագիր» վարկային և ֆինանսավորման համաձայնագրերի, որոնց «Լրացուցիչ հմ. 3 նամակի լրացում» մասում ներկայացված են Ծրագրի արդյունքների շրջանակը և նպատակի քանակական ցուցանիշները, Հայաստանի Հանրապետության և Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի միջև 2014թ. նոյեմբերի 12-ին Հռոմում ստորագրված՝ «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագրի ֆինանսավորման համաձայնագրում ներկայացված չեն ծրագրի կատարման արդյունքում ակնկալվող արդյունքները՝ ըստ քանակական ցուցանիշների, այդ ցուցանիշների մարզային կամ համայնքային բաշխվածությունը և այլն:

Ինչ վերաբերում է սույն գործով քննության առարկա Համաձայնագրում

ծրագրային առանձին կատեգորիաների համար հատկացվելիք միջոցների բաշխմանը, ապա, չնայած այն ներկայացված է ըստ ենթակատեգորիաների, այնուհանդերձ, մանրամասնված չեն այդ հատկացումների նպատակային ծախսերը:

6. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած վերոհիշյալ պարտավորությունները բխում են ՀՀ Սահմանադրությամբ պետության առջև սոցիալական բնագավառում դրված սահմանադրաիրավական խնդիրներից, և այդ պարտավորությունների բարեխիղճ կատարման դեպքում միայն դրանք սահմանադրականության խնդիր չեն կարող հարուցել:

Սահմանադրական դատարանը միաժամանակ կարևորում է վարկային համաձայնագրերով նախատեսվող ծախսային բնագավառների (կատեգորիաների) առավել հստակեցումը, ինչը սահմանադրաիրավական կայուն նախադրյալ կհանդիսանա միջազգային պարտավորությունների շրջանակներում վարկային և դրան հավասարեցված այլ միջոցների նպատակային ծախսման նկատմամբ պետական արդյունավետ հսկողություն երաշխավորելու համար:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**:

1. Հայաստանի Հանրապետության և Գյուղատնտեսության զարգացման միջազգային հիմնադրամի միջև 2014 թվականի նոյեմբերի 12-ին Հռոմում ստորագրված՝ «Ենթակառուցվածքների և գյուղական ֆինանսավորման աջակցություն» ծրագրի (ԵԳՖԱԾ) ֆինանսավորման համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

10 մարտի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1195

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՅԻՆԵՐ ՎԱԼԵՆՏԻՆԱ ՄԿՐՏԻՉՅԱՆԻ ԵՎ ՍՈՖՅԱ
ԹՈՐՈՍՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄՆԵՐԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ ՔՐԵԱԿԱՆ
ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 404-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 4-ՐԴ ՄԱՍԻ,
407-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 5-ՐԴ ՄԱՍԻ ԵՎ 414.1-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 2-ՐԴ ՄԱՍԻ
2-ՐԴ ԿԵՏԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

17 մարտի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝
կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ա.
Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհան-
նիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ /գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում/՝

դիմող Վ. Մկրտիչյանի ներկայացուցիչ Ռ. Այվազյանի, դիմող Ս.
Թորոսյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի
պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի
իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-
րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի առաջին մասի 6-րդ կետի,
«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ
հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացիներ Վա-

լենտինա Մկրտիչյանի և Սոֆյա Թորոսյանի դիմումների հիման վրա՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասի, 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի և 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացիներ Վ. Մկրտիչյանի և Ս. Թորոսյանի՝ համապատասխանաբար 02.12.2014թ. և 19.01.2015թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումներն են:

Սահմանադրական դատարանի 24.02.2015թ. ՄԴԱՌ-9 աշխատակարգային որոշմամբ «Քաղաքացի Սոֆյա Թորոսյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասի և 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» և «Քաղաքացի Վալենտինա Մկրտիչյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասի, 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի և 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործերը միավորվել են:

Ուսումնասիրելով միավորված գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով Հայաստանի Հանրապետության քրեական դատավարության օրենսգրքը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից՝ 1998 թվականի հուլիսի 1-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի սեպտեմբերի 1-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 12-ից: Հետագայում այն ենթարկվել է բազմաթիվ փոփոխությունների:

Օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձինք» վերտառությամբ 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասը սահմանում է. «Սույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետով նախատեսված անձինք վճռաբեկ բողոք կարող են ներկայացնել միայն փաստաբանի միջոցով»: Իսկ նույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետը սահմանում է. «1. Վերաքննիչ դատարանի՝ գործն ըստ էության լուծող և գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերը, ինչպես նաև վերաքննիչ դատարանի՝ գործն ըստ էության չլուծող դատական ակտերի վերանայման արդյունքում կայացված որոշումները վճռաբեկ դատարան բողոքարկելու իրավունք ունեն՝ 1) դատավարության մասնակիցները, բացառությամբ քրեական հետապնդման մարմինների, իսկ օրենքով նախատեսված դեպքերում նաև դիմողները»:

Օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքը» վերտառությամբ 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասը սահմանում է. «Վճռաբեկ բողոքը ստորագրում է բողոք ներկայացնող անձի ներկայացուցիչը, գլխավոր դատախազը կամ նրա տեղակալը: Բողոքին կցվում է ներկայացուցչի՝ սույն օրենսգրքով սահմանված կարգով ձևակերպված լիազորագիրը: Վճռաբեկ բողոքին կցվում է նաև վճռաբեկ բողոքի էլեկտրոնային տարբերակը (էլեկտրոնային կրիչը)»:

Օրենսգրքի՝ «Վճռաբեկ բողոքը վերադարձնելը կամ առանց քննության թողնելը» վերտառությամբ 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետը սահմանում է հետևյալ իրավակարգավորումը. «2. Վճռաբեկ բողոքը թողնվում է առանց քննության, եթե՝ ... 2) վճռաբեկ բողոքը ներկայացրել է այն անձը, որը վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու իրավունք չուներ»:

2. Միավորված գործերի դատավարական նախապատմությունները հանգում են հետևյալին.

դիմողներից Վալենտինա Մկրտիչյանը 08.04.2014թ. բողոք է ներկայացրել Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարան՝ ՀՀ ոստիկանության Արաբկիրի բաժնի հետաքննության բաժանմունքի տեսուչի՝ նյութերով քրեական գործի հարուցումը մերժելու մասին 26.03.2013թ. որոշումը վերացնելու վերաբերյալ: Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանն իր՝ 06.05.2014թ. որոշմամբ Վալենտինա Մկրտիչյանի 08.04.2014թ. բողոքը մերժել է: Դիմողն ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 06.05.2014թ. որոշման դեմ 19.05.2014թ. վերաքննիչ բողոք է ներկայացրել: ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանն իր՝ 06.08.2014թ. որոշմամբ մերժել է վերաքննիչ բողոքը, իսկ Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 06.05.2014թ. որոշումը թողել ուժի մեջ: Դիմողը ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 06.08.2014թ. որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել: ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր՝ 03.10.2014թ. որոշմամբ Վալենտինա Մկրտիչյանի վճռաբեկ բողոքը թողել է առանց քննության:

Դիմողներից Սոֆյա Թորոսյանը դիմել է Շիրակի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարան՝ քննիչի որոշումը վերացնելու պահանջով: Շիրակի մարզի ընդհանուր իրավասության դատարանն իր՝ 21.07.2014թ. որոշմամբ բավարարել է դիմողի պահանջը: Նշված որոշման դեմ վերաքննիչ բողոք է ներկայացրել դատախազը: ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանն իր՝ 20.08.2014թ. որոշմամբ բավարարել է Շիրակի մարզի դատախազության դատախազի վերաքննիչ բողոքը: Դիմող Սոֆյա Թորոսյանը ՀՀ վերաքննիչ քրեական դատարանի 20.08.2014թ. որոշման դեմ վճռաբեկ բողոք է ներկայացրել: ՀՀ վճռաբեկ դատարանն իր՝

22.10.2014թ. որոշմամբ վճռաբեկ բողոքը թողել է առանց քննության:

3. Դիմողներից Վալենտինա Մկրտիչյանի կարծիքով՝ օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասը, 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասը և 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետը հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 18, 19, 20 և 42-րդ հոդվածներին:

Օրենսգրքի՝ վերը նշված դրույթների և ՀՀ Սահմանադրության 18-րդ հոդվածի միջև հակասությունը դիմողը հիմնավորում է նրանով, որ ըստ դիմողի՝ օրենսգրքի 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի և 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի առկայության պայմաններում պետք է լրացուցիչ ներդրումներ կատարել էլեկտրոնային կրիչ պատրաստելու համար, իսկ նման պայմաններում օրենսդիրը չի սահմանել սոցիալական ծանր վիճակում գտնվող անձանց աջակցելու հնարավորություն:

Օրենսգրքի՝ վերը նշված դրույթների և ՀՀ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածի 1-ին մասի միջև հակասությունը դիմողը հիմնավորում է նրանով, որ ըստ դիմողի, փաստորեն, ՀՀ Սահմանադրության 19-րդ հոդվածի 1-ին մասի դրույթները Հայաստանի Հանրապետությունում չեն գործում, քանի որ փոխվել են ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի, 407-րդ հոդվածի և 414.1-րդ հոդվածի դրույթները, ինչի հետևանքով իրական արգելք է առաջացել դատարանի մատչելիության համար:

Օրենսգրքի՝ վերը նշված դրույթների և ՀՀ Սահմանադրության 20-րդ հոդվածի 1-ին մասի միջև հակասությունը դիմողը հիմնավորում է նրանով, որ ըստ դիմողի՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը խախտել է Սահմանադրությամբ ամրագրված՝ իրավաբանական օգնություն ստանալու իր իրավունքը, քանի որ այդ օգնությունը չի կարող պարտադրված լինել: Դիմողն ընդգծում է նաև այն հանգամանքը, որ փաստաբանի մեկ ստորագրության համար ինքն ի վիճակի չէ վճարել այն դեպքում, երբ վճռաբեկ բողոքն ինքն է գրել: Դիմողի կարծիքով՝ ՀՀ վճռաբեկ դատարանին բողոքարկման ենթակա ակտերը բացառապես փաստաբանի միջոցով ներկայացնելու օրենսդրական պահանջի պայմաններում անհրաժեշտ է օրենքով կարգավորել փաստաբանների կողմից անվճար հիմունքներով երաշխավորված իրավաբանական օգնության տրամադրման որևէ մեխանիզմ՝ անկախ կողմի նյութական դրությունից: Ներկա օրենսդրական կարգավորման պայմաններում անհամաչափորեն սահմանափակվում է վճռաբեկ դատարանի մատչելիության իրավունքը:

Օրենսգրքի՝ վերը նշված դրույթների և ՀՀ Սահմանադրության 42-րդ հոդվածի 3-րդ մասի միջև հակասությունը դիմողը հիմնավորում է նրանով, որ ըստ դիմողի՝ օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի, 407-րդ հոդվածի և 414.1-րդ հոդվածի դրույթները «անձի իրավական վիճակը վատթարացնող

օրենքներ են, և այդ իրավական ակտերը հետադարձ ուժ չունեն»:

Դիմողներից Սոֆյա Թորոսյանի կարծիքով՝ օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասը և 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասը հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 18, 19 և 20-րդ հոդվածներին այն հիմնավորմամբ, որ դրանք, ըստ դիմողի, սահմանափակում են անձի իրավական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի՝ ՀՀ Սահմանադրության 18-րդ հոդվածով նախատեսված իրավունքի իրացման հնարավորությունը և հակասում են 19-րդ հոդվածում ամրագրված՝ անկախ և անկողմնակալ դատարանի կողմից հավասարության պայմաններում և արդարության բոլոր պահանջների պահպանմամբ անձի իրավունքների պաշտպանության համար գործի արդարացի քննության իրավունքին:

4. Պատասխանող կողմը՝ առարկելով դիմողների փաստարկներին, գտնում է, որ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի վիճարկվող նորմերը համապատասխանում են ՀՀ Սահմանադրությանը:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասի առնչությամբ պատասխանողը, վկայակոչելով Սարգոսի իրավունքների եվրոպական դատարանի նախադեպային իրավունքը, փաստարկում է, որ վճռաբեկ դատարանում դիմողի շահերը որակավորում ունեցող փաստաբանի կողմից ներկայացվելու պահանջը չի կարող ինքնին համարվել Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածին հակասող, և այդպիսի ընթացակարգ սահմանելն արդարացված է ավելի գրագետ բողոքներ ներկայացնելու անհրաժեշտությամբ:

Հարցին անդրադառնալով փաստաբանի և հավատարմագրված փաստաբանի միջև նմանությունների և տարբերությունների տեսանկյունից և վկայակոչելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-765 որոշումը, «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 41-րդ հոդվածը և, մասնավորապես, այդ հոդվածի այն դրույթը, համաձայն որի՝ անվճար իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունքը ներառում է բողոքների կազմումը, պատասխանողն ընդգծում է, որ «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքով էականորեն ընդլայնվեցին անվճար իրավաբանական օգնության և անվճար իրավաբանական օգնությունից օգտվելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակները: Ըստ պատասխանողի՝ «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 41-րդ հոդվածում նշված կատեգորիաների մեջ չընդգրկված ցանկացած անվճարունակ ֆիզիկական անձ ևս կարող է օգտվել անվճար իրավաբանական օգնությունից:

Հարցին անդրադառնալով միջոցի և հետապնդվող նպատակի միջև համաչափության տեսանկյունից՝ պատասխանողն արձանագրում է, որ այդպիսի միջոցի ընտրությունը պայմանավորված է վճռաբեկ բողոքը վարույթ ընդունելու հիմքերի խստացումով, ինչը պահանջում է անհրա-

Ժեշտ չափով իրավական գիտելիքներ:

Ամփոփելով՝ պատասխանողը գտնում է, որ նախ՝ վճռաբեկ դատարանում իրավունքների պաշտպանությունից օգտվելու՝ դատավարության մասնակցի հնարավորությունը, ինչպես նաև դատավարության կողմերի իրավահավասարությունը կախման մեջ չի դրվել անձի ֆինանսական հնարավորություններից, քանի որ, ի տարբերություն հավատարմագրված փաստաբանի ինստիտուտի, տվյալ դեպքում օրենսդրությամբ սահմանվել են բավարար երաշխիքներ, որպեսզի փաստաբանի ծառայությունից օգտվելու հնարավորությունը երաշխավորվի յուրաքանչյուր անձի համար՝ անկախ նրա ֆինանսական հնարավորություններից, երկրորդ՝ խնդրո առարկա իրավապայմանը համաչափ է հետապնդվող նպատակին:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի առնչությամբ պատասխանողը փաստարկում է, որ վճռաբեկ բողոքին ներկայացվող պահանջներն ինքնանպատակ չեն, այլ իրենց տրամաբանության մեջ ուղղված են վճռաբեկ դատարանի գործառույթների արդյունավետ իրականացմանը և թելադրված են գիտության ու տեխնիկայի զարգացմամբ:

Վկայակոչելով «Էլեկտրոնային փաստաթղթի և էլեկտրոնային թվային ստորագրության մասին» ՀՀ օրենքը՝ պատասխանողը գտնում է, որ էլեկտրոնային կրիչը տվյալ դեպքում վճռաբեկ բողոքի էլեկտրոնային տարբերակը պահպանելու և փոխանցելու համար պիտանի կրիչի ցանկացած տեսակ է, և դրա տեսակներն օրենսդրությամբ չեն կոնկրետացվել՝ նպատակ հետապնդելով տալ ընտրության լայն հնարավորություն և նվազագույնի հասցնել էլեկտրոնային կրիչի ձեռքբերման կապակցությամբ կատարվելիք ծախսերը:

Պատասխանողը հիմնավոր չի համարում դատարանի մատչելիության իրավունքի սահմանափակումն էլեկտրոնային կրիչ ձեռք բերելու համար անհրաժեշտ ֆինանսական միջոցների բացակայությամբ պայմանավորելը, քանի որ, ըստ պատասխանողի, վճռաբեկ բողոքի ներկայացումն ինքնին բողոքաբերից որոշակի ծախսեր է պահանջում՝ կապված, ի թիվս այլնի, պետական տուրքի և բողոքի պատճենները գործը քննող դատարան և դատավարության մասնակիցներին ուղարկելու հետ: Իսկ ֆինանսապես խոցելի վիճակում գտնվող անձանց համար օրենսդիրը նախատեսել է անվճար իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունք, որը, «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 41-րդ հոդվածի ուժով, ի թիվս այլնի, ներառում է բողոքների կազմումը:

ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի առնչությամբ պատասխանողը փաստարկում է, որ դրանով ամրագրված է բողոքն առանց քննության թողնելու հիմքերից

մեկը: Ի տարբերություն բողոքը վերադարձնելու հիմքերի, այս հիմքի դեպքում բողոքը չի վերադարձվում և ժամկետ չի տրամադրվում բողոքում առկա թերությունները շտկելու և բողոքը կրկին անգամ ներկայացնելու համար: Վճռաբեկ բողոքը փաստաբանի միջոցով ներկայացնելու պահանջի չպահպանումը տվյալ դեպքում համարվում է բողոքարկման կարգի խախտում և արգելակում է բողոքարկման ընթացակարգը:

5. Հաշվի առնելով ՍԴՈ-1192 գործով և սույն գործով բարձրացված սահմանադրաիրավական վեճերի միջև որոշակի ընդհանրությունը՝ սահմանադրական դատարանը սույն գործի շրջանակներում անհրաժեշտ է համարում պարզել և գնահատել.

- ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասով, 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասով և 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետով ամրագրված իրավական պահանջների նշանակությունը՝ հաշվի առնելով ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածներով, ինչպես նաև Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով նախատեսված անձի իրավունքների դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի, արդար դատաքննության տարր հանդիսացող՝ դատարանի մատչելիության իրավունքների երաշխավորվածությունը և լիարժեք իրացման անհրաժեշտ կառուցակարգերի ապահովումը,

- ՀՀ վճռաբեկ դատարան բացառապես փաստաբանի միջոցով վճռաբեկ բողոք բերելու օրենսդրական կարգավորման համակարգային տրամաբանությունն ու իրավաչափ նշանակությունը՝ հաշվի առնելով նաև փաստաբանի միջոցով իրավունքների դատական պաշտպանության ինստիտուտի էության ու բովանդակության, դրա օրենսդրական կարգավորման սահմանադրականության խնդիրների վերաբերյալ ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՍԴՈ-765, ՍԴՈ-833 և ՍԴՈ-1192 որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները,

- վեճի առարկա հիմնախնդրի առնչությամբ քրեական դատավարության առանձնահատկությունները:

6. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի ուսումնասիրության արդյունքում սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ քրեական դատավարությունում շահագրգիռ անձինք են հանդիսանում, ի թիվս այլոց, տուժողը, քաղաքացիական հայցվորը, նրանց օրինական ներկայացուցիչները և ներկայացուցիչները, կասկածյալը, մեղադրյալը, նրանց օրինական ներկայացուցիչները, պաշտպանը, քաղաքացիական պատասխանողը, նրա ներկայացուցիչը, ինչպես նաև դիմողը: Ընդ որում, կասկածյալն օրենքով նախատեսված դեպքերում օրենքի ուժով համարվում է

արդարացված, իսկ մեղադրյալն օրենքով նախատեսված դեպքերում օրենքի ուժով համարվում է ամբաստանյալ, դատապարտյալ կամ արդարացված, ինչից բխում է, որ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակում ներառված են նաև ամբաստանյալը, դատապարտյալը և արդարացվածը:

Օրենսգրքի 68-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ պաշտպան է այն փաստաբանը, որը քրեական գործով վարույթի ընթացքում ներկայացնում է կասկածյալի կամ մեղադրյալի օրինական շահերը և նրանց ցույց է տալիս իրավաբանական օգնություն՝ օրենքով չարգելված բոլոր միջոցներով:

Օրենսգրքի՝ վերը ներկայացված դրույթների, ինչպես նաև «Փաստաբանության մասին» ՀՀ օրենքի 5-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի ուսումնասիրության արդյունքում ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաև, որ քրեական դատավարությունում միայն փաստաբանի միջոցով անձանց օրինական շահերը ներկայացնելու և նրանց իրավաբանական օգնություն ցուցաբերելու պարտադիր պայմանը վերաբերում է բացառապես կասկածյալին և մեղադրյալին: Ընդ որում, վերջիններս, համաձայն օրենսգրքի, համապատասխանաբար՝ 63-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 4-րդ կետի և 65-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 3-րդ կետի, ունեն ինչպես պաշտպանի միջոցով, այնպես էլ ինքնուրույն պաշտպանվելու իրավունք՝ բացառությամբ պաշտպանի պարտադիր մասնակցության դեպքերի, երբ անվճար հիմունքներով տրամադրվում է իրավաբանական օգնություն:

Օրենսգրքի 78-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ տուժողի, քաղաքացիական հայցվորի, քաղաքացիական պատասխանողի ներկայացուցիչներ են հանդիսանում այն անձինք, որոնք դատավարության նշված մասնակիցների կողմից լիազորված են քրեական գործով վարույթի ընթացքում ներկայացնելու նրանց օրինական շահերը:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նկատել, որ օրենսգիրքը «պաշտպան» եզրույթն օգտագործելով բացառապես կասկածյալի, մեղադրյալի, ներառյալ՝ ամբաստանյալի, դատապարտյալի և արդարացվածի համար, «ներկայացուցիչ» եզրույթն օգտագործելով դատավարության մյուս մասնակիցների և դիմողների համար, 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասում նախատեսելով միայն փաստաբանի միջոցով վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունքը՝ 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի առաջին և երկրորդ նախադասություններում վճռաբեկ բողոքի ստորագրմանը և վճռաբեկ բողոքին կցվող փաստաթղթերին վերաբերող դրույթներում օգտագործում է «ներկայացուցիչ» եզրույթը: Հնարավոր տարբերակալումներից զերծ մնալու նկատառումներից ելնելով՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսգրքի 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի առաջին

և երկրորդ նախադասություններում ներկայացուցչին առնչվող դրույթները վերաբերելի են փաստաբանին:

7. Անդրադառնալով սույն որոշման 5-րդ կետում նշված հանգամանքները պարզելու և գնահատելու խնդրին՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանը սույն գործով ևս վերահաստատում է իր ՄԴՈ-765, ՄԴՈ-833 և ՄԴՈ-1192 որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները՝ արձանագրելով, որ, մասնավորապես, ՄԴՈ-765 և ՄԴՈ-833 որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները լիարժեք չեն իրացվել հետագա օրենսդրական փոփոխությունների ընթացքում, գտնում է, որ նշված որոշումներում ամրագրված իրավական դիրքորոշումները կիրառելի են նաև սույն գործով ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասի և 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի դրույթների առնչությամբ: Դա վերաբերում է հատկապես այն սկզբունքային մոտեցմանը, երբ առաջադրված իրավաչափ նպատակը պետք է իրացվի իրավունքի գերակայության սկզբունքի երաշխավորման շրջանակներում: Այս պարագայում վերջինս ենթադրում է, որ օրենսդրական կանոնակարգումը չի կարող սոցիալական անհամաչափ ծանրաբեռնվածություն առաջացնել անձանց համար՝ կախված նրանց ֆինանսական հնարավորություններից, և դրա արդյունքում չապահովվելով անձի արդար դատաքննության, դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի և դատարանի մատչելիության իրավունքների լիարժեք իրացումը:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը փաստում է, որ ՀՀ Սահմանադրության 20-րդ հոդվածը միանշանակ ճանաչում է յուրաքանչյուրի իրավաբանական օգնություն ստանալու իրավունքը՝ ինչն օրենքով նախատեսված դեպքերում ցույց է տրվում պետական միջոցների հաշվին:

Եվրոպայի խորհրդի Նախարարների կոմիտեի թիվ R(2000)21 հանձնարարականն անդամ երկրներին նույնպես առաջարկում է բացառել «տնտեսապես վատ վիճակում գտնվող անձանց» դատարանի մատչելիության իրավունքի հնարավոր արգելափակումը:

8. Անդրադառնալով օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի դրույթի սահմանադրականության հարցին՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ առկա չէ որևէ պատճառահետևանքային կապ խնդրո առարկա դրույթի և օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասի և 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի դրույթների միջև: Այսինքն՝ օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասի և 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի դրույթների վերաբերյալ դիմող Վ. Մկրտիչյանի փաստարկները չեն կարող վերաբերելի համարվել նաև օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետի դրույթի նկատմամբ:

Մասնավորապես, օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածը և դրա 2-րդ մասի 2-րդ կետի դրույթը կարգավորում են այն իրավական հետևանքները, որոնք վրա են հասնում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված՝ դատարանի մատչելիության իրավունքից օգտվելու համար որոշակի իրավական պահանջները չպահպանելու արդյունքում: Իսկ ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասի և 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի առնչությամբ սույն գործի շրջանակներում բարձրացված սահմանադրաիրավական վեճն առնչվում է ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքով նախատեսված՝ դատարանի մատչելիության իրավունքից օգտվելու համար որոշակի իրավական պահանջների բովանդակության սահմանադրականությանը: Բացի դրանից, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի վիճարկվող 2-րդ կետն իր բովանդակության մեջ չի ներառում միայն փաստաբանի կողմից դիմում չներկայացնելու բացասական հետևանքը, այլ ներառում է նաև ցանկացած այլ դեպքում ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածում նախատեսված սուբյեկտներից բացի այլ սուբյեկտների կողմից դիմում ներկայացնելու հետևանքները: Նման իրավակարգավորումը ոչ միայն անհրաժեշտություն է, այլև չի հանդիսանում միայն փաստաբանի միջոցով վճարել բողոք ներկայացնելու ինստիտուտի ամրագրման անմիջական հետևանք: Այսինքն՝ եթե ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասով միայն փաստաբանի միջոցով վճարել բողոք ներկայացնելու պահանջ նախատեսված չլիներ, ապա ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի վիճարկվող 2-րդ կետը որևէ կերպ չէր կարող սահմանափակել դատարանի մատչելիության իրավունքը և դիմողի համար առաջացնել որոշակի բացասական հետևանքներ: Հետևաբար, ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի վիճարկվող 2-րդ կետը չի կարող դիտարկվել որպես դատական պաշտպանության սահմանադրական իրավունքը, մասնավորապես՝ դատարանի մատչելիության իրավունքը, սահմանափակող նորմ:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 404-րդ հոդվածի 4-րդ մասը՝ դատավարության այն մասնակիցների մասով, ովքեր չունեն պաշտպան և որոնց համար օրենքով սահմանված կարգով երաշ-

խավորված չէ անվճար իրավաբանական օգնություն ցույց տալու հնարավորությունը, ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածին, 18-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 19-րդ հոդվածի 1-ին մասին հակասող և անվավեր՝ նկատի ունենալով, որ տվյալ դրույթի կիրառումն առկա իրավակարգավորումների պայմաններում սոցիալական անհամաչափ ծանրաբեռնվածություն է առաջացնում անձանց համար՝ կախված նրանց ֆինանսական հնարավորություններից, չապահովելով նաև անձի արդար դատաքննության, դատական պաշտպանության արդյունավետ միջոցի և դատարանի մատչելիության իրավունքների լիարժեք իրացումը:

2. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի առաջին և երկրորդ նախադասություններում ամրագրված դրույթները՝ վճռաբեկ բողոքը ստորագրելու պահին պաշտպան չունեցող և օրենքով սահմանված կարգով անվճար իրավաբանական օգնություն ցույց տալու հնարավորություն չստացած դատավարության մասնակիցների մասով ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 18-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 19-րդ հոդվածի 1-ին մասին հակասող և անվավեր՝ նկատի ունենալով, որ տվյալ դրույթի կիրառումն առկա իրավակարգավորումների պայմաններում բացառում է նշված անձանց կողմից իրենց օրինական շահերը ներկայացնելու համատեքստում վճռաբեկ բողոք ներկայացնելու հնարավորությունը:

3. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 407-րդ հոդվածի 5-րդ մասի երրորդ նախադասությունում ամրագրված՝ «Վճռաբեկ բողոքին կցվում է նաև վճռաբեկ բողոքի էլեկտրոնային տարբերակը (էլեկտրոնային կրիչը)» դրույթը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-1192 որոշան մեջ նույն հարցի առնչությամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

4. ՀՀ քրեական դատավարության օրենսգրքի 414.1-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 2-րդ կետը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը սույն որոշման մեջ արտահայտված իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

5. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

17 մարտի 2015 թվականի
ՄԴՈ-1196

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
ՀՀ ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 171-ՐԴ
ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ ԵՐԿՐՈՐԴ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ, 173-ՐԴ
ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ ԱՌԱՋԻՆ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՆ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

7 ապրիլի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի իրավական վերլուծության վարչության պետ Լ. Սարգսյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի առաջին մասի 8-րդ կետի,

«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 68-րդ հոդվածների,

դրնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 171-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ նախադասության, 173-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին նախադասության՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի՝ 15.10.2014թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգիրքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից՝ 1998 թվականի հունիսի 17-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի օգոստոսի 7-ին և ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

Օրենսգրքի՝ 29-րդ գլխի՝ «Դիմումի քննությունը» վերտառությամբ 171-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ նախադասությունը սահմանում է. «Քաղաքացին կարող է կանչվել դատական նիստի, եթե դա թույլ է տալիս նրա առողջական վիճակը»: Իսկ նույն հոդվածի 1-ին մասի առաջին նախադասությունը սահմանում է. «Քաղաքացուն անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործը դատարանը քննում է խնամակալության և հոգաբարձության մարմնի ներկայացուցչի պարտադիր մասնակցությամբ»:

Վերոնշյալ դրույթը փոփոխության կամ լրացման չի ենթարկվել:

Օրենսգրքի՝ «Քաղաքացուն գործունակ ճանաչելը և նրա գործունակության սահմանափակումը վերացնելը» վերտառությամբ 173-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին նախադասությունը սահմանում է. «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված դեպքերում դատարանը՝ խնամակալի, ընտանիքի անդամի կամ հոգեբուժական հաստատության տնօրինության դիմումով, դատահոգեբուժական փորձաքննության համապատասխան եզրակացության հիման վրա, վճիռ է կայացնում ապաքինվածին գործունակ ճանաչելու մասին»:

Վերոնշյալ դրույթը փոփոխության կամ լրացման չի ենթարկվել:

2. Դիմողը գտնում է, որ օրենսգրքի վիճարկվող նորմերը հակասում են ՀՀ Սահմանադրության 18-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 19-րդ հոդվածի 1-ին

մասին, 20-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 43-րդ հոդվածին՝ հետևյալ հիմնավորումներով.

- օրենսգրքի 171-րդ հոդվածի 1-ին մասի ուժով դատարանի համար հայեցողություն է սահմանվում՝ անձին, որի վերաբերյալ քննվում է անգործունակության ճանաչման գործը, դատաքննությանը մասնակից դարձնելու հարցում: Մասնակցությունը պայմանավորված է համապատասխան անձի առողջական վիճակով, ինչպես նաև դատարանի հայեցողությամբ: Այսինքն՝ նույնիսկ այն դեպքում, եթե անձի առողջական վիճակը թույլ է տալիս վերջինիս մասնակցությունը դատաքննությանը, նրան դատական նիստի կանչելու հարցը թողնված է դատարանի հայեցողությանը: Ըստ դիմողի՝ օրենսդրի կողմից սահմանվում է ոչ թե պարտադիր մասնակցության պահանջ, այլ համապատասխան դեպքում՝ մասնակցության հնարավորություն, որի իրականացումը պայմանավորված է դատարանի հայեցողությամբ,

- օրենսգրքով բացահայտված չէ նաև «առողջական վիճակը թույլ է տալիս» դրույթի բովանդակությունը, ինչն իր բովանդակությամբ պայմանավորված անորոշությամբ իրավակիրառ պրակտիկայում կարող է հանգեցնել այնպիսի մեկնաբանությանն ու կիրառմանը, որը խախտում է կամ կարող է խախտել անձի (որի նկատմամբ քննվում է անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ գործը) դատական պաշտպանության և արդար դատաքննության իրավունքները,

- ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի կողմից 1991թ. թիվ 46/119 բանաձևով ընդունված՝ Հոգեկան հիվանդություններով տառապող անձանց պաշտպանության և հոգեբուժական օգնության բարելավման սկզբունքներով սահմանվում է անձի, ում գործունակությունը հանդիսանում է դատական քննության առարկա, փաստաբանի միջոցով ներկայացման իրավունքը: Նախատեսվում է նաև վերջինիս, ինչպես նաև նրա ներկայացուցչի /առկայության դեպքում/ կամ ցանկացած այլ շահագրգիռ անձի կողմից գործունակության վերաբերյալ որոշումները վերադաս դատարան բողոքարկելու իրավունքը,

- «Հոգեկան խանգարմամբ անձանց իրավունքների և արժանապատվության պաշտպանության մասին» Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի Rec (2004) 10 հանձնարարականով սահմանվել է, որ հոգեկան խանգարումներ ունեցող անձինք պետք է հնարավորություն ունենան իրականացնելու իրենց բոլոր քաղաքացիական և քաղաքական իրավունքները: Այդ իրավունքների իրականացման ցանկացած սահմանափակում պետք է համապատասխանի Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիային և չպետք է հիմնված լինի միայն այն փաստի վրա, որ անձը հոգեկան խանգարում ունի (հոդված 4),

- «Անգործունակ չափահասների իրավական պաշտպանության սկզբունքների վերաբերյալ» Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի R(99) 4 հանձնարարականով սահմանվել է, որ անգործունակ չափահասի իրավական գործունակությունը սահմանափակող որևէ պաշտպանության միջոց չպետք է կիրառվի, քանի դեռ համապատասխան միջոց սահմանող անձը չի տեսել չափահասին կամ անձնապես բավարարված չէ անձի վիճակի գնահատականով, և ներկայացված չէ առնվազն մեկ փորձագիտական եզրակացություն: Հանձնարարականի 13-րդ սկզբունքով սահմանված է անձի լսվելու իրավունքը: Այսպես, անձը պետք է ունենա անձամբ լսվելու իրավունք ցանկացած դատավարության ընթացքում, որը կարող է ազդել վերջինիս գործունակության վրա:

Դիմողը վկայակոչում է նաև ԵՄԽՎ թիվ 818 (1977) հանձնարարականը, ինչպես նաև ԵՄ նախարարների կոմիտեի R (83) 2 հանձնարարականը, որոնք նույնպես նախատեսում են, դիմողի կարծիքով, համանման ընթացակարգեր և երաշխիքներ:

Դիմողն անդրադառնում է նաև ՄԻԵԴ-ի մի շարք որոշումների: Մասնավորապես՝ Շտուկատուրովն ընդդեմ Ռուսաստանի, Կովալյովն ընդդեմ Ռուսաստանի, Վինթերվերֆին ընդդեմ Նիդեռլանդների, Մանթովանելին ընդդեմ Ֆրանսիայի գործերով կայացված վճիռներով դատարանը, ըստ դիմողի, շեշտել է, որ հոգեկան խանգարում ունեցող անձին պետք է հնարավորություն ընձեռվի լսվելու անձամբ կամ անհրաժեշտության դեպքում՝ որևէ ներկայացուցչության ապահովման միջոցով: Ըստ դիմողի՝ թեև Վինթերվերֆին ընդդեմ Նիդեռլանդների գործով քննարկման առարկա է եղել դիմողի ազատության հարցը, այնուամենայնիվ, դատարանը շեշտել է, որ տվյալ գործով դատավարության արդյունքն առնվազն նույնչափ կարևոր էր դիմողի համար, քանի որ քննարկվում էր նրա կյանքի բոլոր ոլորտներում անձնական ինքնավարության սահմանափակման հարցը: Ըստ դիմողի՝ դատարանը շեշտել է, որ նման գործերում անձը հանդես է գալիս երկակի դերում. որպես շահագրգիռ կողմ և դատարանի քննության հիմնական առարկա, հետևաբար՝ այդ անձի մասնակցությունը դատաքննությանն անհրաժեշտ է ոչ միայն իր շահերը ներկայացնելու, այլև դատարանի կողմից նշված անձի հոգեկան վիճակի մասին իր անձնական կարծիքը կազմելու համար: Ըստ դիմողի՝ դատարանը եզրահանգել է, որ գործի քննությունը միայն փաստաթղթերի հիման վրա իրականացնելու դատարանի որոշումը՝ առանց դիմողին տեսնելու կամ լսելու, ողջամիտ չէր, ինչով խախտվել է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված մրցակցային դատավարության սկզբունքը:

Դիմողը վկայակոչել է նաև ՌԴ համապատասխան օրենսդրական դրույթները և դրանց վերաբերյալ ՌԴ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումները:

Անդրադառնալով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 173-րդ հոդվածի 1-ին մասին՝ դիմողը նշում է, որ նշված դրույթի ուժով, որպես գործունակությունը վերականգնելու վերաբերյալ դիմում ներկայացնելու իրավունք ունեցող սուբյեկտ, նախատեսված չէ այն անձը, որն անգործունակ է ճանաչվել դատարանի վճռով: Վերջինիս գործունակության վերականգնման հնարավորությունը պայմանավորված է բացառապես վերջինիս խնամակալի, ընտանիքի անդամի կամ հոգեբուժական հաստատության տնօրինության կամաարտահայտությամբ, իսկ անգործունակ ճանաչված անձն ուղղակիորեն զրկվում է անմիջականորեն դատարան դիմելու իրավունքից՝ ապաքինման դեպքում իր գործունակությունը վերականգնելու պահանջով:

Դիմողը վկայակոչում է նաև ՄԻԵԴ-ի մի շարք այլ վճիռներ: Մասնավորապես՝ Նատալյա Միխայլենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի գործով կայացված վճռով դատարանը, ըստ դիմողի, արձանագրել է, որ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով երաշխավորվող արդար դատաքննության իրավունքը բացարձակ չէ և կարող է համաչափորեն սահմանափակվել, եթե առկա է նման սահմանափակման համար իրավաչափ նպատակ, ինչպես, օրինակ, անգործունակ անձի կամ այլ անձանց շահերի պաշտպանությունը, արդարադատության պատշաճ իրականացումը: Ըստ դիմողի՝ դատարանը հաստատել է նաև, որ անգործունակության վերանայման խնդրանքով դատարան դիմելու՝ անգործունակ ճանաչված անձի իրավունքը նրա ամենակարևոր իրավունքներից է, քանի որ անգործունակության ընթացակարգը կարող է որոշիչ նշանակություն ունենալ անձի մյուս բոլոր այն իրավունքների իրականացման համար, որոնք սահմանափակվել են անգործունակության ճանաչմամբ: Ըստ դիմողի՝ դատարանը շեշտել է, որ ներպետական օրենսդրությամբ որդեգրված մոտեցումը, որի համաձայն՝ անգործունակ ճանաչված անձը չի կարող անմիջականորեն դիմել դատարան իր գործունակությունը վերականգնելու հարցով, համահունչ չէ Եվրոպայում արձանագրված ընդհանուր միտումի հետ: Մասնավորապես, Մտաննն ընդդեմ Բուլղարիայի գործով իրականացված համեմատական վերլուծությունը ցույց է տալիս, որ ուսումնասիրված 20 եվրոպական պետություններից 17-ի օրենսդրությունն անգործունակ ճանաչված անձանց իրավունք է վերապահում անձամբ և անմիջականորեն դիմելու դատարան՝ իրենց գործունակությունը վերականգնելու պահանջով: Ըստ դիմողի՝ դատարանի կողմից շեշտվել է նաև, որ տվյալ կատեգորիայի անձանց կողմից դատարան դիմելու ընդհանուր արգելքը որևէ բացառություն չի սահմանում, միաժամանակ, ներպետական օրենսդրությունը որպես երաշխիք չի նախատեսում դատարանի կողմից իրավական գործունակության վերականգնման պարբերական վերանայման կարգ: Ըստ դիմողի՝ դատա-

րանի կողմից տվյալ գործով ճանաչվել է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի խախտում, քանի որ դատարան դիմելու իրավունքի բացակայությունն ազդել է դիմողի կյանքի բազմաթիվ ասպեկտների վրա, և չի կարող արդարացվել անգործունակ անձանց համար դատարանի մատչելիության սահմանափակումներով:

3. Պատասխանող կողմն սկզբունքորեն չի հերքում դիմողի փաստարկները և գտնում է, որ վեճի առարկա իրավակարգավորումների առնչությամբ առկա է օրենսդրության բարեփոխման խնդիր: Պատասխանողը նաև գտնում է, որ յուրաքանչյուր անձի՝ իր գործով դատաքննությանը մասնակցությունն արդար դատաքննության և դատական պաշտպանության իրավունքի երաշխիք է, առավել ևս, երբ գործ ունենք անձին անգործունակ ճանաչելու, այսինքն՝ նրա քաղաքացիական իրավունքների և պարտականությունների սահմանափակման հետ:

Անդրադառնալով դիմումում նշված այն հարցին, որ օրենսգիրքը չի սահմանում անձի՝ իր գործունակությունը վերականգնելու հարցով դատարան դիմելու իրավունքը, պատասխանողը նշում է, որ նման իրավունքի բացակայությունը կարող է բացասաբար անդրադառնալ անձի իրավական կարգավիճակի վրա: Ուստի, պատասխանողը կարծում է, որ անգործունակ անձի իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից պետք է սահմանվի այնպիսի հատուկ իրավակարգավորում, որը հնարավորություն կտա վերջինիս իր գործունակությունը վերականգնելու դիմումով անձամբ դիմել դատարան:

Միաժամանակ, պատասխանողն իր բացատրությանը կից ներկայացրել է ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին ՀՀ օրենքի թիվ Պ-732-05.03.2015 -ՊԻ-010/0 նախագիծը՝ արձանագրելով, որ տվյալ նախագիծը շրջանառության մեջ է դրվել ՀՀ Ազգային ժողովի մի շարք պատգամավորների կողմից՝ առկա խնդիրը լուծելու նպատակով:

4. Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ սույն գործով վիճարկվող նորմերն անմիջականորեն առնչվում են ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածներով Մարդու իրավունքների և հիմնարար ազատությունների պաշտպանության մասին եվրոպական կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված՝ անձի դատական պաշտպանության իրավունքի բաղադրատարր հանդիսացող՝ դատարանի մատչելիության իրավունքին, արդար դատաքննության սկզբունքներին, ինչպես նաև նշված իրավունքների թույլատրելի սահմանափակումներին:

Այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ առկա են հոգեկան խանգարում ունեցող անձանց իրավական

պաշտպանությանն առնչվող մի շարք միջազգային փաստաթղթեր: Մասնավորապես՝ ՄԱԿ-ի Գլխավոր ասամբլեայի կողմից 17.12.1991 թվականի 46/119 բանաձևով ընդունված՝ հոգեկան հիվանդ անձանց պաշտպանության և հոգեբուժական օգնության սկզբունքներն ուղղակիորեն մատնանշում են որևէ խտրականության անթույլատրելիությունը, այսինքն՝ հոգեկան հիվանդության պատճառով այնպիսի տարբերակումների, բացառությունների կամ նախապատվություն տալու դրսևորումները, որոնց արդյունքում անհնարին կդառնա կամ կդժվարանա միջազգայնորեն ճանաչված քաղաքացիական, քաղաքական, տնտեսական, սոցիալական և մշակութային իրավունքներից հավասար օգտվելը (1-ին սկզբունքի 4 և 5-րդ կետեր): Նշված սկզբունքները նախատեսում են նաև անձի, ում գործունակությունը հանդիսանում է դատական քննության առարկա, փաստաբանի կողմից ներկայացված լինելու իրավունքը, ինչպես նաև գործին մասնակցող ցանկացած այլ շահագրգիռ անձի հետ համահավասար անգործունակության վերաբերյալ որոշումը վերադաս դատական ատյաններում բողոքարկելու իրավունքը (1-ին սկզբունքի 6-րդ կետ):

Եվրոպայի խորհրդի խորհրդարանական վեհաժողովի (այսուհետ նաև՝ ԵԽՄԿ)՝ «Հոգեկան հիվանդների կարգավիճակի մասին» 08.10.1977 թվականի 818(1977), Եվրոպայի խորհրդի նախարարների կոմիտեի (այսուհետ նաև՝ ԵԽՆԿ)՝ «Հարկադիր կարգով հոսպիտալացված հոգեկան խանգարմամբ տառապող անձանց իրավական պաշտպանության մասին» 22.02.1983 թվականի R(83)2 հանձնարարականներում, ինչպես նաև «Անգործունակ չափահասների իրավական պաշտպանությանն առնչվող սկզբունքների մասին» 23.02.1999 թվականի R(99)4, «Հոգեկան խանգարում ունեցող անձանց իրավունքների և արժանապատվության պաշտպանության մասին» 24.02.2004 թվականի Rec(2004)10 հանձնարարականներում նույնպես ընդգծվում է, որ հոգեկան խանգարում ունեցող անձինք պետք է ունենան քաղաքացիական և քաղաքական բոլոր իրավունքներն իրացնելու հնարավորություն, իսկ այդ իրավունքների սահմանափակումները թույլատրվում են բացառապես Կոնվենցիային խիստ համապատասխան, և չեն կարող հիմնվել միայն անձի մոտ հոգեկան խանգարման առկայության փաստի վրա: Ընդ որում, վերը նշված հանձնարարականներով Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններին առաջարկվում է սահմանել, որ դատական որոշում չի կարող ընդունվել միայն բժշկական եզրակացության հիման վրա:

Վերը նշված հանձնարարականներով սահմանվում է նաև, որ պետք է ապահովվի հոգեկան հիվանդությամբ տառապող անձանց լսվելու իրավունքը և երաշխավորվի ողջ դատավարության ընթացքում փաստաբանի մասնակցությունը: Վերը նշված հանձնարարականներով նախա-

տեսված է նաև, որ հոգեկան խանգարում ունեցող անձանց նկատմամբ որոշում կայացնելիս պետք է երաշխավորել ինչպես անձամբ լավելու իրավունքը, այնպես էլ կայացված որոշումը բողոքարկելու իրավունքը:

R(99)4 հանձնարարականում ձևակերպված են նաև անգործունակ չափահաս անձանց իրավական պաշտպանության սկզբունքները, և նշված հանձնարարականով Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետություններին առաջարկվում է համապատասխան օրենսդրական կարգավորումներ ամրագրելիս առաջնորդվել նշված սկզբունքներով: Այդ սկզբունքներից է, մասնավորապես, իրավական կարգավորումների ճկունությունը, որը, ի թիվս այլնի, թույլ է տալիս կիրառել իրավական կարգավորումների այնպիսի գործիքներ, որոնք լիարժեք հաշվի կառնեն, ի թիվս այլնի, տվյալ կոնկրետ իրավական վիճակում անգործունակության աստիճանը: Նշված հանձնարարականը դատավարական սկզբունքների թվին դասում է նաև անձի՝ անձամբ լավելու իրավունքի պահպանման սկզբունքը ցանկացած դատաքննության ընթացքում, որը կարող է առնչվել անձի գործունակությանը, ինչպես նաև անձին անգործունակ ճանաչելու հետ կապված հարցերի լուծման համար պարբերաբար վերանայելու կամ բողոքարկելու հնարավորության ամրագրումը:

5. Սույն գործով բարձրացված հիմնախնդրին, ինչպես նշել է նաև դիմողը, իր մի շարք որոշումներում անդրադարձել է Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը: Մասնավորապես՝ Շտուկատուրովն ընդդեմ Ռուսաստանի գործով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը գտել է, որ Ռուսաստանի Դաշնության դատական ատյանի կողմից անգործունակ ճանաչված Պավել Շտուկատուրովի՝ Կոնվենցիայի 6-րդ հոդված երաշխավորված իրավունքը խախտվել է՝ հիմնավորելով, որ.

- հոգեկան խանգարում ունեցող անձանց անձամբ կամ ներկայացուցչի միջոցով լավելու իրավունքի չափահոսումը չի համապատասխանում Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի պահանջներին (վճռի 70-րդ պարբերություն),

- համապատասխան անձը հանդիսանում էր և՛ դատաքննության օբյեկտ, և՛ շահագրգիռ կողմ, հետևաբար՝ վերջինիս մասնակցությունը դատաքննությանը պարտադիր էր ոչ միայն իր գործը ներկայացնելու համար, այլ նաև՝ որպեսզի դատարանն իր կարծիքը ձևավորի անձի հոգեկան վիճակի վերաբերյալ (վճռի 72-րդ պարբերություն), (mutadis mutandis Կովալյովն ընդդեմ Ռուսաստանի վճռի 35-37 պարբերություններ),

- ներպետական դատարանի կողմից անձի գործունակության վերաբերյալ որոշում կայացնելն առանց վերջինիս լսելու կամ տեսնելու, բացառապես փաստաթղթերի հիման վրա, հանդիսանում է արդար դատաքննության մրցակցության սկզբունքի խախտում (վճռի 73-րդ պար-

բերություն),

- դիմողի վերաքննիչ բողոքը մերժվել էր այն հիմքով, որ վերջինս չունի դատարանի առջև հանդես գալու իրավասություն: Արդյունքում՝ դատավարությունն ավարտվել էր միայն առաջին աստիճանի դատավճռով (վճռի 75-րդ պարբերություն):

Նատայյա Միխայլենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի գործով դատարանը նշել է, որ դատարանի մատչելիության իրավունքը բացարձակ չէ և կարող է սահմանափակվել, արձանագրելով, այդուհանդերձ, որ նման սահմանափակումը չպետք է լինի այնպիսին, որ խաթարվի իրավունքի էությունը. նման սահմանափակումը պետք է հետապնդի իրավաչափ նպատակ, ինչպես նաև առկա լինի ողջամիտ հավասարակշռություն կիրառվող միջոցի և հետապնդվող նպատակի միջև: Տվյալ գործով դատարանը գտել է, որ անգործունակ ճանաչված անձին դատավարական իրավունքներից զրկելը կարող է արդարացված լինել այդ անձի պաշտպանության, այլ անձանց շահերի պաշտպանության և արդարադատության պատշաճ իրականացման անհրաժեշտությամբ: Մյուս կողմից՝ դատարանը գտել է, որ դատավարական իրավունքների իրացման կարևորությունը կարող է տարբեր լինել՝ կախված այն գործողության նպատակից, որն անձը ցանկանում է ներկայացնել դատարանում: Մասնավորապես անձի՝ իրեն անգործունակ ճանաչելու վերաբերյալ որոշումը դատարանի կողմից վերանայելու պահանջի իրավունքը հանդիսանում է անձի կարևորագույն իրավունքներից մեկը, քանի որ նման գործընթացը կարող է ուղղակիորեն ազդել բոլոր իրավունքների և ազատությունների իրականացման վրա, որոնք սահմանափակվել էին անձին անգործունակ ճանաչելու արդյունքում: Նման հնարավորության բացակայությունը չի կարող արդարացվել իրավաչափ նպատակով, որը կարող է դրվել անգործունակ ճանաչված անձի՝ դատարանի մատչելիության իրավունքի սահմանափակման հիմքում: Արդյունքում՝ դատարանն արձանագրել է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածի խախտում:

6. Հոգեկան խանգարում ունեցող անձանց իրավական պաշտպանության վերաբերյալ վերը նշված միջազգային փաստաթղթերից և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի իրավական դիրքորոշումներից բխում է, որ հոգեկան խանգարում ունեցող անձանց իրավական պաշտպանությունը պետք է ներառի, մասնավորապես, հետևյալ իրավունքները. դատարանում լսվելու իրավունքը, դատական քննությանը լիարժեք մասնակցության իրավունքը և դատական ակտի բողոքարկման իրավունքը: Սույն գործի քննության շրջանակներում ՀՀ սահմանադրական դատարանը կարևորում է պարզել, թե ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով հոգեկան խանգարում ունեցող անձանց համար որքանով են

հստակ երաշխավորված վերը նշված իրավունքները: Խնդրո առարկա հանգամանքը պարզելը էական է նաև նրանով, որ.

- անձի գործունակության սահմանափակումն անխուսափելիորեն հանգեցնում է կյանքի տարբեր ոլորտներում տվյալ անձի իրավունքների և ազատությունների հնարավոր սահմանափակման,

- ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված իրավակարգավորումների արդյունքում անձը, ում գործունակության հարցը քննվում է դատարանում, դատական քննության ընթացքում պետք է հանդես գա ոչ միայն որպես դատաքննության օբյեկտ, այլ նաև՝ որպես շահագրգիռ անձ:

7. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 5-րդ գլխի նորմերը սպառիչ կերպով թվարկում են գործին մասնակցող անձանց, ինչպիսիք են կողմերը, երրորդ անձինք, ինչպես նաև դիմողները՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի երրորդ բաժնով նախատեսված գործերով (օրենսգրքի 27-րդ հոդված):

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 28-րդ հոդվածը սահմանում է գործին մասնակցող անձանց իրավունքները և պարտականությունները, որոնք, ի թիվս այլնի, ապահովում են գործին մասնակցող անձանց՝ դատարանում լավելու իրավունքը, դատական քննությանը մասնակցության իրավունքը և դատական ակտի բողոքարկման իրավունքը:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 7-րդ գլխի նորմերը սպառիչ կերպով թվարկում են դատավարության այլ մասնակիցներին, ինչպիսիք են վկան, փորձագետը, թարգմանիչը (օրենսգրքի համապատասխանաբար՝ 44, 45 և 46-րդ հոդվածներ):

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 205-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է վերաքննիչ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակը: Դրանք են՝ գործին մասնակցող անձինք. դատախազը՝ օրենքով նախատեսված դեպքերում. գործին մասնակից չդարձված անձինք, որոնց իրավունքների և պարտականությունների վերաբերյալ կայացվել է գործն ըստ էության լուծող դատական ակտ:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է ստորադաս դատարանի գործն ըստ էության լուծող դատական ակտի դեմ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակը: Դրանք են՝ գործին մասնակցող անձինք, գլխավոր դատախազը և նրա տեղակալները՝ պետական շահերի պաշտպանության հարցերով:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 223-րդ հոդվածի 2-րդ մասը սահմանում է վերաքննիչ դատարանի միջանկյալ դատական ակտերը և վերաքննիչ դատարան բողոքարկված միջանկյալ դատական

ակտերի կապակցությամբ վերաքննիչ դատարանի ընդունած որոշումների դեմ վճռաբեկ բողոք բերելու իրավունք ունեցող անձանց շրջանակը: Դրանք են՝ գործին մասնակցող անձինք:

ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի նորմերի համադրված վերլուծության արդյունքներով ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ օրենսգիրքը հստակ դատավարական կարգավիճակով չի օժտում այն անձին, ում գործունակության հարցը քննվում է դատարանում: Թերևս նշված անձանց դատավարական իրավունքների իրականացմանն անդրադարձ է կատարվում միայն օրենսգրքի վիճարկվող 171-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ նախադասությամբ: Սակայն նշված իրավունքների իրականացումը սահմանափակվում է միայն դատական նիստին վերջինիս ներկա գտնվելու հնարավորությամբ, ինչն ինքնին ձևակերպման տեսանկյունից վիճահարույց է: Միաժամանակ, օրենսգիրքը չի ամրագրում նաև դատարանի իրավունքները և պարտականությունները դատական նիստի կանչված այն անձի առնչությամբ, ում գործունակության հարցն է քննվում: Ստացվում է, որ գրկված չլինելով իրավասուբյեկտությունից, անձը, ում գործունակության հարցն է քննվում դատարանում, դատական նիստին կարող է մասնակից լինել որպես լուկ «դատաքննության օբյեկտ»:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի վերոնշյալ կարգավորումներով՝ այն անձանց համար, ում գործունակությունը քննվում է դատարանում, հստակ չեն ապահովվում իրավահավասարության, դատարանի մատչելիության, դատական պաշտպանության, արդար դատաքննության և դատական ակտերը բողոքարկելու իրավունքները: Երաշխավորված չէ նաև հոգեկան խանգարում ունեցողների իրավական պաշտպանության վերաբերյալ միջազգային հիշյալ փաստաթղթերով և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի իրավական դիրքորոշումներով ամրագրված՝ դատարանում լսվելու իրավունքը: Նշված հիմնարար իրավունքների ուժով ցանկացած անձ, ում գործունակության հարցը քննվում է դատարանում, պետք է օժտված լինի համապատասխան դատավարական կարգավիճակով, կրի դատավարական պարտականություններ, ինչպես նաև օգտվի դատավարության մասնակցի կարգավիճակից բխող դատավարական իրավունքներից, ներառյալ՝ դատական ակտերը բողոքարկելու իրավունքը:

Հաշվի առնելով վերոգրյալը՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դիտարկվող հիմնահարցերի առնչությամբ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում առկա է իրավակարգավորման բաց, ինչը համակարգային լուծում է պահանջում և կարող է հաղթահարվել միայն ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից՝ օրենսդրական հա-

մարժեք փոփոխություններ կատարելու միջոցով:

Այդ հիմնախնդիրը չի կարող որևէ հիմնավոր ու ամբողջական լուծում ստանալ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 171-րդ հոդվածի վիճարկվող դրույթի շրջանակներում: Խնդիրը չի վերաբերում զուտ դատավորի հայեցողությանը: Սահմանադրաիրավական բովանդակության տեսանկյունից վիճարկվող դրույթն ըստ էության միայն սահմանափակող բնույթ ունի: Այսինքն, օրենսդրական իրավակարգավորման ընդհանուր տրամաբանության շրջանակներում տվյալ դրույթը ըստ էության պետք է մեկնաբանել և կիրառել այնպես, որ քաղաքացին չի կարող կանչվել դատական նիստի բացառապես այն դեպքում, եթե իր առողջական վիճակը դա թույլ չի տալիս: Մակայն այս հարցում նույնպես իրավական կանոնակարգումներն ամբողջական ու հստակ չեն: Ավելին, նույնիսկ որոշակի իրավապայմանների առկայությամբ դատական նիստին կանչվելը՝ վեճի առարկա դրույթի սահմանադրաիրավական վերոնշյալ բովանդակության շրջանակներում, իրավունքների պաշտպանության տեսանկյունից էական դեր չի կարող ունենալ, եթե տվյալ անձն օրենքով սահմանված կարգով չունի հստակ դատավարական կարգավիճակ: Այս խնդիրն է, որ պետք է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից իր համալիր լուծումն ստանա:

Խնդիրը դիտարկելով նաև ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-1135 որոշման լույսի ներքո, առաջնորդվելով իրավահավասարության սահմանադրական սկզբունքի խախտումը բացառելու նկատառումներով և հաշվի առնելով խտրականության արգելման սկզբունքի, դատական պաշտպանության, դատարանի մատչելիության իրավունքների վերաբերյալ ՀՀ սահմանադրական դատարանի և Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի իրավական դիրքորոշումները, հոգեկան խանգարում ունեցող անձանց իրավական պաշտպանության վերաբերյալ միջազգային փաստաթղթերը՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ դատական պաշտպանության, դատարանի մատչելիության, ներառյալ դատական ակտերը բողոքարկելու՝ անձի իրավունքները պետք է հավասարապես վերաբերելի լինեն նաև այն անձանց, ում գործունակության հարցը քննվում է դատարանում:

8. Անդրադառնալով ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 173-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին նախադասությամբ ամրագրված դրույթի սահմանադրականության հարցին՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 173-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին նախադասությամբ ամրագրված դրույթում առկա է սահմանադրականության խնդիր, քանի որ դատարան դիմող սուբյեկտների շրջանակում բացակայում է սուբյեկտը, ով պետք է

ճանաչվի գործունակ: Արդյունքում՝ ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 173-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին նախադասությամբ գործունակ ճանաչված անձը զրկվում է սեփական գործունակությունը ճանաչելու վերաբերյալ լսվելու, դատական քննությանը մասնակցելու և դատական ակտի բողոքարկման իրավունքների իրականացման հնարավորությունից:

Անդրադառնալով վիճարկվող դրույթին առնչվող միջազգային փորձին՝ սահմանադրական դատարանը, մասնավորապես, արձանագրում է նաև, որ ըստ Եվրոպայի խորհրդի անդամ 17 պետությունների՝ Խորվաթիայի, Դանիայի, Էստոնիայի, Ֆինլանդիայի, Ֆրանսիայի, Գերմանիայի, Հունաստանի, Հունգարիայի, Լյուքսեմբուրգի, Սոնակոյի, Լեհաստանի, Պորտուգալիայի, Ռումինիայի, Ռուսաստանի Դաշնության, Սլովակիայի, Շվեդիայի, Շվեյցարիայի համապատասխան օրենսդրությունների՝ անգործունակ ճանաչված անձանց թույլ է տրվում անձամբ կամ ներկայացուցչի միջոցով իրենց գործունակությունը վերականգնելու պահանջով դիմել դատարան:

Միաժամանակ, սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում արձանագրել, որ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն անգործունակ ճանաչված անձի իրավական կարգավիճակի վերանայման վերաբերյալ դիմող սուբյեկտների հարցին մասնավորապես անդրադարձել է Միխայլենկոն ընդդեմ Ուկրաինայի գործով 2013 թվականի օգոստոսի 30-ին կայացրած վճռում, որում դատարանը գտել է, որ ապաքինվածին իր գործունակությունը վերականգնելու պահանջով դատարան դիմելու հնարավորություն չնախատեսելը համահունչ չէ Եվրոպայի խորհրդի անդամ պետությունների համապատասխան օրենսդրական մոտեցումներին: Տվյալ վճռում Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանը նաև նշել է, որ նման արգելքը որևէ այլընտրանք, ինչպես, օրինակ, անգործունակ ճանաչված անձանց գործերի դատարանի կողմից պարբերական վերանայման կարգը, չի նախատեսում: Արդյունքում՝ Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանն արձանագրել է Կոնվենցիայի 6-րդ հոդվածով երաշխավորված իրավունքի խախտում:

Ելնելով վերոգրյալից՝ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենսգրքի 173-րդ հոդվածի 1-ին մասի կարգավորումը, չնախատեսելով գործունակության ճանաչման համար տվյալ անձի լսվելու և դատաքննությունում մասնակցելու հնարավորություն, փաստացիորեն զրկում է այդ անձին ՀՀ Սահմանադրության 18 և 19-րդ հոդվածներով երաշխավորված իրավունքների իրականացման հնարավորությունից:

9. Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում անդրադառնալ նաև ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում կիրառվող

«գործունակություն», «անգործունակություն» և «սահմանափակ գործունակություն» հասկացություններին:

Այս կապակցությամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ նշված հասկացությունների բովանդակությունը բացահայտված է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի համապատասխան հոդվածներում: Այսպես, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 24-րդ հոդվածը, մասնավորապես, սահմանում է. «իր գործողություններով քաղաքացիական իրավունքներ ձեռք բերելու և իրականացնելու, իր համար քաղաքացիական պարտականություններ ստեղծելու ու դրանք կատարելու քաղաքացու ունակությունը (քաղաքացիական գործունակություն) լրիվ ծավալով ծագում է չափահաս, այսինքն՝ տասնութ տարեկան դառնալու պահից»:

Նույն օրենսգրքի 31-րդ հոդվածը բացահայտում է անգործունակության հատկանիշները՝ ամրագրելով, որ «Քաղաքացին, որը հոգեկան խանգարման հետևանքով չի կարող հասկանալ իր գործողությունների նշանակությունը կամ դեկավարել դրանք, կարող է դատարանով անգործունակ ճանաչվել՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով»:

ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 32-րդ հոդվածը, իր հերթին, անդրադարձ է կատարում «սահմանափակ գործունակություն» հասկացության սահմանմանը, մասնավորապես նշելով, որ «ոգելից խմիչքների կամ թմրամիջոցների չարաշահման, ինչպես նաև մոլեխաղերով հրապուրվելու հետևանքով իր ընտանիքը նյութական ծանր դրության մեջ դրած քաղաքացու գործունակությունը կարող է դատարանով սահմանափակվել՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքով սահմանված կարգով»:

Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի՝ Շտուկատուրովն ընդդեմ Ռուսաստանի գործով կայացված վճռով սահմանվել է, որ անձին անգործունակ ճանաչելը հանդիսանում է վերջինիս անձնական կյանքը հարգելու իրավունքին միջամտություն: Շտուկատուրովի մոտ բժիշկների կողմից արձանագրվել էին որոշակի հոգեկան հիվանդություններ, սակայն, ըստ դատարանի, վերջինիս անգործունակ ճանաչելն անհամաչափ էր հետապնդվող իրավաչափ նպատակին: Դատարանի կողմից արձանագրվել էր նաև Ռուսաստանի Դաշնության օրենսդրությամբ գործունակության և անգործունակության միջև միջանկյալ, այլընտրանքային (բացառությամբ՝ ոգելից խմիչքների կամ թմրամիջոցների չարաշահման հակում ունեցողների) տարբերակի բացակայությունը՝ հաշվի առնելով այն տրամաբանությունը, որ ոչ բոլոր հոգեկան խանգարումներն են հանգեցնում անձի ամբողջական անգործունակությանը (վճռի 91-95-րդ պարբերություններ):

Այս կապակցությամբ սահմանադրական դատարանը հարկ է համա-

րում արձանագրել, որ հետագա օրենսդրական փոփոխությունների ընթացքում համապատասխան անդրադարձ պետք է լինի նաև այս խնդրին, ինչը թույլ կտա բացառել անձանց գործունակության նկատմամբ անհամաչափ միջամտությունները՝ առավել ամբողջական դարձնելով անձին «անգործունակ» կամ «սահմանափակ գործունակ» ճանաչելու հիմքերը:

Միաժամանակ, ՀՀ սահմանադրական դատարանն ի գիտություն է ընդունում, որ ՀՀ Ազգային ժողովում շրջանառության մեջ է դրված «ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի թիվ Պ-732-05.03.2015-ՊԻ-010/0 նախագիծը, որով օրենսդիրը փորձում է լուծել դիմումում բարձրացված հիմնախնդիրները, որի ընթացքում անհրաժեշտ կլինի հաշվի առնել նաև սույն որոշման մեջ ՀՀ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումները:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 68-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Մ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 171-րդ հոդվածի 1-ին մասի երկրորդ նախադասությամբ ամրագրված դրույթը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը՝ սույն որոշման մեջ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակներում:

2. ՀՀ քաղաքացիական դատավարության օրենսգրքի 173-րդ հոդվածի 1-ին մասի առաջին նախադասությամբ ամրագրված դրույթը՝ այնքանով, որքանով գործունակ ճանաչվող անձին հնարավորություն չի ընձեռում անձամբ իրացնել լսվելու իր իրավունքը և հանդես գալ որպես դատավարության մասնակից, ճանաչել Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 18-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 19-րդ հոդվածի 1-ին մասին հակասող և անվավեր:

3. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

7 ապրիլի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1197

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 8-ԻՆ ՀԱՍՏԱՏՎԱԾ՝ ԿԻՈՏՈՅԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹՅԱՆ ԴՈՀԱՅԻ ՓՈՓՈԽՈՒԹՅԱՆ ՄԵՋ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

7 ապրիլի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ բնապահպանության նախարար Ա. Գրիգորյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2012 թվականի դեկտեմբերի 8-ին հաստատված Կիրտոյի արձանագրության Դոհայի փոփոխության մեջ ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2015 թվա-

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 3(77)2015
51

կանի մարտի 13-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով արձանագրության փոփոխությունը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Կիոտոյի արձանագրության Դոհայի փոփոխությունը հաստատվել է 2012թ. դեկտեմբերի 8-ին: ՄԱԿ-ի Կլիմայի փոփոխության մասին շրջանակային կոնվենցիային կից Կիոտոյի արձանագրությունն ընդունվել է 1997 թվականին եւ ուժի մեջ է մտել 2005 թվականին: Հայաստանի Հանրապետության կողմից Կիոտոյի արձանագրությունը վավերացվել է 2002 թվականին:

Վերոհիշյալ արձանագրության Դոհայի փոփոխության նպատակն է փոփոխություններ կատարել Կիոտոյի արձանագրության «Ա» եւ «Բ» հավելվածներում, մասնավորապես՝ սահմանել այդ արձանագրության կողմ հանդիսացող զարգացած երկրների կողմից ջերմոցային գազերի արտանետումների կրճատման երկրորդ ժամանակաշրջանի՝ 2013-2020թթ. քանակական պարտավորությունները:

2. Կիոտոյի արձանագրության Դոհայի փոփոխության համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունը, որպես Կիոտոյի արձանագրության Կողմ, պարտավորվում է անհատապես կամ համատեղ ապահովել, որ Կիոտոյի արձանագրության «Ա» հավելվածում թվարկված ջերմոցային գազերի ածխածնի երկօքսիդի համարժեքով արտահայտված արտանետումները չգերազանցեն սահմանված այն քանակները, որոնք հաշվարկվել են Արձանագրության «Բ» հավելվածում ներկայացված քանակական պարտավորությունների հիման վրա:

3. Կիոտոյի արձանագրության Դոհայի փոփոխությունն ուժի մեջ է մտնում Կիոտոյի արձանագրության 20-րդ եւ 21-րդ հոդվածների դրույթներին համապատասխան:

4. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ վերոհիշյալ փոփոխությամբ Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունը բխում է ՀՀ Սահմանադրության ինչպես 10-րդ հոդվածում ամրագրված, այնպես էլ պետության առջեւ սոցիալական բնագավառում դրված սահմանադրաիրավական մյուս խնդիրներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կե-

տով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2012 թվականի դեկտեմբերի 8-ին հաստատված՝ Կիոտոյի արձանագրության Դոհայի փոփոխության մեջ ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

7 ապրիլի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1198

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 19-ԻՆ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՎԵՐԱԿԱՌՈՒՑՄԱՆ ԵՎ ԶԱՐԳԱՅՄԱՆ
ԵՎՐՈՊԱԿԱՆ ԲԱՆԿԻ ՄԻՋԵՎ «ԿՈՏԱՅՔԻ ՄԱՐԶԻ ԿՈՇՏ
ԹԱՓՈՆՆԵՐԻ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ԾՐԱԳԻՐ» ՎԱՐԿԱՅԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՄԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՅՈՒ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

7 ապրիլի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության տարածքային կառավարման և արտակարգ իրավիճակների նախարարի առաջին տեղակալ Վ. Տերտերյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2014 թվականի դեկտեմբերի 19-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի միջև «Կոտայքի

մարզի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի դիմումը սահմանադրական դատարան՝ մուտքագրված 13.03.2015թ.:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով վարկային համաձայնագիրը, ինչպես նաև գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Կոտայքի մարզի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր» վարկային համաձայնագիրն ստորագրվել է 2014թ. դեկտեմբերի 19-ին՝ Կոտայքի մարզում և Սևան քաղաքում կոշտ թափոնների կառավարումը բարելավելու հարցում Հայաստանի Հանրապետությանն աջակցելու նպատակով:

Համաձայնագիրն ունի երկու Առդիր՝ Առդիր 1. «Ծրագրի նկարագրությունը», Առդիր 2. «Կատեգորիաներ և մասհանումներ» և Առդիր 2-ին կից հավելված:

Ծրագիրը կազմված է հետևյալ մասերից՝ Մաս Ա. «Կապիտալ ծախսեր (Ներդրումային բաղադրիչներ)», Մաս Բ. «Տեխնիկական համագործակցություն (Խորհրդատվական համաձայնագրեր)»:

Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկը (այսուհետ՝ Բանկ)՝ համաձայնում է համաձայնագրում սահմանված կամ հղվող պայմաններով Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրել երեք միլիոն հինգ հարյուր հազար (3.500.000) եվրո գումար: Օգտագործման նվազագույն գումարը 300.000 եվրո է՝ աղբավայրի կառուցման համար, և 50.000 եվրո՝ Ծրագրի «Ա» մասի ներքո այլ ծախսերի համար: Վաղաժամ մարման նվազագույն գումարն է 500.000 եվրո, իսկ չեղյալ հայտարարման նվազագույն գումարը՝ 500.000 եվրո: Վերջին հասանելիության ամսաթիվը 2017թ. դեկտեմբերի 30-ն է կամ ավելի ուշ ընկնող մի ամսաթիվ, որը Բանկն իր հայեցողությամբ կարող է սահմանել և այդ մասին տեղեկացնել Հայաստանի Հանրապետությանը: Ակնկալվում է, որ Ծրագրի «Ա» մասն ավարտվելու է մինչև 2017 թվականի նոյեմբերի 30-ը:

2. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

քսանչորս հավասար (կամ հնարավորինս հավասար) կիսամյակային վճարումներով՝ յուրաքանչյուր տարվա ապրիլի 16-ին և հոկտեմբերի 16-ին, սկսած 2018թ. ապրիլի 16-ից մինչև 2029թ. հոկտեմբերի 16-ը մարել

Վարկը, ինչպես նաև վճարել հանձնառության վճար՝ տարեկան 0.5 %, վճարել մեկնարկային կոմիսիոն վճարը՝ Ստանդարտ պայմանների և դրույթների 3.05.դ բաժնին համապատասխան,

ձեռնարկել կամ հարկադրել, որ ձեռնարկվեն բոլոր այն լրացուցիչ միջոցները, որոնք անհրաժեշտ են՝ ապահովելու բավարար միջոցներ Ծրագրի ավարտի համար և այլն:

3. Համաձայնագրի III հոդվածի 3.01. բաժնի «դ» մասով Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է «... հարկադրի Ծրագրի յուրաքանչյուր Քաղաքապետարանին կատարել Ծրագրի իրականացման և աջակցության համաձայնագրով սահմանված իր բոլոր պարտականությունները»:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նշել, որ հիշատակված դրույթի համատեքստում կիրառված «հարկադրել» /անգլ. to cause/ եզրույթը չի կարող մեկնաբանվել այն կերպ, որ խաթարվի ՀՀ Սահմանադրությամբ և ՀՀ մասնակցությամբ միջազգային պայմանագրերով երաշխավորված՝ տեղական ինքնակառավարման սկզբունքի բովանդակությունը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով՝ Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2014 թվականի դեկտեմբերի 19-ին ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Վերակառուցման և զարգացման եվրոպական բանկի միջև «Կոտայքի մարզի կոշտ թափոնների կառավարման ծրագիր» վարկային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն՝ սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

7 ապրիլի 2015 թվականի
ՄԴՈ-1199

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎԱԳԻՐ ♦ 3(77)2015
56

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2014 ԹՎԱԿԱՆԻ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԻ 20-ԻՆ ՍՈՄԿՎԱՅՈՒՄ
ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՌՈՒՄԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՏՈՄԱՅԻՆ
ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԻ 2-ՐԴ ԷՆԵՐԳԱԲԼՈՎԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏԻ
ԵՐԿԱՐԱԶԳՄԱՆ ՀԱՐՑՈՒՄ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

7 ապրիլի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարի տեղակալ Ա. Գալստյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2014 թվականի դեկ-

տեմբերի 20-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջև Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարաձգման հարցում համագործակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2015 թվականի մարտի 2-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը և բանավոր պարզաբանումները, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջև Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարաձգման հարցում համագործակցության մասին համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2014 թվականի դեկտեմբերի 20-ին՝ Մոսկվայում

2. Համաձայնագրի նպատակն է կազմակերպել Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի (այսուհետ՝ ՀԱԷԿ) 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարաձգման աջխատանքները և համակարգել Կոդմերի նշանակած իրավասու մարմինների ու լիազորված կազմակերպությունների միջև իրավական հարաբերությունները: Համաձայնագրի դրույթների իրականացման նպատակով Կոդմերը նշանակում են իրավասու մարմիններ՝ հայկական կողմից՝ ՀՀ էներգետիկայի և բնական պաշարների նախարարությունը, ռուսական կողմից՝ «Ռոսատոմ» ատոմային էներգիայի պետական կորպորացիան (հոդվ. 2, կետ 1): Ընդ որում, յուրաքանչյուր Կոդմի իրավասու մարմինը նշանակում է լիազորված կազմակերպություն (հոդվ. 2, կետ 2), որոնց միջոցով Կոդմերը համագործակցում են ՀԱԷԿ-ի անխափան ու անվտանգ շահագործման և ՀՀ էներգետիկ բալանսի պահպանման համար 2-րդ էներգաբլոկի կողմից էլեկտրաէներգիայի կայուն արտադրության ապահովման ուղղությամբ (հոդվ. 3, կետ 2):

3. Համաձայնագրով նախատեսված համագործակցությունը պետք է իրականացվի երկու փուլով. Ծրագրի իրականացման առաջին փուլը ներառում է ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի սարքավորումների և շինություն-

ների համալիր ուսումնասիրությունը, ուսումնասիրությունների արդյունքների վերաբերյալ հաշվետվությունների պատրաստումը և ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման լրացուցիչ ժամկետի նախապատրաստման ծրագրի մշակումը: Ծրագրի իրականացման երկրորդ փուլը ներառում է ՀԱԷԿ-ի շահագործման լրացուցիչ ժամկետի նախապատրաստման ծրագրի իրականացումը, ներառյալ հետազոտական, հաշվարկային, վերլուծական, նախագծային, կոնստրուկտորական, մոնտաժային և գործակարգաբերման աշխատանքները, ինչպես նաև՝ անհրաժեշտ սարքավորումների մատակարարումը:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

- ապահովել, որպեսզի ՀՀ իրավասու մարմինը մյուս Կողմի իրավասու մարմնի հետ համատեղ համակարգի Համաձայնագրի շրջանակներում լիազորված կազմակերպությունների միջև համագործակցությունը և վերահսկի Համաձայնագրի արդյունավետ իրականացմանն ուղղված միջոցառումների կատարումը (հոդվ. 2, կետ 5),

- ՀՀ լիազորված կազմակերպության միջոցով համագործակցել ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարաձգման ծրագրի իրականացմանն ուղղությամբ (հոդվ. 3, կետ 1),

- ապահովել լիազորված կազմակերպությունների միջև ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարաձգման նպատակով իրականացվող աշխատանքների, մատակարարումների և ծառայությունների մատուցման վերաբերյալ շրջանակային պայմանագրի կնքումը, որում, ի թիվս այլոց, կհստակեցվեն 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարաձգման աշխատանքների ժամկետները, ինչպես նաև ծրագրի իրականացման շրջանակներում մատակարարվող սարքավորումների արժեքների անկախ փորձագիտական գնահատման ապահովման պայմանները (հոդվ. 3, կետ 4),

- երաշխավորել, որ Համաձայնագրի իրականացման նպատակով ՀՀ լիազորված կազմակերպությունն ապահովի նախագծի իրականացման համար անհրաժեշտ՝ 2-րդ էներգաբլոկի սկզբնական տվյալների փոխանցումը, մյուս Կողմի լիազորված կազմակերպությանը ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի անվտանգության հիմնավորման վերաբերյալ Հաշվետվության մշակումը՝ էներգաբլոկի շահագործման լրացուցիչ ժամկետի նախապատրաստման նպատակով համալիր աշխատանքների արդյունքների հիման վրա, ռուսական լիազորված կազմակերպության պահանջներին համապատասխան ՀԱԷԿ-ի տարածքում աշխատանքների անցկացումը, ինչպես նաև մասնագետների ընդունման համար անհրաժեշտ պայմանների ապահովումը, պայմանագրերի համաձայն ռուսական լիազորված կազմակերպության կողմից կատարված աշխատանքների

Ժամանակին ընդունումը և վճարումը, հայտերի ներկայացումը և Հայաստանի Հանրապետության կարգավորող մարմնի կողմից համապատասխան լիցենզիաների և թույլտվությունների ստացումը, կարգավորող մարմնից լրացուցիչ ժամկետում շահագործման համար ՀԱԷԿ-ի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման թույլտվության ստացումը (հոդվ. 5, կետ 2),

- ձեռնարկել բոլոր անհրաժեշտ միջոցները Համաձայնագրի շրջանակներում ստեղծված մտավոր գործունեության արդյունքների կամ նախորդող մտավոր սեփականության անվտանգությունն ապահովելու համար, և այդպիսի մտավոր սեփականության իրավունքների պաշտպանության համար (հոդվ. 8, կետ 1),

- իր իրավասու մարմնի և/կամ լիազորված կազմակերպությունների միջոցով մյուս Կողմին ժամանակին տեղեկացնել Համաձայնագրի շրջանակներում համագործակցության բոլոր այն արդյունքների մասին, որոնք ենթակա են իրավական պաշտպանության՝ որպես մտավոր սեփականություն, և անհապաղ մյուս Կողմի հետ փոխգործակցել դրանց իրավական պաշտպանությունն ապահովելու նպատակով (հոդվ. 8, կետ 2),

- չիրականացնել այնպիսի տեղեկատվության փոխանցում, որն արգելված է փոխանցման համար Կողմերի օրենսդրությամբ, կամ որի փոխանցումը չի համապատասխանում Կողմերի մասնակցությամբ միջազգային պայմանագրերին (հոդվ. 9, կետ 1),

- առավելագույնս սահմանափակել մյուս Կողմի՝ «Ծառայողական օգտագործման համար» նշումով տեղեկատվություն պարունակող փաստաթղթերին հասանելիություն ունեցող անձանց շրջանակը և ապահովել դրանց օգտագործումը միայն սույն Համաձայնագրով նախատեսված նպատակներով, ապահովել դրանց պաշտպանությունը ՀՀ օրենսդրությամբ և, առանց մյուս Կողմի նախնական գրավոր համաձայնության, չբացահայտել ու չփոխանցել երրորդ կողմին (հոդվ. 9, կետ 2),

- երաշխավորել, որ ըստ Համաձայնագրի՝ մյուս Կողմից ստացված միջուկային նպատակներով օգտագործվող երկակի նշանակության սարքավորումներն ու նյութերը, համապատասխան տեխնոլոգիաներն ու դրանց արտադրած ցանկացած կրկնօրինակ՝ ա) կօգտագործվեն միայն ներկայացված նպատակներով, որոնք կապ չունեն միջուկային պայթուցիկ սարքավորումների ստեղծման գործունեության հետ, բ) չեն օգտագործվի միջուկային վառելիքային ցիկլում իրականացվող գործունեության ընթացքում, որը երաշխավորված չէ Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության կողմից, գ) չի կրկնօրինակվի, չի փոփոխվի, չի վերաարտահանվի և չի փոխանցվի որևէ մեկին առանց մյուս Կողմի իրավասու մարմնի գրավոր թույլտվության (հոդվ. 10, կետ 3),

- մյուս Կողմի հետ համագործակցել սարքավորումների արտահանման վերահսկման, հատուկ ոչ միջուկային նյութերի և

համապատասխան տեխնոլոգիաների հարցերով (հոդվ. 10, կետ 4) և այլն:

5. Սույն Համաձայնագրի շրջանակներում համագործակցության ընթացքում առաջացած միջուկային վնասի համար քաղաքացիական պատասխանատվությունը կարգավորվում է Կողմերի կողմից, 1963 թվականի մայիսի 21-ի՝ Միջուկային վնասի քաղաքացիական պատասխանատվության մասին Վիեննայի կոնվենցիայով (հոդվ. 11):

6. ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Համաձայնագրի 13-րդ հոդվածի 5-րդ կետի համաձայն՝ Համաձայնագրի գործողության դադարեցման դեպքում Համաձայնագրի 8-11-րդ հոդվածներով նախատեսվող պարտականությունները մնում են ուժի մեջ:

7. ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է նաև, որ Համաձայնագրում հղում է կատարվում մի շարք միջազգային պայմանագրերի, մասնավորապես՝ 1963 թվականի մայիսի 21-ի՝ «Միջուկային վնասի քաղաքացիական պատասխանատվության մասին» Վիեննայի կոնվենցիային (Հայաստանի Հանրապետությունը միացել է 1993 թվականի հունիսի 22-ին՝ ՀՀ ԳԽ Հ.Ն-0873-Մ որոշմամբ), 1968 թվականի հուլիսի 1-ի՝ «Միջուկային զենքի չտարածման մասին» պայմանագրին (Հայաստանի Հանրապետությունը միացել է 1991 թվականի սեպտեմբերի 24-ին՝ ՀՀ ԳԽ Ն-0396-Մ որոշմամբ), 1993 թվականի սեպտեմբերի 30-ի՝ «Հայաստանի Հանրապետության և Ատոմային էներգիայի միջազգային գործակալության միջև միջուկային զենքի չտարածման պայմանագրի հետ կապված երաշխիքների կիրառման մասին» համաձայնագրին (Համաձայնագրի 24-րդ հոդվածի ուժով այն ուժի մեջ է մտել 1994 թվականի մայիսի 5-ին), 1996 թվականի դեկտեմբերի 28-ին Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջև կնքված՝ «Եկամուտների և գույքի կրկնակի հարկումը վերացնելու մասին» համաձայնագրին (վավերացվել է 1997 թվականի դեկտեմբերի 26-ին ԱԺ Ն-217-Մ որոշմամբ (ՄԴՈ-75), 2000 թվականի սեպտեմբերի 25-ի՝ «Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջև ատոմային էներգիայի խաղաղ օգտագործման բնագավառում համագործակցության մասին» համաձայնագրին (վավերացվել է 2001 թվականի հունվարի 10-ին Նախագահի ՆՀ-779 հրամանագրով):

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2014 թվականի դեկտեմբերի 20-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջև Հայկական ատոմային էլեկտրակայանի 2-րդ էներգաբլոկի շահագործման ժամկետի երկարաձգման հարցում համագործակցության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

7 ապրիլի 2015 թվականի
ՄԴՈ-1200

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

2015 ԹՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 5-ԻՆ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՌՈՒՍԱՍՏԱՆԻ ԴԱՇՆՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՏԱՐԱԾՔՈՒՄ ԱՏՈՄՅԻՆ
ԷԼԵԿՏՐԱԿԱՅԱՆԻ ՇԱՀԱԳՈՐԾՄԱՆ ԺԱՄԿԵՏԻ ԵՐԿԱՐԱԶԳՄԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔՆԵՐԻ ՖԻՆԱՆՍԱՎՈՐՄԱՆ ՀԱՄԱՐ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆԸ ՊԵՏԱԿԱՆ
ԱՐՏԱՀԱՆՄԱՆ ՎԱՐԿ ՏՐԱՄԱԴՐԵԼՈՒ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ
ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

7 ապրիլի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝
կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ա.
Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհան-
նիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական
ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկայի և բնա-
կան պաշարների նախարարի տեղակալ Ա. Գալստյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության

100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2015 թվականի փետրվարի 5-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջև Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ատոմային էլեկտրակայանի շահագործման ժամկետի երկարաձգման աշխատանքների ֆինանսավորման համար Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը պետական արտահանման վարկ տրամադրելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 25.03.2015թ. Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը և բանավոր պարզաբանումները, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջև Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ատոմային էլեկտրակայանի շահագործման ժամկետի երկարաձգման աշխատանքների ֆինանսավորման համար Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը պետական արտահանման վարկ տրամադրելու մասին համաձայնագիրը (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2015 թվականի փետրվարի 5-ին՝ Մոսկվայում:

2. Համաձայնագիրն ունի անբաժանելի մաս կազմող երեք հավելվածներ, որոնցում սահմանված են Համաձայնագրի 8-րդ հոդվածում նշված՝ ռուսական և հայկական Լիազորված կազմակերպությունների միջև կնքված պայմանագրերի ֆինանսավորման ընդունելու մասին դիմումի, ֆինանսավորման ընդունելու հաստատման կամ մերժելու ձևերը:

3. Ռուսական կողմը Հայաստանի Հանրապետության տարածքում Մեծամորի ատոմային էլեկտրակայանի շահագործման ժամկետի երկարաձգման աշխատանքների ֆինանսավորման համար Հայաստանի Հանրապետությանը տրամադրում է երկու հարյուր յոթանասուն միլիոն (270.000.000) ԱՄՆ դոլարի չափով պետական արտահանման վարկ (այսուհետ՝ Վարկ), որը հայկական կողմն օգտագործելու է 2015-2019թթ.

ընթացքում: Հայկական կողմին տրամադրվում է նաև 30 մլն ԱՄՆ դոլարի չափով անհատույց ֆինանսական օգնություն սույն պայմանագրով նախատեսված ծրագրային նպատակների իրականացման համար:

Հայկական կողմը Վարկն օգտագործում է ապրանքների մատակարարման, աշխատանքների կատարման և ծառայությունների մատուցման վերաբերյալ պայմանագրերից յուրաքանչյուրի արժեքի մինչև 90 տոկոսի ֆինանսավորման համար, որոնք կնքվելու են Համաձայնագրի 8-րդ հոդվածին համապատասխան:

4. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

Վարկի հաշվին ապրանքների մատակարարման, աշխատանքների կատարման և ծառայությունների մատուցման համար հաշվարկների ժամանակ կիրառել հաշվարկների ակրեդիտիվների ձևը (հոդված 2, կետ 4),

Վարկի օգտագործման ժամկետը լրանալիս 30 օրացուցային օրվա ընթացքում ռուսական կողմի օգտին իրականացնել կոմիսիոն վճարում հայկական կողմից վարկի չօգտագործված գումարի 1 տոկոսի չափով (հոդված 2, կետ 5),

Վարկի փաստացի օգտագործված գումարը մարել 10 տարվա ընթացքում՝ հավասարաչափ կիսամյակային վճարումներով, յուրաքանչյուր տարվա հունվարի 15-ին և հուլիսի 15-ին (հոդված 3),

Վարկի մարման գծով առաջին վճարումը կատարել 2020թ. հունվարի 15-ին (հոդված 3),

Վարկի գծով տոկոսները վճարել տարեկան 3,0 տոկոս տոկոսադրույքով (հոդված 4, մաս 1),

Վարկի գծով բոլոր վճարումները կատարել ԱՄՆ դոլարով կամ Կոդմերի համաձայնությամբ՝ ռուսական ռուբլով՝ Ռուսաստանի Դաշնության կենտրոնական բանկի կողմից վճարման ամսաթվից երկու օրացուցային օր առաջ սահմանված փոխարժեքով՝ «Զարգացման և արտաքին տնտեսական գործունեության (Արտտնտրանկ)» պետական կորպորացիայի վճարման ուղեցույցներին համապատասխան (հոդված 6, կետ 1),

ապահովել, որպեսզի ռուսական և հայկական լիազորված կազմակերպությունները միմյանց հետ կնքեն պայմանագրեր, որոնցում կսահմանվեն Համաձայնագրի շրջանակներում ապրանքների մատակարարումների, կատարվելիք աշխատանքների և մատուցվելիք ծառայությունների ծավալները, ժամկետները և գինը (հոդված 8, կետ 1):

ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը նպատակ է հետապնդում երկարաձգել Հայկական ԱԷԿ-ի երկրորդ էներգաբլոկի շահագործման

Ժամկետը՝ ապահովելով Հայաստանի Հանրապետության էներգետիկ անվտանգությունը:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2015 թվականի փետրվարի 5-ին Մոսկվայում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռուսաստանի Դաշնության կառավարության միջև Հայաստանի Հանրապետության տարածքում ատոմային էլեկտրակայանի շահագործման ժամկետի երկարաձգման աշխատանքների ֆինանսավորման համար Հայաստանի Հանրապետության կառավարությանը պետական արտահանման վարկ տրամադրելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

7 ապրիլի 2015 թվական
ՍԴՈ-1201

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՑԻ ԱՐԱ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀՀ
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 1058-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ
ՄԱՍԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

14 ապրիլի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի (զեկուցող), Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ դիմողի ներկայացուցիչ Տ. Ավետիսյանի, գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի, համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի առաջին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների, դրնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացի Արա Վարդանյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1058-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանա-

դրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացի Արա Վարդանյանի՝ 15.10.2014թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքն Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 05.05.1998 թվականին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 28.07.1998 թվականին և ուժի մեջ է մտել 01.01.1999 թվականից:

Քաղաքացիական օրենսգրքի 1058-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«1. Քաղաքացու անձին կամ գույքին, ինչպես նաև իրավաբանական անձի գույքին պատճառված վնասը լրիվ ծավալով ենթակա է հատուցման այն պատճառած անձի կողմից:

Վնասի հատուցման պարտականությունն օրենքով կարող է դրվել վնաս չպատճառած անձի վրա»:

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

2009 թվականի հուլիսի 3-ին «Նորարար» արտադրական կոոպերատիվը վերակազմակերպվել է «Նորարար» ՍՊԸ-ի, որը գրանցվել է ՀՀ ԱՆ իրավաբանական անձանց պետական ռեգիստրի գործակալության կողմից:

Երևան քաղաքի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 2009 թվականի մայիսի 15-ի ԵՔԸԴ/0382/01/08 դատավճռով Արա Վարդանյանը մեղավոր է ճանաչվել ՀՀ քրեական օրենսգրքի 205-րդ հոդվածի 1-ին մասով և ՀՀ քրեական օրենսգրքի 325-րդ հոդվածի 1-ին մասով և նրա նկատմամբ նշանակվել է տուգանք՝ նվազագույն աշխատավարձի հազարապատիկի չափով:

Դիմելով դատարան՝ ՀՀ գլխավոր դատախազությունը (Դատախազություն) պահանջել է Արա Վարդանյանից հոգուտ Հայաստանի Հանրապետության բռնազանձել 2.436.070 ՀՀ դրամ:

Երևանի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 27.05.2010 թվականի վճռով հայցը բավարարվել է:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի՝ 10.12.2010 թվականի որոշմամբ Արա Վարդանյանի վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է մասնա-

կիրեն՝ Երևանի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 27.05.2010 թվականի վճիռը բեկանվել է և գործն ուղարկվել է նոր քննության:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի՝ 09.02.2011 թվականի որոշմամբ Դատախազության բերած վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է:

Երևանի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 31.05.2011 թվականի վճռով հայցը մերժվել է:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի՝ 22.09.2011 թվականի որոշմամբ Դատախազության վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է՝ Երևանի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 31.05.2011 թվականի վճիռը բեկանվել է և գործն ուղարկվել է նոր քննության:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 16.11.2011 թվականի որոշմամբ Արա Վարդանյանի բերած վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է:

Երևանի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի (Դատարան) 05.04.2012 թվականի վճռով հայցը բավարարվել է:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 04.10.2012 թվականի որոշմամբ Արա Վարդանյանի վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է՝ Դատարանի՝ 05.04.2012 թվականի վճիռը բեկանվել է և գործն ուղարկվել է նոր քննության:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի՝ 05.12.2012 թվականի որոշմամբ Դատախազության բերած վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է:

Երևանի Արաբկիր և Քանաքեռ-Զեյթուն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի՝ 15.08.2013 թվականի վճռով հայցը բավարարվել է:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի՝ 29.01.2014 թվականի որոշմամբ Արա Վարդանյանի վերաքննիչ բողոքը մերժվել է և Դատարանի 15.08.2013 թվականի վճիռը թողնվել է օրինական ուժի մեջ:

Արա Վարդանյանը ներկայացրել է վճռաբեկ բողոք, որը վերադարձվել է:

Համաձայն ՀՀ վարչական դատարանի՝ 26.05.2010թ. թիվ ՎԴ/5290/05/09 վարչական գործով կայացված և օրինական ուժի մեջ մտած վճռով ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ Քանաքեռ-Զեյթուն հարկային տեսչության հայցն ընդդեմ «Նորարար» ՍՊԸ-ի՝ գումարի բռնագանձման պահանջի մասին, բավարարվել է: Վճռվել է «Նորարար» ՍՊԸ-ից հօգուտ ՀՀ ԿԱ ՊԵԿ Քանաքեռ-Զեյթուն

հարկային տեսչության բռնագանձել ընդհանուր գումարով 59.900.100 ՀՀ դրամ, որից ապառք՝ 29.121.700 ՀՀ դրամ, տույժ՝ 15.128.400 ՀՀ դրամ, տուգանք՝ 15.650.000 ՀՀ դրամ, ինչպես նաև 1.198.100 ՀՀ դրամ՝ որպես հայցվորի կողմից նախապես վճարված պետական տուրքի գումար:

3. Դիմողի պնդմամբ՝ իրավակիրառական գործունեության սուբյեկտներն իրենց իրավական դիրքորոշումը կառուցելիս հաշվի չեն առել ՀՀ իրավական համակարգում առկա և իրավական ակտերով հստակորեն կարգավորված հարկային և քաղաքացիական հարաբերությունների տարանջատման հայեցակարգը: Դիմողը նշում է, որ վիճարկվող նորմերը չեն կարող ենթարկվել այնպիսի անհամարժեք իրավական մեկնաբանման ու կիրառման, որոնց արդյունքում անձը կկրեր պարտականություններ (ենթարկվեր պատասխանատվության) մեկ այլ սուբյեկտի փոխարեն, բովանդակային, ըստ էության սուբսիդիար և կրկնակի գույքային պատասխանատվություն. հարկման ենթակա գումարը դիտարկվել է նախ՝ որպես հարկ՝ գանձելով իրավաբանական անձից (հանրային իրավական տարր), ապա արդեն իսկ օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտի պարագայում՝ որպես վնաս քաղաքացիաիրավական բնութագրիչներով ու վավերապայմաններով (մասնավոր իրավական տարր), ըստ որում՝ այդ ամենը զուգադրելով քրեաիրավական գործիքներով և ուղղորդմամբ: Դիմողը գտնում է, որ վիճարկվող նորմի դատաիրավական պրակտիկայի ամփոփ ուսումնասիրությունը վկայում է, որ իրավաբանական անձի գործադիր մարմնի ղեկավար-ֆիզիկական անձը (սեփականատերը) չի կարողանում արդյունավետ կերպով իրականացնել սեփականության իրավունքի դատական պաշտպանությունը: Դիմողը գտնում է, որ անձի (իրավաբանական անձի գործադիր մարմնի ղեկավարի) անձնական գույքի (սեփականության իրավունքի) նկատմամբ իրավահավակնությունը ներկայիս ձևավորված դատաիրավական պրակտիկայում լուծվում է հարկային իրավական համատեքստում՝ իշխանական մարմնի հայեցողությամբ: Դիմողը վկայակոչում է նաև ՀՀ Սահմանադրության 22-րդ հոդվածը՝ առ այն, որ ոչ ոք չի կարող կրկին անգամ դատվել նույն արարքի համար, և նշում է, որ «Դիմողը, փաստական և իրավական առումներով բովանդակային (ըստ էության) վերլուծության ենթարկելով իր գործի առնչությամբ կայացված դատական ակտերը՝ դրանք դիտարկել էր հանրային իրավական պատասխանատվության ինստիտուտի և այդ համատեքստում կրկնակի պատասխանատվության արգելման սահմանադրաիրավական սկզբունքի անմիջական գործողության ուժի համադրությամբ»:

4. Պատասխանող կողմը՝ հիմնավոր չհամարելով դիմողի փաստարկ-

ները, գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1058-րդ հոդվածի 1-ին մասի իրավակարգավորումը նպատակաուղղված է տուժողի՝ վնաս պատճառելու հետևանքով առաջացած գույքային շահերի պաշտպանությանը՝ հետապնդելով իրավաչափ նպատակ: Այսուհանդերձ, պատասխանողի հիմնական փաստարկը հանգում է նրան, որ դիմողի խնդիրը պայմանավորված չէ վիճարկվող նորմի սահմանադրականությամբ, այլ դիմողն առաջ է քաշում իր նկատմամբ կիրառված դատական ակտի իրավաչափության հարց:

5. ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դիմումի և կից ներկայացված փաստաթղթերի ուսումնասիրությունը վկայում է, որ առկա չէ վիճարկվող նորմի՝ ՀՀ Սահմանադրությանը հակասության վերաբերյալ սահմանադրաիրավական վեճ: Դիմողը չի ներկայացնում նաև որևէ դատական ատյանի կողմից վիճարկվող նորմին տրված այնպիսի մեկնաբանություն, որը կարգելափակեր ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված որևէ իրավունքի իրականացումը, ինչի արդյունքում էլ կառաջացներ հակասություն վիճարկվող դրույթի՝ իրավակիրառ պրակտիկայում բացահայտված բովանդակության և ՀՀ Սահմանադրության միջև:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դիմողը վիճարկվող դրույթի ենթադրյալ հակասահմանադրականությունը դիտարկում է դատական մարմինների կողմից համապատասխան դրույթի ենթադրյալ սխալ կիրառման տեսանկյունից, արդյունքում՝ բարձրացնում է վիճարկվող նորմի կիրառման իրավաչափության հարց, ինչը չի հանդիսանում սահմանադրական արդարադատության առարկա:

Դիմողը բարձրացնում է նաև *ne bis in idem* սկզբունքի ենթադրյալ խախտման հարցը, որն այս պարագայում հիմնավոր չէ, քանի որ հենց դիմողը միմյանցից զատում է խնդրահարույց իրավահարաբերության սուբյեկտներին՝ իրավաբանական անձին և նրա տնօրենին, ինչպիսի փաստն ինքնին բացառում է այս սկզբունքի քննության անհրաժեշտությունը, քանզի *ne bis in idem* սկզբունքը վերաբերում է նույն անձին կրկնակի պատասխանատվության ենթարկելու հարցին:

Համաձայն ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 17.03.2009թ. ՄԴԱՌ-21 որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշման՝ «...բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմողը, ձևականորեն վիճարկելով օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց, ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության հարց կամ հետապնդում է այլ նպատակներ, ապա այդպիսի դիմումները ենթակա են մերժման՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 1-ին կետի հիմքով՝ որպես սահմանադրական դատարանի քննության ենթակա հարց չառաջադրող

դիմումներ»:

«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60-րդ հոդվածի առաջին կետի համաձայն՝ սահմանադրական դատարանը կարճում է գործի վարույթը՝ գործի քննության ցանկացած փուլում, եթե բացահայտվել են նույն օրենքի 32-րդ հոդվածով նախատեսված՝ գործի քննությունը մերժելու հիմքեր:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 60, 63, 64 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Մ Ե Ց**:

1. «Քաղաքացի Արա Վարդանյանի դիմումի հիման վրա՝ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 1058-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը կարճել:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

14 ապրիլի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1202

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՀՀ ՄԱՐԴՈՒ ԻՐԱՎՈՒՆՔՆԵՐԻ ՊԱՇՏՊԱՆԻ ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝
«ՇԱՀՈՒԹԱՀԱՐԿԻ ՄԱՍԻՆ» ՀՀ ՕՐԵՆՔԻ 69-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 3-ՐԴ
ՊԱՐԲԵՐՈՒԹՅԱՆ 1-ԻՆ ՆԱԽԱԴԱՍՈՒԹՅԱՄԲ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ԴՐՈՒՅԹԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

28 ապրիլի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի /նախագահող/, Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի /զեկուցող/, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝

դիմողի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի աշխատակազմի իրավական վերլուծության վարչության պետ Լ. Սարգսյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 8-րդ կետի,

«Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 68-րդ հոդվածներին,

դնրբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումի հիման վրա՝ «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության 1-ին նախադասությամբ ամրագրված դրույթի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը ՀՀ մարդու իրավունքների պաշտպանի դիմումն է, որը ՀՀ սահմանադրական դատարան է մուտքագրվել 2014թ. նոյեմբերի 14-ին:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով ինչպես «Շահութահարկի մասին», «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքները, այնպես էլ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգիրքը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից ընդունվել է 1997թ. սեպտեմբերի 30-ին, ՀՀ Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1997թ. նոյեմբերի 27-ին և ուժի մեջ է մտել 1998թ. հունվարի 1-ից:

Ընդունման պահից առայսօր օրենքը փոփոխվել և լրացվել է թվով 49 ՀՀ օրենքներով: Դիմողի կողմից վիճարկվող 69-րդ հոդվածը ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից փոփոխվել է չորս անգամ՝ 06.07.1998թ. ՀՕ-243, 14.12.2001թ. ՀՕ-286, 25.12.2003թ. ՀՕ-55-Ն և 19.12.2012թ. ՀՕ-238-Ն օրենքներով:

«Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Սույն օրենքը խախտելու համար վճարողների և դրանց պաշտոնատար անձանց պատասխանատվությունը» վերտառությամբ 69-րդ հոդվածի՝ գործող խմբագրությամբ 3-րդ պարբերության՝ վեճի առարկա դրույթով սահմանվում է.

«Հարկային մարմին ներկայացված շահութահարկի հաշվարկում սույն օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկված վնասն ավել ցույց տալու դեպքում ռեզիդենտ հարկ վճարողից գանձվում է տուգանք՝ ավել ցույց տված վնասի 20 տոկոսի չափով»:

2. Վիճարկելով «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության առաջին նախադասությամբ ամրագրված դրույթի սահմանադրականությունը՝ դիմողը գտնում է, որ այն հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 14.1-րդ հոդվածին, 22-րդ հոդվածի 7-րդ մասին, 31-րդ հոդվածին, 33.1-րդ հոդվածի 1-ին մասին և 43-րդ հոդվածին:

Ըստ դիմողի՝ հաշվարկված վնասն ավել ցույց տալն ընթացիկ հաշվետու կամ հաջորդող տարիներին կարող է ինչպես հանգեցնել, այնպես էլ չհանգեցնել շահութահարկի նվազեցմանը, քանի որ հարկվող շահույթը հարկատուի համախառն եկամտի և օրենքով սահմանված նվազեցումների դրական տարբերությունն է: Դիմողը պնդում է, որ իրավակիրատ պրակտիկայում «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության վիճարկվող դրույթը կիրառվում է առանց հաշվի առնելու, թե վնասն ավել ցույց տալն արդյոք հանգեցրել է հարկի նվազեցման, թե՛ ոչ, իսկ երբ առկա չէ պետությանը և հասարակությանը հասցված վնաս, հարկային օրենսդրությամբ սահմանված պատասխանատվությունը չի կարող համարվել իրավաչափ՝ հանգեցնելով ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու և սեփականության իրավունքների անհամաչափ սահմանափակման:

Դիմողը գտնում է, որ քննության առարկա իրավադրույթը չի համապատասխանում իրավական պետությանը բնորոշ իրավական որոշակիության սկզբունքին, քանի որ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով հարկային պատասխանատվություն սահմանող այլ դրույթների հետ մեկտեղ այն կարող է տեղիք տալ տարբերությունների: Մինչդեռ հարկային պատասխանատվություն սահմանող դրույթների անորոշությունը կարող է հանգեցնել դրանց կիրառման հարցում գործադիր իշխանության անսահմանափակ հայեցողության՝ հանգեցնելով իրավահավասարության և իրավունքի գերակայության սկզբունքների խախտման:

Դիմողի պնդմամբ՝ այն դեպքերում, երբ հարկային մարմին ներկայացված շահութահարկի հաշվարկում օրենքով սահմանված կարգով հաշվարկված վնասն ավել ցույց տալը հանգեցրել է հարկի նվազեցմանը, կիրառելի կարող են լինել նաև «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 25-րդ հոդվածի 1-ին պարբերությունը և 27-րդ հոդվածը, իսկ որոշ դեպքերում Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 1691-րդ և 1706-րդ հոդվածները նույնպես կարող են կիրառվել, ինչը հնարավոր է դարձնում անձին նույն արարքի համար կրկին անգամ դատելը:

Դիմողը նաև նշում է, որ հարկային պատասխանատվությունը կիրառելիս չի քննարկվում մեղքի առկայության կամ բացակայության հարցը, կատարված իրավախախտման բնույթը, իրավախախտողի անձը, նրա մեղքի աստիճանը, իրավախախտողի գույքային դրույթները, պատասխանատվությունը մեղմացնող և ծանրացնող հանգամանքները և այլ էական հանգամանքներ: Դիմողն այս կապակցությամբ գտնում է, որ թվարկված պայմանները սահմանված լինելու դեպքում էլ վիճարկվող դրույթը խնդրահարույց է սահմանված բացարձակ սանկցիայի իրավաչափության տեսանկյունից:

3. Պատասխանող կողմը, առարկելով դիմողի կողմից բերված փաստարկներին և վերլուծելով օրենսդրությամբ սահմանված իրավական ներգործության միջոցները՝ հարկային և վարչական պատասխանատվությունը, պնդում է, որ դրանք տարբերվում են միմյանցից իրենց էությամբ և նպատակային ուղղվածությամբ: Հարկային իրավախտումների համար վարչական պատասխանատվությունն ունի պատժիչ և կանխարգելիչ բնույթ, և վարչական զանցանքները, որպես կանոն, ավարտված են համարվում գործողությունը կատարելու կամ անգործություն դրսևորելու պահից՝ անկախ հետևանքներից, իսկ հարկային պատասխանատվությունը նպատակաուղղված է պետությանը և հասարակությանը պատճառված գույքային վնասների փոխհատուցմանը:

Պատասխանողը, նշելով, որ հարկային իրավահարաբերություններում «տույժ» և «տուգանք» հասկացություններն իրենց իրավական բովանդակությամբ տարբերվում են վարչական իրավահարաբերություններում նույնանուն հասկացություններից, ի հիմնավորումն իր փաստարկների, վկայակոչում է ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-1139 որոշումը, համաձայն որի՝ «... եթե վարչական իրավունքում տուգանքը տույժի տեսակներից մեկն է, ապա հարկային իրավահարաբերություններում հարկային տույժը և տուգանքը հարկային պատասխանատվության առանձին տեսակներ են, որոնք կարող են կիրառվել նաև համակցված, և ներառված են հարկային պարտավորություններում»:

Դիմողի կողմից մատնանշված իրավադրույթների միաժամանակյա կիրառելիության կապակցությամբ պատասխանողը պատճառաբանել է, որ շահութահարկով հարկվող օբյեկտը հարկվող շահույթն է և ոչ թե հարկային վնասը:

Պատասխանողը պնդում է, որ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 25-րդ և 27-րդ հոդվածներով նախատեսված տուգանքը կարող է կիրառվել միայն այն դեպքում, երբ ավել ցույց տրված հարկային վնասի ճշգրտման արդյունքում առաջանում է հարկվող շահույթ, որի արդյունքում՝ նաև պակաս հաշվարկված շահութահարկի գումար:

Անդրադառնալով *non bis in idem* սկզբունքի ենթադրյալ խախտմանը՝ պատասխանողը չի բացառում նույն արարքով պատճառված գույքային վնասի առկայության պարագայում մեղավոր անձի հարկային պատասխանատվությունը, պատճառաբանելով, որ անձը, ենթարկվելով քրեական կամ վարչական պատասխանատվության, համապատասխան հիմքերի առկայության դեպքում կարող է ենթարկվել նաև հարկային պատասխանատվության՝ պետությանը պատճառված գույքային վնասի հատուցման պահանջի շրջանակներում:

Պատասխանող կողմը պնդում է նաև, որ բացարձակ և հարաբերական սանկցիաների առկայությունը պարտադիր է պատժիչ բնույթ ունեցող

պատասխանատվության դեպքում, որը հնարավորություն է տալիս անհատականացնել պատիժը:

4. Սահմանադրական դատարանն անհրաժեշտ է համարում սույն գործով վիճարկվող իրավադրույթի սահմանադրականությունը գնահատել.

- սեփականության իրավունքի սահմանափակման համաչափության և ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքի երաշխավորվածության տեսանկյունից,

- իրավական որոշակիության սկզբունքի ապահովման տեսանկյունից,

- օրենքի առջև բոլորի հավասարության ապահովման և խտրականության բացառման տեսանկյունից,

- նույն արարքի համար կրկնակի պատասխանատվության բացառման իրավական սկզբունքի ապահովման տեսանկյունից,

- իրավական պետության սկզբունքին համապատասխան համաչափ պատասխանատվություն երաշխավորելու տեսանկյունից:

Հաշվի առնելով կողմերի եզրահանգումները՝ սահմանադրական դատարանը կարևոր է համարում վիճարկվող դրույթով նախատեսված իրավակարգավորումների սահմանադրաիրավական բովանդակությունը բացահայտել «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի այլ դրույթների հետ համակարգային առումով փոխկապակցված, ինչպես նաև հարկային օրենսդրության այլ ակտերում ամրագրված դրույթների համադրված վերլուծության արդյունքում:

5. Սեփականության իրավունքի և ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու իրավունքի հետ կապված սահմանադրաիրավական կարգավորումներ են նախատեսված ՀՀ Սահմանադրության 31, 33.1 և 43-րդ հոդվածներում:

ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածի 1-ին մասի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք իրավունք ունի իր հայեցողությամբ տիրապետելու, օգտագործելու, տնօրինելու և կտակելու իր սեփականությունը: Սակայն սեփականության իրավունքը բացարձակ չէ և վերոհիշյալ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ նախադասության իմաստով այն կարող է սահմանափակվել, եթե դրա իրականացումը կարող է վնաս պատճառել շրջակա միջավայրին, խախտել այլ անձանց, հանրության և պետության իրավունքներն ու օրինական շահերը:

Սահմանադրական դատարանն իր ՍԴՈ-1073 որոշման մեջ անդրադարձ է կատարել սեփականության իրավունքի սահմանափակման միջազգային իրավական փորձին և վերահաստատում է իր դիրքորոշումն առ այն, որ սեփականության պաշտպանությանն ուղղված

սահմանադրական և միջազգային իրավական դրույթները «... այնուամենայնիվ, չեն խոչընդոտում պետության՝ այնպիսի օրենքներ կիրառելու իրավունքին, որոնք նա անհրաժեշտ է համարում ընդհանուր շահերին համապատասխան սեփականության օգտագործման նկատմամբ վերահսկողություն իրականացնելու կամ հարկերի կամ մյուս գանձումների կամ տուգանքների վճարումն ապահովելու համար»:

ՀՀ Սահմանադրության 45-րդ հոդվածի համաձայն՝ յուրաքանչյուր ոք պարտավոր է օրենքով սահմանված կարգով և չափով մուծել հարկեր, տուրքեր, կատարել պարտադիր այլ վճարումներ:

Հարկը պետության գոյատևման անհրաժեշտ պայման է, և ՀՀ Սահմանադրությամբ ամրագրված այդ պարտականությունը վերաբերում է բոլոր հարկատուներին:

Հարկերի, տուրքերի և պարտադիր վճարների համար կամավորության հենքի վրա սահմանադրաիրավական պարտավորությունների չկատարումն ինքնին հանգեցնում է պետության կողմից դրանց՝ իրավական հարկադրանքի միջոցով գանձմանը, որը չի կարող դիտարկվել որպես սեփականությունից զրկում:

ՀՀ Սահմանադրության 33.1-րդ հոդվածը սահմանում է, որ «Յուրաքանչյուր ոք ունի օրենքով չարգելված ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու իրավունք»:

Սահմանադրական դատարանն իր ՍԴՈ-780 որոշման մեջ արտահայտած իրավական դիրքորոշմամբ արդեն իսկ բացահայտել է «ձեռնարկատիրական գործունեություն» հասկացության սահմանադրաիրավական բովանդակությունը. «...ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելն անձի սահմանադրական իրավունքն է, և որ այդ գործունեության բովանդակությունը (հատկանիշները), իրականացման կարգն ու պայմանները ենթակա են օրենսդրական կարգավորման»:

Դատարանը վերահաստատում է իր այն մոտեցումը, որ «... Այդ իրավունքը ներառում է բոլոր իրավական հնարավորությունները, որոնք անհատի համար նախապայմաններ են ստեղծում ինքնուրույնաբար որոշումներ ընդունելու իր տնտեսական գործունեությանն առնչվող հարցերով: Այդ իրավունքը ենթադրում է արդարացի մրցակցության ազատություն, առանց սահմանափակումների տնտեսական կազմակերպություններ ձևավորելու, իր գործունեության բնույթն ու ձևը փոխելու, գոյություն ունեցող տնտեսական կազմակերպությունները լուծարելու, պայմանագրեր կնքելու հնարավորություններ»:

Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ օրենքի վիճարկվող դրույթը որևէ կերպ չի կարող խոչընդոտել ձեռնարկատիրական գործունեության սահմանադրական իրավունքի իրացմանը:

6. Ինչ վերաբերում է վիճարկվող դրույթի համապատասխանությանը օրենքի առջև բոլորի հավասարության և խտրականության բացառման սահմանադրական և միջազգային իրավական սկզբունքին, ապա ՀՀ սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում ևս մեկ անգամ նշել, որ հարկային քաղաքականություն մշակելիս և իրականացնելիս պետությունն օժտված է որոշակի հայեցողությամբ:

«Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի իմաստով, մասնավորապես 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ հարկային պարտավորություններ են կրում ռեզիդենտները և ոչ ռեզիդենտները:

Նույն օրենքի 33-րդ և 61-րդ հոդվածների համեմատությունից ակնհայտ է, որ ռեզիդենտի և ոչ ռեզիդենտի շահութահարկը հաշվարկվում է նույն դրույթաչափով, ինչը վկայում է նրանց նկատմամբ պետության կողմից հավասարության սկզբունքի վրա հիմնված վերաբերմունքի մասին:

«Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի վիճարկվող 69-րդ հոդվածը ռեզիդենտների համար նախատեսում է տուգանք՝ հաշվարկված վնասն ավել ցույց տալու դեպքում: Այսինքն՝ ոչ ռեզիդենտներից տվյալ պարագայում տուգանք չի գանձվում: Նշված հանգամանքը չի կարող դիտարկվել որպես խտրական վերաբերմունք: Այս առումով սահմանադրական դատարանը վերահաստատում է իր ՄԴՈ-967 որոշման մեջ արտահայտած դիրքորոշումը, համաձայն որի՝ «... ենթադրյալ խտրականության դեպքում առկա պետք է լինի մի իրավիճակ, երբ տվյալ կոնկրետ սուբյեկտի նկատմամբ դրսևորվում է տարբերակված մոտեցում նույն իրավիճակում գտնվող այլ սուբյեկտի համեմատությամբ, ում նկատմամբ վերաբերմունքն ավելի բարենպաստ է»: Ըստ առանձին հարկատեսակների կամ պարտադիր վճարների մասին օրենքների՝ անձի, որպես հարկ կամ պարտադիր այլ վճար վճարողի իրավական կարգավիճակը բնութագրվում է տարբեր հատկանիշներով, և հաճախ դրանք համադրելի չեն և պայմանավորված են տնտեսական քաղաքականության բնույթով ու առանձնահատկություններով:

7. «Հարկերի մասին» և «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքների համակարգային վերլուծության արդյունքում սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ շահութահարկով հարկվող օբյեկտը հարկվող շահույթն է, այլ ոչ թե հարկային վնասը, և հարկային վնասն ավել ցույց տալը նշանակում է ավել նվազեցումների կամ պակաս եկամուտների հայտարարագրում:

«Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Շահութահարկի հաշվարկների ճշտումը» վերտառությամբ 51-րդ հոդվածն ընդհանուր կանոն է սահմանում, որի համաձայն՝ նախորդ հաշվետու ժամանակաշրջանների

համար ներկայացված շահութահարկի հաշվարկներում հարկատուի կողմից սխալներ հայտնաբերվելու դեպքում հարկատուն կարող է հարկային տեսչության մարմիններին օրենքով սահմանված դեպքերում ներկայացնել ճշտված հաշվարկ, որի հիման վրա օրենքով սահմանված կարգով կատարվում է այդ ժամանակաշրջանների համար հարկային պարտավորությունների վերահաշվարկ:

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 2-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ եթե Հայաստանի Հանրապետությունում հարկային օրենսդրության և հարկային հարաբերությունները կարգավորող այլ իրավական ակտերով սահմանված դրույթները պարունակում են հակասություններ, երկիմաստություններ կամ տարրնթերցումներ, ապա հարկման նպատակով այդ դրույթները մեկնաբանվում են, ինչպես նաև հարկային և (կամ) մաքսային մարմինների կողմից (տեղական հարկերի դեպքում՝ նաև տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից) կիրառվում են հարկ վճարողի օգտին:

Վերոնշյալ դրույթները որոշակի երաշխիքներ են հանդիսանում նույն արարքի համար կրկնակի պատասխանատվությունը բացառելու համար:

8. Դիմողը թեև նշում է, որ իրավակիրառ պրակտիկայում նորմին տրվում է այլ մեկնաբանություն, որը խնդրահարույց է ՀՀ Սահմանադրության մի շարք հոդվածներով նախատեսված իրավակարգավորումների տեսանկյունից, այնուամենայնիվ, չի վկայակոչում որևէ դատական ակտ, որի շրջանակներում վիճարկվող նորմին կտրվեր այդպիսի մեկնաբանություն: Դիմողը միայն ներկայացնում է մեկ դատական գործի դատավարական նախապատմությունը, որն իր փաստական հանգամանքներով էապես տարբերվում է դիմողի կողմից ներկայացված non bis in idem սկզբունքի ենթադրյալ խախտման հակասահմանադրական իրավիճակներից:

Սահմանադրական դատարանն իր ՍԴՈ-1139 որոշման մեջ հայտնել է հետևյալ իրավական դիրքորոշումը. «Հասարակության և պետության համար իրենց ոչ բարենպաստ հետևանքներ առաջացնելու ծանրությամբ, պահպանվող հասարակական հարաբերություններին պատճառվելիք վնասով է պայմանավորված նաև այն հանգամանքը, որ հարկային իրավախախտումներ սահմանող նորմերն իրենց ամրագրումն են գտել ոչ միայն հարկային օրենսդրության մեջ, այլև վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ, ինչպես նաև քրեական օրենսգրքերում: Բացի Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի՝ սույն գործով վիճարկվող նորմերով նախատեսված վարչական պատասխանատվությունից, ՀՀ քրեական օրենսգրքի 189-րդ, 205-րդ և 328-րդ հոդվածներով նախատեսված են կոնկրետ հանցակազմեր և համապատասխան պատ-

ժամիջոցներ՝ հարկերի, տուրքերի վճարումից խուսափելու դեպքերում: Այսպիսով, նպատակ ունենալով երաշխավորել հարկեր և տուրքեր վճարելու՝ անձանց սահմանադրական պարտականության կատարումը, օրենսդիրը նախատեսել է իրավական պատասխանատվության կոնկրետ տեսակներ (հարկային, վարչական, քրեական), որոնց խստությունը, կիրառման իրավական հետևանքներն անմիջականորեն պայմանավորված են հարկային այս կամ այն պարտավորության չկատարման (ոչ պատշաճ կատարման) հասարակական վտանգավորության աստիճանով: Մասնավորապես, եթե «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքով կամ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքով հարկային պարտավորության չկատարումը (ոչ պատշաճ կատարումը) առաջացնում է նյութական պատասխանատվություն (համապատասխանաբար՝ հարկային և վարչական պատասխանատվություն), ապա նույն արարքը, ըստ սուբյեկտիվ հատկանիշի, քրեորեն պատժելի է չարամտության դրսևորման կամ ծանրացուցիչ այլ հանգամանքների առկայության դեպքերում: Հետևաբար, իր բնույթով ու բովանդակությամբ հարկային պարտավորությունից խուսափելն անհարիր է ոչ միայն ՀՀ Սահմանադրության 45-րդ հոդվածում, այլ, նախ և առաջ՝ Սահմանադրության 1-ին, 3-րդ և այլ հոդվածներում ամրագրված իրավական, ժողովրդավարական պետության սկզբունքներին, ուստի այդ արարքի՝ օրենքով նախատեսված պատժելիությունը հետապնդում է իրավաչափ նպատակ»:

«Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքի 25-րդ հոդվածի առաջին պարբերությունը պատասխանատվություն է նախատեսում հաշվապահական հաշվառում (հարկային օրենսդրությամբ և Հայաստանի Հանրապետության կառավարության որոշումներով նախատեսված դեպքերում՝ նաև այլ հաշվառում) և (կամ) գրանցումներ չվարելու կամ սահմանված կարգի խախտումներով այն վարելու, հաշվապահական հաշվետվությունները, հաշվարկները, հայտարարագրերը և հարկային օրենսդրությամբ նախատեսված այլ փաստաթղթերն ու տեղեկությունները սխալ կազմելու համար:

Նույն օրենքի 27-րդ հոդվածի առաջին պարբերությունը պատասխանատվություն է նախատեսում հարկվող օբյեկտը թաքցնելու կամ այն պակաս ցույց տալու դեպքում:

Սահմանադրական դատարանը հարկ է համարում նշել, որ իր ՄԴՈ-1139 որոշման մեջ մանրամասն անդրադարձել է հարկային և վարչական պատասխանատվությունների տարանջատման հիմնահարցերին, մասնավորապես, հայտնել է այն դիրքորոշումը, որ հարկային պարտավորությունների չկատարման (ոչ պատշաճ կատարման) բնութագրիչներ պարունակող արարքի որակման և իրավագնահատման հարցում (եթե բացակայում են հանցակազմի հատկանիշները) օրենսդիրն ըստ էության

տարանջատել է վարչական և հարկային պատասխանատվության տեսակները:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն իր վերոնշյալ որոշմամբ արձանագրել է, որ «օրենսդիրը, առաջնորդվելով իր հայեցողական լիազորություններով, տարանջատել է հարկային և վարչական պատասխանատվության բնագավառները՝ նկատի ունենալով հարկային հարաբերությունների կարգավորման սահմանադրաիրավական առանձնահատուկ կարևորությունն ու անհրաժեշտությունը՝ սահմանադրական կարգի ու օրինականության պահպանման համատեքստում: Այդ տարանջատումն ինքնին հետապնդում է իրավական որոշակի նպատակ և սահմանադրականության խնդիր չի հարուցում»:

9. Սահմանադրական դատարանը «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի վերլուծության արդյունքում հանգել է այն եզրակացությանը, որ շահութահարկի հաշվարկում հաշվարկված վնասն ավել ցույց տալը ոչ բոլոր իրավիճակներում է հանգեցնում հարկի նվազեցմանը: Հետևաբար՝ ոչ բոլոր դեպքերում է այդ իրավախախտմամբ պետությանը գույքային վնաս պատճառվում: «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի՝ «Հարկատուի գործունեությունից վնասները» վերտառությամբ 25-րդ հոդվածի համաձայն՝

«1. Հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը նվազեցվում է հարկատուի մոտ նախորդ տարիներին առաջացած վնասների չափով, բացառությամբ կազմակերպությունների միացման, միաձուլման և վերակազմավորման ձևով վերակազմակերպման դեպքերի: Հարկատուի գործունեությունից վնասը սույն օրենքով սահմանված նվազեցումների գերազանցումն է համախառն եկամտի նկատմամբ:

2. Սույն նվազեցման կիրառման նպատակով հաշվետու և նախորդող տարիներին հարկատուի գործունեությունից վնաս ունենալու դեպքում այն փոխանցվում է վնասի ստացման տարվան հաջորդող 5 տարիներ»:

Այսինքն, տվյալ հաշվետու տարվա ընթացքում շահութահարկի հաշվարկում վնասն ավել ցույց տալը հարկ վճարողի հարկային պարտավորությունների պատշաճ կատարման վրա կարող է չանդրադառնալ, քանի որ հարկվող շահույթը որոշելիս համախառն եկամուտը նվազեցվում է հարկատուի նախորդ տարիներին առաջացած վնասների չափով: Հետագայում շահութահարկի հաշվարկում սխալը շտկելու և պատճառված վնասն օբյեկտիվորեն ճիշտ ցույց տալու դեպքում հարկատուի հարկային պարտավորությունը չի նվազեցվում:

Բացի դրանից, «Շահութահարկի մասին» և «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքների ուսումնասիրությունը վկայում է այն մասին, որ դրանց կարգավորման ոլորտում պատասխանատվություն նախատեսող նոր-

մերը սանկցիա են նախատեսում միայն այն պարագայում, երբ իրավախախտման օբյեկտիվ կողմ հանդիսացող արարքի /գործողության կամ անգործության/ արդյունքում պետությանը, հասարակությանը գույքային վնաս է պատճառվել, այսինքն՝ իրավախախտման կազմը նյութական է, այլ ոչ թե ձևական:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ վիճարկվող դրույթով նախատեսված իրավակարգավորման կիրառման ժամանակ պետք է հաշվի առնվի այն հանգամանքը, թե արդյոք շահույթի հաշվարկում վնասի պակաս ցույց տալը հանգեցրել է հարկի նվազեցման, թե՛ ոչ, այսինքն՝ արդյոք պետությանը հասցվել է գույքային վնաս, թե՛ ոչ: Հակառակ պարագայում վիճարկվող դրույթը հանդես կգա որպես վարչական պատասխանատվությանը բնորոշ կանխարգելիչ, դաստիարակչական իրավակարգավորիչ գործառույթից բխող պատասխանատվության ինստիտուտ նախատեսող դրույթ:

Հանրագումարի բերելով վերոշարադրյալը՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության 1-ին նախադասությամբ ամրագրված՝ վեճի առարկա դրույթը կիրառելի է միայն այն դեպքերում, երբ վնասի ոչ ճիշտ հաշվարկը հանգեցնում է շահութահարկի գծով պարտավորությունների ոչ բարեխիղճ կատարման: Իրավակիրառ պրակտիկայում տվյալ դրույթը չի կարող մեկնաբանվել և կիրառվել այնպես, որ.

ա/ նույն արարքի համար առաջանա կրկնակի պատասխանատվություն,

բ/ տուգանք նշանակվի և գանձվի այն պարագայում, երբ տարբեր պատճառներով ավելի մեծ ցույց տրված վնասը չի հանգեցրել հարկային պարտավորությունների չկատարման:

Այս մոտեցումը պետք է որդեգրվի նաև հինգ տարվա ընթացքում փոխանցվող վնասի հաշվարկման դեպքում: Իրավունքի գերակայության սկզբունքի պահանջներից չի բխում այն մոտեցումը, երբ նախապես տուգանք կարող է սահմանվել և հաշվարկվել ենթադրյալ /հնարավոր/ խախտումների համար:

Սահմանադրական դատարանի սույն իրավական դիրքորոշումները համակարգային ձևով իրենց իրացումը պետք է գտնեն ինչպես «Շահութահարկի մասին», այնպես էլ «Հարկերի մասին» ՀՀ օրենքներում:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 68-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Շահութահարկի մասին» ՀՀ օրենքի 69-րդ հոդվածի 3-րդ պարբերության 1-ին նախադասությամբ ամրագրված դրույթը համապատասխանում է Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը՝ սույն որոշման մեջ սահմանադրական դատարանի արտահայտած իրավական դիրքորոշումների շրջանակում:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

28 ապրիլի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1203

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄԸ

2014 թվականի Հոկտեմբերի 29-ին ԱՍՄԱՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՀՈՐԴԱՆԱՆԻ ՀԱՇՎՄՅԱՆ ԹՍԳԱՎՈՐՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎՆԵՐԿՐՈՒՄՆԵՐԻ ԽՐԱԽՈՒՍՄԱՆ ԵՎ ՓՈԽԱԴԱՐՉ ՊԱՇՏՊԱՆՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ

Քաղ. Երևան

28 ապրիլի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Գ. Հարությունյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ա. Գյուլումյանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Վ. Հովհաննիսյանի (զեկուցող), Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության էկոնոմիկայի նախարարի տեղակալ Ս. Ավետիսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2014 թվականի հոկտեմբերի 29-ին Ամմանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Հորդանանի Հաշիմյան Թագավորության կառավարության միջև ներդրումների խրախուսման և փոխադարձ պաշտպանության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի՝ 25 մարտի 2015թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով դիմումը, գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Հորդանանի Հաշիմյան Թագավորության կառավարության միջև ներդրումների խրախուսման և փոխադարձ պաշտպանության մասին համաձայնագիրն (այսուհետ՝ Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2014 թվականի հոկտեմբերի 29-ին՝ Ամմանում:

Համաձայնագրի նպատակը մի Պայմանավորվող կողմի ներդրողների ներդրումների համար մյուս Պայմանավորվող կողմի տարածքում բարենպաստ պայմաններ ստեղծելու համար երկու պետությունների միջև փոխշահավետ տնտեսական համագործակցությունը զարգացնելը, կողմերի տնտեսական զարգացումը և մասնավոր կապիտալի ներհոսքը խթանելը, ներդրումների համար կայուն հիմք ստեղծելը, տնտեսական ռեսուրսների արդյունավետ օգտագործումն առավելագույնի հասցնելը և կենսամակարդակի բարելավմանը նպաստելն է:

Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է մի շարք պարտավորություններ, այդ թվում՝ խրախուսել և ստեղծել բարենպաստ պայմաններ իր տարածքում մյուս կողմի ներդրողների ներդրումների իրականացման համար, ներդրումների հոսքը խթանելու նպատակով միջոցներ ձեռնարկել՝ տեղեկացնելու պայմանագրի մյուս կողմին իր տարածքում ներդրումային հնարավորությունների վերաբերյալ, իր տարածքում մյուս կողմի ներդրողների ներդրումների և եկամուտների նկատմամբ ապահովելու լիակատար պաշտպանվածություն ու ապահովություն և անհիմն կամ խտրական միջոցներով չխոչընդոտելու ներդրողների ներդրումների օգտագործմանը, կառավարմանը, գործադրմանը, ընդլայնմանը, վաճառքին կամ այլ գործողության, որն ուղղված է ներդրումների տնօրինմանը:

Ըստ պայմանագրի՝ կողմերի ներդրողների ներդրումների կամ եկամուտների նկատմամբ պետք է ապահովվի արդար և հավասար ռեժիմ՝ համաձայն միջազգային իրավունքի: Միաժամանակ, ներդրողների ներդրումների և եկամուտների նկատմամբ չպետք է սահմանել պակաս բարենպաստ ռեժիմ, քան այն, որը կողմերը տրամադրում են իրենց սեփական ներդրողներին կամ ցանկացած երրորդ պետության ներդրողների

համար նույնանման պայմաններում, որն ավելի բարենպաստ է:

Որպես ներդրողների իրավունքների երաշխավորման կարևոր գործոն են Համաձայնագրի այն դրույթները, համաձայն որոնց՝ մյուս Պայմանավորվող կողմի ներդրողների նկատմամբ պարտադրող միջոցներ չկիրառել՝ կապված նյութերի ձեռքբերման, արտադրության միջոցների, շահագործման, տրանսպորտի, իր արտադրանքի մարքեթինգի կամ նմանատիպ պատվերների հետ, որոնք ունեն անհիմն կամ խտրական ազդեցություններ. մյուս կողմի ներդրողի ներդրումներն ուղղակիորեն կամ անուղղակիորեն չօտարել, չազգայնացնել կամ չօտարել ու ազգայնացմանը հավասարագոր հետևանքներ ունեցող այլ միջոցներ չկիրառել, բացառությամբ՝ հանրային շահերի դեպքում, ոչ խտրական հիմքերի վրա, Պայմանավորվող կողմի օրենքով սահմանված ընթացակարգերի համաձայն, ինչպես նաև նախնական, համարժեք և արդյունավետ փոխհատուցմամբ:

Կողմերը պարտավորվում են իրենց տարածքում՝ պատերազմի կամ այլ զինված ընդհարման, արտակարգ իրավիճակի, ապստամբության, խռովության, անկարգությունների կամ այլ նման իրավիճակների հետևանքով մյուս կողմի ներդրողի վնասներ կրելու դեպքում ներդրողին տրամադրել այնպիսի ռեժիմ, որը կլինի ոչ պակաս բարենպաստ, քան այն, որը տրամադրում է իր կամ որևէ երրորդ պետության ներդրողներին նույնանման պայմաններում, որն ավելի բարենպաստ է: Համաձայնագրի կողմերը պարտավորվում են նաև իրենց տարածքում զինված ուժերի կամ իշխանությունների կողմից մյուս կողմի ներդրողների սեփականության կամ դրա մի մասի բռնագրավման, զինված ուժերի կամ իշխանությունների կողմից, ռազմական գործողություններով չպայմանավորված կամ իրադրության անհրաժեշտությունից չբխող, մյուս կողմի ներդրողների սեփականության կամ դրա մի մասի ոչնչացման իրավիճակներում վնասներ կրելու դեպքում ապահովել, որպեսզի ներդրողներն ստանան նախնական համարժեք և արդյունավետ փոխհատուցում կամ վերականգնում այն վնասի համար, որը նրանք կրել են բռնագրավման ժամանակահատվածում իրենց սեփականության ոչնչացման արդյունքում, ինչպես նաև ապահովել, որպեսզի այդպիսի վճարումները լինեն ազատ փոխարկելի արժույթով, առանց հետաձգման:

Սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ Համաձայնագրի 5 և 6-րդ հոդվածներով նախատեսված ներդրումների օտարման վերաբերյալ իրավակարգավորումները պետք է մեկնաբանվեն և կիրառվեն ՀՀ Սահմանադրության 31-րդ հոդվածով նախատեսված սեփականատիրոջ իրավունքների պաշտպանության սահմանադրաիրավական երաշխիքների համատեքստում:

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2014 թվականի հոկտեմբերի 29-ին Ամմանում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Հորդանանի Հաշիմյան Թագավորության կառավարության միջև ներդրումների խրախուսման և փոխադարձ պաշտպանության մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:
2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Գ. ՀԱՐՈՒԹՅՈՒՆՅԱՆ

28 ապրիլի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1204

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**ՔԱՂԱՔԱՑԻՆԵՐ ԷՄՄԱ ԽՈՋՈՑԱՆԻ ԵՎ ԳԵՎՈՐԳ ԱՐՇԱԿՅԱՆԻ
ԴԻՄՈՒՄԻ ՀԻՄԱՆ ՎՐԱ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ ՕՐԵՆՍԳՐՔԻ 199-ՐԴ ՀՈԴՎԱԾԻ 1-ԻՆ ՄԱՍԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ
ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

19 մայիսի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով.

Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի (զեկուցող), Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի, մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ դիմողների ներկայացուցիչ Կ. Մեժլումյանի,

գործով որպես պատասխանող կողմ ներգրավված՝ ՀՀ Ազգային ժողովի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ ՀՀ Ազգային ժողովի աշխատակազմի իրավաբանական վարչության պետ Հ. Սարգսյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետի, 101-րդ հոդվածի առաջին մասի 6-րդ կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 25, 38 և 69-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «Քաղաքացիներ

89 ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 3(77)2015

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

Էմմա Խոջոյանի և Գևորգ Արշակյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ՝ գործը:

Գործի քննության առիթը քաղաքացիներ Է. Խոջոյանի և Գ. Արշակյանի՝ 15.10.2014թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ դատարանը 10.03.2015թ. նիստում բավարարեց սույն գործի դատաքննությունը հետաձգելու վերաբերյալ դիմողների ներկայացուցչի ներկայացրած միջնորդությունը և գործի դատաքննությունը հետաձգեց, որից հետո կողմերը որևէ լրացուցիչ նյութ չեն ներկայացրել:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, դիմող և պատասխանող կողմերի գրավոր բացատրությունները, հետազոտելով Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգիրքն ընդունվել է ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից՝ 1998 թվականի մայիսի 5-ին, Հայաստանի Հանրապետության Նախագահի կողմից ստորագրվել՝ 1998 թվականի հուլիսի 28-ին և ՀՀ Ազգային ժողովի կողմից 17.06.1998թ. ընդունված՝ «Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգիրքը գործողության մեջ դնելու մասին» ՀՀ օրենքի համաձայն ուժի մեջ է մտել 1999 թվականի հունվարի 1-ից:

Օրենսգրքի՝ «Համատեղ սեփականության ներքո գտնվող գույքը բաժանելը և դրանից բաժին առանձնացնելը» վերտառությամբ 199-րդ հոդվածի 1-ին մասը սահմանում է.

«Համատեղ սեփականության մասնակիցների միջև ընդհանուր գույքը բաժանվում կամ նրանցից մեկի բաժինն առանձնացվում է ընդհանուր գույքի նկատմամբ իրավունքում մասնակիցներից յուրաքանչյուրի բաժինը նախապես որոշելուց հետո»:

Վերոնշյալ դրույթը փոփոխության կամ լրացման չի ենթարկվել:

2. Գործի դատավարական նախապատմությունը հանգում է հետևյալին.

ըստ հայցի Լևոն Աբելյանի ընդդեմ Եղիշ Արշակյանի՝ ընդհանուր հա-

մատեղ սեփականություն հանդիսացող հողամասից բաժնեմասն առանձնացնելու պահանջի մասին և ըստ հակընդդեմ հայցի Եղիշ Արշակյանի ընդդեմ Լևոն Աբելյանի, երրորդ անձ Բայանդուր Գալստյանի՝ ձեռքբերման վաղեմության ուժով հողամասի նկատմամբ սեփականության իրավունքը ճանաչելու և ընդհանուր հողամասից առանձնացնելու պահանջների մասին թիվ ԵԱԴԴ/0549/02/08 քաղաքացիական գործով Երևան քաղաքի Աջափնյակ և Դավթաշեն համայնքների ընդհանուր իրավասության դատարանն իր՝ 23.03.2009թ. վճռով հայցը և հակընդդեմ հայցը բավարարել է մասնակի՝ Երևան քաղաքի Ջանիբեկյան փողոցի թիվ 38 հասցեում դեպի Եղիշ Արշակյանի, Լևոն Աբելյանի և Բայանդուր Գալստյանի շինություններ տանող 94քմ հողատարածքը թողնվել է ընդհանուր օգտագործման: Մնացած 456.5քմ հողամասից 196քմ առանձնացվել է և հատկացվել Լևոն Աբելյանին, իսկ Եղիշ Արշակյանին հատկացվել է 260քմ, որը հանդիսանում է նրա շինության տակ գտնվող տարածքը և Լևոն Աբելյանին հատկացված հողատարածքի շարունակությունը:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 30.07.2009 թվականի որոշմամբ Եղիշ Արշակյանի վերաքննիչ բողոքը բավարարվել է՝ Երևան քաղաքի Աջափնյակ և Դավթաշեն համայնքների ընդհանուր իրավասության դատարանի 23.03.2009 թվականի վճիռը բեկանվել է և գործն ուղարկվել նոր քննության:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 07.10.2009թ. որոշմամբ Լևոն Աբելյանի վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է:

Ըստ հայցի Լևոն Աբելյանի ընդդեմ Եղիշ Արշակյանի (իրավահաջորդներ Էմմա Խոջոյան և Գևորգ Արշակյան)՝ ընդհանուր համատեղ սեփականություն հանդիսացող հողամասից բաժնեմասն առանձնացնելու պահանջի մասին, և ըստ հակընդդեմ հայցի Եղիշ Արշակյանի (իրավահաջորդներ Էմմա Խոջոյան և Գևորգ Արշակյան)՝ ընդդեմ Լևոն Աբելյանի, երրորդ անձ՝ Բայանդուր Գալստյանի՝ ձեռքբերման վաղեմության ուժով հողամասի նկատմամբ սեփականության իրավունքը ճանաչելու և ընդհանուր հողամասից առանձնացնելու պահանջների մասին թիվ ԵԱԴԴ/0549/02/08 քաղաքացիական գործի նոր քննության արդյունքում Երևան քաղաքի Աջափնյակ և Դավթաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանն իր՝ 15.03.2012թ. վճռով հայցը բավարարել է, իսկ հակընդդեմ հայցը բավարարել է մասնակիորեն՝ 91.84քմ մակերեսով հողամասն ընդհանուր սեփականության իրավունքով թողնվել է կողմերի ընդհանուր օգտագործմանը, իսկ ձեռքբերման վաղեմության ուժով հողամասի նկատմամբ սեփականության իրավունքը

ճանաչելու և ընդհանուր հողամասից առանձնացնելու մասին պահանջները մերժվել են:

Ընդ որում, դատարանը ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 2-րդ մասի կիրառմամբ գտել է, որ որպես ընդհանուր համատեղ սեփականություն՝ հողամասը պետք է բաժանվի ոչ թե դրա վրա ամրակայված անշարժ գույքերի մակերեսներին համամասնորեն, այլ համատեղ սեփականության մասնակիցների միջև հավասար:

ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի 22.01.2014թ. որոշմամբ Եղիշ Արշակյանի իրավահաջորդներ Էմմա Խոջոյանի և Գևորգ Արշակյանի վերաքննիչ բողոքը մերժվել է և Երևան քաղաքի Աջափնյակ և Դավթաշեն վարչական շրջանների ընդհանուր իրավասության դատարանի 15.03.2012թ. վճիռը թողնվել է օրինական ուժի մեջ:

Մերժելով վերաքննիչ բողոքը՝ Վերաքննիչ դատարանը ՀՀ դատական օրենսգրքի 15-րդ հոդվածի 4-րդ մասի ուժով կիրառել է թիվ ԵԿԴ/2343/02/08 գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի՝ 27.05.2011 թվականի որոշմամբ արտահայտած իրավական դիրքորոշումը, որի համաձայն. «Մինչև նախկինում գործող ՀՀ հողային օրենսգրքի ուժի մեջ մտնելը՝ 15.03.1991 թվականը, քաղաքացիի որպես անձնական սեփականություն կարող էր ունենալ բնակելի տուն (բնակելի տան մաս), իսկ հողը պետության բացառիկ սեփականությունն էր և հատկացվում էր բացառապես օգտագործման իրավունքով: Բնակելի տան շինարարության և դրա սպասարկման համար քաղաքացիների ունեցած հողամասերն անհատույց՝ որպես սեփականություն, նրանց են թողնվել միայն ՀՀ նախկին հողային օրենսգրքի ուժի մեջ մտնելուց հետո՝ 15.03.1991 թվականից: Միաժամանակ, ՀՀ նախկին հողային օրենսգրքի համաձայն՝ այն բոլոր դեպքերում, երբ բաժինները որոշված չէին, ընդհանուր սեփականությունը համարվում էր որպես համատեղ սեփականություն: Ինչ վերաբերում է տվյալ պահին համատեղ սեփականության ներքո գտնվող գույքը բաժանելու և դրանից բաժին առանձնացնելու հետ կապված իրավահարաբերություններին, ապա դրանք կարգավորվում են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով, որի կանոնակարգման ուժով ընդհանուր գույքը բաժանելիս և դրանից բաժին առանձնացնելիս համատեղ սեփականության մասնակիցների բաժինները համարվում են հավասար, եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով կամ մասնակիցների համաձայնությամբ»:

ՀՀ վճռաբեկ դատարանի քաղաքացիական և վարչական պալատի 26.03.2014թ. որոշմամբ Էմմա Խոջոյանի և Գևորգ Արշակյանի ներկայացուցչի վճռաբեկ բողոքը վերադարձվել է:

3. Դիմողները գտնում են, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը հակասում է ՀՀ Սահմանադրության 1-ին, 8-րդ և 31-րդ հոդվածներին այնքանով, որքանով անշարժ գույքով ծանրաբեռնված ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող հողամասի բաժանման դեպքում օրենսգրքի վիճարկվող դրույթը հաշվի չի առնում այդ հողամասին ամրակցված անշարժ գույքերի մակերեսները և հնարավորություն չի տալիս այդ հողամասը բաժանել դրան ամրակցված անշարժ գույքերի մակերեսներին համամասնորեն:

Վկայակոչելով ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի թիվ 06-1034 քաղաքացիական գործով 11.04.2006թ. կայացված վճիռը, որով ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանը գտել է, որ ընդհանուր համատեղ սեփականություն հանդիսացող հողամասը պետք է բաժանվի այդ հողամասի վրա ամրակցված անշարժ գույքում սեփականատերերի բաժնեմասերին համաչափ, և թիվ ԵԿԴ/2343/02/08 քաղաքացիական գործով ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 27.05.2011թ. որոշումը, որով ՀՀ վճռաբեկ դատարանը գտել է, որ ընդհանուր համատեղ սեփականություն հանդիսացող հողամասը ենթակա չէ բաժանման այդ հողամասի վրա ամրակցված անշարժ գույքում սեփականատերերի բաժնեմասերին համաչափ, դիմողները հանգում են այն եզրակացությանը, որ օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի առնչությամբ իրավական որոշակիության առումով առկա է խնդիր, քանի որ մի դեպքում այդ նորմի կիրառմամբ ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող տնամերձ հողամասը դատարանի կողմից բաժանվել է այդ հողամասին ամրակայված շինությունների մակերեսներին համամասնորեն, մեկ այլ դեպքում հողամասը բաժանվել է այդ հողամասին ամրակայված շինությունների բոլոր սեփականատերերի միջև համամասնորեն՝ անկախ դրանում առկա շինությունների մակերեսներից:

Դիմողներն օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի սահմանադրականության վերաբերյալ իրենց դիրքորոշումը հիմնավորում են հետևյալով.

ա/ դատարանը չի կիրառել ՀՀ վերաքննիչ քաղաքացիական դատարանի թիվ 06-1034 քաղաքացիական գործով 11.04.2006թ. կայացված վճռում արտահայտված իրավական դիրքորոշումները, դատարանը խախտել է նախկին ՀՀ հողային օրենսգրքի 9-րդ հոդվածի 5-րդ մասի, ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 189-րդ հոդվածի 5-րդ մասի և 199-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերի պահանջները,

բ/ «եզակի են այն դեպքերը, երբ հողամասի վրա ամրակայված շինությունները հավասար մակերես ունեն և հիմնականում, դրանք անհավասար են, օրինակ, երկու անձի պատկանող 1000քմ հողամասին կարող է

ամրակցված լինել սեփականատերերից մեկին պատկանող շինություն, որի՝ հողամասին ամրակցված հատվածի մակերեսը 800քմ է, իսկ մյուս սեփականատիրոջ շինության՝ հողամասին ամրակցված հատվածի մակերեսը 50քմ է, իսկ 150քմ մակերեսով հատվածն էլ ընդհանուր բակն է: Նման իրավիճակում կստացվի, որ հողամասի 50քմ մակերես ունեցող անշարժ գույքի սեփականատիրոջը սեփականության իրավունքով պետք է անցնի ոչ միայն բակային ամբողջ տարածքը, այլ նաև մյուս սեփականատիրոջը պատկանող 800քմ մակերես ունեցող անշարժ գույքով զբաղեցված հողամասի հատվածից 300քմ-ն: Նման իրավիճակում սեփականատերերը զրկվում են հողամասերը բաժանելու և սեփականատիրոջ իրավագործությունից լիարժեք օգտվելու հնարավորությունից» :

4. Պատասխանող կողմը՝ առարկելով դիմողների փաստարկներին, գտնում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 1-ին մասը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը: Որպես իր դիրքորոշման հիմնավորում՝ պատասխանող կողմն անդրադառնում է ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքով նախատեսված ընդհանուր համատեղ սեփականության ինստիտուտի վերլուծությանը: Մասնավորապես՝ նշում է, որ. «Համատեղ սեփականության մասնակիցների բաժինների հավասարության վերաբերյալ դրույթը առանց խտրականության ուղղված է բոլոր համասեփականատերերի շահերի պաշտպանությանը, քանզի ընդհանուր գույքի նկատմամբ սեփականության իրավունքը պատկանում է բոլոր համասեփականատերերին համատեղ, այն հավասարապես բոլոր մասնակիցների սեփականությունն է, և ընդհանուր գույքը բաժանելիս համասեփականատերերից մեկի օգտին կողմերի համաձայնությամբ չնախատեսված որևէ սուբյեկտիվ հանգամանք հաշվի առնելն ուղղակիորեն կխախտի մյուս համասեփականատերերի սեփականության իրավունքը

Պատասխանողը նշում է, որ նախկինում բոլոր այն դեպքերում, երբ ընդհանուր սեփականությունն առաջանալիս մասնակիցների բաժինները նախապես հայտնի չէին, ընդհանուր սեփականությունը համարվել է համատեղ, իսկ հետագայում բաժինների առանձնացումն օրենքի հիման վրա իրականացվել է հավասարության սկզբունքով:

Ըստ պատասխանողի՝ համաձայն Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի իրավական դիրքորոշման՝ համեմատելի իրավիճակներում գտնվող անձանց նկատմամբ վերաբերմունքի տարբերությունը խտրական է, եթե այն չունի օբյեկտիվ և ողջամիտ հիմնավորում, այլ կերպ ասած՝ եթե այն չի հետապնդում օրինաչափ նպատակ կամ եթե առկա չէ

համաչափության ողջամիտ հարաբերակցությունն օգտագործված միջոցների և հետապնդվող նպատակի միջև: Այս առումով, պատասխանողի կարծիքով՝ «վիճարկվող իրավակարգավորումը չի պարունակում տարբերակված մոտեցում կիրառելու հնարավորությունն նույնանման հանգամանքներում գտնվող անձանց նկատմամբ»:

Եզրափակելով՝ պատասխանողը նշում է, որ դիմողների իրավունքների հնարավոր և ենթադրյալ խախտումները պայմանավորված չեն վիճարկվող նորմի սահմանադրականությամբ, իսկ դիմողների կողմից առաջ քաշված ընդհանուր համատեղ սեփականությունը բաժանելու և դրանից բաժինն առանձնացնելու իրենց համար նախընտրելի տարբերակն «...ըստ էության, բարենպաստ պայմաններ կստեղծի... իրենց պահանջների բավարարման տեսանկյունից»:

5. ՀՀ սահմանադրական դատարանը հիմնավոր չի համարում դիմողների փաստարկները, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 2-րդ մասի սահմանադրականության հարցը «մեխանիկական վրիպակի պատճառով» չի ներկայացվել որպես քննության առարկա խնդրանք: Սահմանադրական դատարանը 03.11.2014թ. ՍԴԴԿՈ/2-16 որոշմամբ գործն ընդունել է քննության վեճի առարկա հոդվածի 1-ին մասով, և դիմումի առարկան չի կարող փոխվել:

Հաշվի առնելով դիմողների նախապես ներկայացրած պահանջը և այն հիմնավորող փաստարկները՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի կառուցվածքի տրամաբանությունից չի բխում, որ նշված հոդվածի 1-ին մասը նախատեսում է, որ անշարժ գույքով ծանրաբեռնված ընդհանուր սեփականություն հանդիսացող հողամասի բաժանման դեպքում պետք է հաշվի առնվի այդ հողամասին ամրակցված անշարժ գույքի (դրա տարբեր միավորների) մակերեսը (մակերեսները), կամ որ այդ հողամասը պետք է ենթակա լինի բաժանման դրան ամրակցված անշարժ գույքի տարբեր միավորների մակերեսներին համամասնորեն: Այլ կերպ ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 1-ին մասը համատեղ սեփականության մասնակիցների բաժինները որոշելու որևէ կանոն չի նախատեսում: Դիմողների կողմից վիճարկվող՝ համատեղ սեփականության մասնակիցների բաժինների հավասարության կանխավարկածը, որը գործում է սեփականության մասնակիցների համաձայնությամբ կամ օրենքով այլ բան նախատեսված չլինելու դեպքում, սահմանված է նույն հոդվածի 2-րդ մասում, իսկ նույն հոդվածի 3-րդ մասը սահմանում է ընդհանուր գույքը բաժանելու և դրանից բաժին առանձնացնելու հիմքերը:

և կարգը: Այսպես. ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ ընդհանուր գույքը բաժանելիս և դրանից բաժին առանձնացնելիս համատեղ սեփականության մասնակիցների բաժինները համարվում են հավասար, եթե այլ բան նախատեսված չէ օրենքով կամ մասնակիցների համաձայնությամբ, իսկ նույն հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն՝ ընդհանուր գույքը բաժանելու և դրանից բաժին առանձնացնելու հիմքերը և կարգը սահմանվում են ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 197-րդ հոդվածի դրույթներով:

Հիմք ընդունելով վերոգրյալը՝ սահմանադրական դատարանն արձանագրում է, որ բացակայում է պատճառահետևանքային կապը ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 1-ին մասի և դիմողների իրավունքների ենթադրյալ խախտման միջև: Ավելին, ձևականորեն բարձրացնելով ՀՀ քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 1-ին մասի սահմանադրականության հարցը, իրականում դիմողները վիճարկում են իրենց նկատմամբ կիրառված դատական ակտերի իրավաչափությունը, ինչը սահմանադրական վերահսկողության օբյեկտ չի հանդիսանում:

Վերոգրյալը համադրելով ՀՀ սահմանադրական դատարանի՝ 2009 թվականի մարտի 17-ի ՄԴԱՌ-21 աշխատակարգային որոշման մեջ անհատական դիմումների հիմնավորված լինելու պահանջի վերաբերյալ արտահայտած հետևյալ իրավական դիրքորոշման հետ՝ «...բոլոր այն դեպքերում, երբ դիմողը, ձևականորեն վիճարկելով օրենքի դրույթի սահմանադրականության հարց, ըստ էության բարձրացնում է այդ դրույթի կիրառման իրավաչափության հարց կամ հետապնդում է այլ նպատակներ, ապա այդպիսի դիմումները ենթակա են մերժման՝ «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 32 հոդվածի 1-ին կետի հիմքով՝ որպես սահմանադրական դատարանի քննության ենթակա հարց չառաջադրող դիմումներ», և հիմք ընդունելով «Սահմանադրական դատարանի մասին» ՀՀ օրենքի 60-րդ հոդվածի 1-ին կետը, 32-րդ հոդվածի 1-ին և 6-րդ կետերը, 69-րդ հոդվածի 7-րդ մասը՝ ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ քննության առարկա օրենսգրքի վիճարկվող դրույթի՝ Սահմանադրությանը չհամապատասխանելու վերաբերյալ դիմողների փաստարկներն ակնհայտ անհիմն են, դիմողները գործնականում բարձրացրել են օրենքի նորմի իրավաչափ կիրառման հարց:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 1-ին կետով, 102-րդ հոդվածով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 60, 63 և 69-րդ հոդվածներով, Հայաստանի

Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. «Քաղաքացիներ Էմմա Խոջոյանի և Գևորգ Արշակյանի դիմումի հիման վրա՝ Հայաստանի Հանրապետության քաղաքացիական օրենսգրքի 199-րդ հոդվածի 1-ին մասի՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործի վարույթը կարճել:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

19 մայիսի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1205

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2014 թվականի ՀՈՒԼԻՍԻ 9-ԻՆ ՍՈՆՏԵՎԻԴԵՑՈՒՄ ՍՏՈՐԱ-
ԳՐՎԱԾ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ՈՒՐՈՒԳՎԱՅԻ
ԱՐԵՎԵԼՅԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՄԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹՅԱՆ
ՄԱՍԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

19 մայիսի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի (զեկուցող), Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության արտաքին գործերի նախարարի տեղակալ Շ. Քոչարյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2014 թվականի հուլիսի 9-ին Սոնտեվիդեոյում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ուրուգվայի Արևելյան Հանրապետության միջև համագործակ-

ցության մասին շրջանակային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի դիմումը սահմանադրական դատարան՝ մուտքագրված 23.04.2015թ.:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր քննադատությունը, հետազոտելով շրջանակային համաձայնագիրը, ինչպես նաև գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության և Ուրուգվայի Արևելյան Հանրապետության միջև համագործակցության մասին շրջանակային համաձայնագիրն ստորագրվել է 2014թ. հուլիսի 9-ին՝ երկու պետությունների միջև համագործակցային հարաբերություններն ամրապնդելու և առավել զարգացնելու, ինչպես նաև երկու պետությունների միջև փոխադարձ հետաքրքրություն ներկայացնող բնագավառներում համագործակցությունը խթանելու նպատակով:

2. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունը.

ՀՀ ներպետական օրենսդրությանը համապատասխան և Համաձայնագրի դրույթների համաձայն խթանել համագործակցությունն Ուրուգվայի Արևելյան Հանրապետության հետ փոխադարձ հետաքրքրություն ներկայացնող բնագավառներում:

3. 2014 թվականի հուլիսի 9-ին Մոնտեվիդեոյում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ուրուգվայի Արևելյան Հանրապետության միջև համագործակցության մասին շրջանակային համաձայնագրում ամրագրված դրույթները համահունչ են ՀՀ Սահմանադրության 9-րդ հոդվածին և բխում են միջազգային փոխշահավետ համագործակցության հաստատման սահմանադրական սկզբունքից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2014 թվականի հուլիսի 9-ին Մոնտեվիդեոյում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության և Ուրուգվայի Արևելյան Հանրապետության միջև համագործակցության մասին շրջանակային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

19 մայիսի 2015 թվականի
ՄԴՈ-1206

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2013 ԹՎԱԿԱՆԻ ՀՈԿՏԵՄԲԵՐԻ 25-ԻՆ ՄԻՆՍԿՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ՀԱԿԱԶԴՄԱՆ ՄԻՋՊԵՏԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԻ
ԿԱԶՄԱՎՈՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

19 մայիսի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի (զեկուցող), Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության ոստիկանության պետի տեղակալ Վ. Եղիազարյանի, համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 եւ 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2013 թվականի հոկտեմբերի 25-ին Մինսկում ստորագրված՝ Կոռուպցիայի հակազդման միջպետական խորհրդի կազմավորման մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների, Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ»

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 3(77)2015
101

գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 2015 թվականի ապրիլի 23-ին ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը եւ գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Զ Ե Ց**.

1. Կոռուպցիայի հակազդման միջպետական խորհրդի կազմավորման մասին համաձայնագիրն (Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2013 թվականի հոկտեմբերի 25-ին՝ Մինսկում:

Համաձայնագրի նպատակը Կոռուպցիայի հակազդման միջպետական խորհուրդ կազմավորելն է, որն իր գործունեությունը կիրականացնի Համաձայնագրի բաղկացուցիչ մասը կազմող Կանոնադրությանը համապատասխան:

2. Կոռուպցիայի հակազդման միջպետական խորհրդի կազմավորման մասին համաձայնագրի համաձայն Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է հետևյալ հիմնական պարտավորությունները.

- ա) ավանդապահին տվյալներ հաղորդել Խորհրդի անդամի մասին.
- բ) Խորհրդի անդամի փոփոխման մասին մեկ ամսվա ընթացքում գրավոր ծանուցել ավանդապահին.
- գ) հոգալ Խորհրդի նիստի ֆինանսավորման հետ կապված ծախսերը՝ որպես ընդունող պետություն.
- դ) հոգալ Խորհրդի անդամների և դրա նիստերի մասնակիցների գործունեության հետ կապված ծախսերը՝ որպես ուղարկող պետություն:

3. Համաձայնագիրն ուժի մեջ է մտնում այն ստորագրած Կողմերի կողմից դրա ուժի մեջ մտնելու համար անհրաժեշտ ներպետական ընթացակարգերը կատարվելու մասին երրորդ ծանուցումն ավանդապահի ստանալու օրվանից 30 օր անց:

4. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած վերոնշյալ պարտավորությունները բխում են ՀՀ Սահմանադրությամբ պետության առջև դրված սահմանադրաիրավական խնդիրներից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից եւ ղեկավարվելով Հայաս-

տանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին եւ չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 եւ 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2013 թվականի հոկտեմբերի 25-ին Մինսկում ստորագրված՝ Կոռուպցիայի հակազդման միջպետական խորհրդի կազմավորման մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է եւ ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

19 մայիսի 2015 թվականի
ՍԴՈ-1207

**ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2015 թվականի մարտի 25-ին ՊԵԿԻՆՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆԸ
ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿՈՂՄԻՑ
ԱՐՏՈՆՅԱԼ ՎԱՐԿԻ ՏՐԱՄԱԴՐՄԱՆ ՄԱՍԻՆ ՇՐՋԱՆԱԿԱՅԻՆ
ՀԱՄԱՁԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ
ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ
ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

19 մայիսի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի, Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի (զեկուցող), մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ՝ Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարի տեղակալ Վ. Միրումյանի, համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների, դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2015 թվականի մար-

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 3(77)2015
104

տի 25-ին Պեկինում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության կառավարության միջև Հայաստանի Հանրապետությանը Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության կողմից արտոնյալ վարկի տրամադրման մասին շրջանակային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթ է հանդիսացել Հանրապետության Նախագահի 2015 թվականի ապրիլի 28-ին Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումը:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով շրջանակային համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետությանը Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության կողմից արտոնյալ վարկի տրամադրման մասին շրջանակային համաձայնագիրը (Շրջանակային համաձայնագիր) Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության կառավարության (Կողմեր) միջև ստորագրվել է 2015 թվականի մարտի 25-ին՝ Պեկինում:

2. Շրջանակային համաձայնագրով Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության կառավարությունն սկզբունքային համաձայնություն է տալիս, որ Չինաստանի ներմուծման-արտահանման բանկը (Վարկատու) կտրամադրի արտոնյալ վարկ (Վարկ)՝ ոչ ավել, քան 156,000,000.00 չինական յուան ընդհանուր գումարի չափով, Հայաստանի Հանրապետության ֆինանսների նախարարությանը (Վարկառու), որը նշանակված է Հայաստանի Հանրապետության կառավարության կողմից, Կողմերի միջև համաձայնեցված «Հայաստանի մաքսային կառավարման, տեխնոլոգիաների և սարքավորումների արդիականացման ծրագրի» իրականացման համար:

Վարկի տրամադրման ժամկետը, ներառյալ օգտագործման ժամկետը, արտոնյալ ժամկետը և մարման ժամկետը, կազմում է 20 տարի (այդ թվում՝ արտոնյալ ժամկետը չի գերազանցում 5 տարին): Վարկի տոկոսադրույքը կազմում է տարեկան 2 տոկոս:

Վարկի հաշվին իրականացվող ծրագրերը կքննարկվեն, կգնահատվեն և կհաստատվեն Վարկատուի կողմից Կողմերի հաստատմամբ:

3. Շրջանակային համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունը, մասնավորապես, ստանձնում է հետևյալ պարտավորությունները.

ա) Վարկատուի հետ կոնկրետ համաձայնեցնել և ստորագրել Վարկի օգտագործման մասին վարկային համաձայնագրեր՝ Շրջանակային համաձայնագրի դրույթների համաձայն ենթավարկային ծրագրերի հաստատումից հետո.

բ) այն դեպքում, երբ հատուկ հանգամանքներում Շրջանակային համաձայնագրի դրույթների իրականացման ընթացքում անհրաժեշտ է փոփոխել Վարկի գումարը, Վարկի տոկոսադրույքը, Վարկի ժամկետը կամ արտոնյալ ժամանակահատվածը, ապա Վարկատուի հետ ստորագրել լրացուցիչ վարկային համաձայնագիր, եթե այդպիսի փոփոխությունները դուրս չեն գալիս Շրջանակային համաձայնագրի շրջանակներից: Այն դեպքում, երբ այդպիսի փոփոխությունները դուրս են գալիս Շրջանակային համաձայնագրի շրջանակներից, ապա Կողմերը կստորագրեն լրացուցիչ համաձայնագիր.

գ) Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության կառավարության հետ ժամանակին ստուգել Վարկի իրականացման ընթացքը, ինչպես նաև խորհրդակցություններ անցկացնել համապատասխան հարցերի և վեճերի շուրջ, որոնք կարող են ծագել Շրջանակային համաձայնագրի իրականացման ընթացքում:

4. Սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ Շրջանակային համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորությունները համահունչ են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 9-րդ հոդվածի դրույթներին, կոչված են զարգացնելու Կողմերի միջև բարեկամական և տեխնիկատնտեսական համագործակցությունը, ինչպես նաև ստեղծելու բարենպաստ պայմաններ տնտեսական զարգացման համար:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի 1-ին և 4-րդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63, 64 և 72-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2015 թվականի մարտի 25-ին Պեկինում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության կառավարության միջև Հայաստանի Հանրապետութ-

յանը Չինաստանի Ժողովրդական Հանրապետության կողմից արտոնյալ վարկի տրամադրման մասին շրջանակային համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

19 մայիսի 2015 թվականի

ՄԴՈ- 1208

ՀԱՆՈՒՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

**ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ
ՈՐՈՇՈՒՄԸ**

**2015 թՎԱԿԱՆԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 13-ԻՆ ՀՈՈՍՈՒՄ ՍՏՈՐԱԳՐՎԱԾ՝
ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹՅԱՆ ԵՎ
ՌԵԼՅԱՏԻՎԻՍԱԿԱՆ ԱՍՏՂԱՖԻԶԻԿԱՅԻ ԿԵՆՏՐՈՆՆԵՐԻ
ՄԻԶԱԶԳԱՅԻՆ ՑԱՆՑԻ (ԻԿՐԱՆԵՏ) ՄԻՋԵՎ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ ԻԿՐԱՆԵՏ-Ի ԿԵՆՏՐՈՆ ՀԻՄՆԱԴՐԵԼՈՒ
ՄԱՍԻՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆԱԳՐՈՒՄ ԱՄՐԱԳՐՎԱԾ
ՊԱՐՏԱՎՈՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ՝ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ
ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՈՒԹՅԱՆԸ ՀԱՄԱՊԱՏԱՍԽԱՆՈՒԹՅԱՆ ՀԱՐՑԸ
ՈՐՈՇԵԼՈՒ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ ԳՈՐԾՈՎ**

Քաղ. Երևան

19 մայիսի 2015թ.

Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը՝ կազմով. Վ. Հովհաննիսյանի (նախագահող), Կ. Բալայանի (զեկուցող), Ֆ. Թոխյանի, Ա. Թունյանի, Ա. Խաչատրյանի, Հ. Նազարյանի, Ա. Պետրոսյանի,

մասնակցությամբ (գրավոր ընթացակարգի շրջանակներում)՝ Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցիչ Հայաստանի Հանրապետության կրթության և գիտության նախարարության գիտության պետական կոմիտեի նախագահ Ս. Հարությունյանի,

համաձայն Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետի, 101-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 25, 38 և 72-րդ հոդվածների,

դռնբաց նիստում գրավոր ընթացակարգով քննեց «2015 թվականի

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՐ ♦ 3(77)2015

փետրվարի 13-ին Հռոմում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռեյաստիվիստական աստղաֆիզիկայի կենտրոնների միջազգային ցանցի (ԻԿՐԱՆԵՏ) միջև Հայաստանի Հանրապետությունում ԻԿՐԱՆԵՏ-ի կենտրոն հիմնադրելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունների՝ Հայաստանի Հանրապետության Մահմանադրությանը համապատասխանության հարցը որոշելու վերաբերյալ» գործը:

Գործի քննության առիթը Հանրապետության Նախագահի՝ 23.04.2015թ. ՀՀ սահմանադրական դատարան մուտքագրված դիմումն է:

Ուսումնասիրելով սույն գործով զեկուցողի գրավոր հաղորդումը, Հանրապետության Նախագահի պաշտոնական ներկայացուցչի գրավոր բացատրությունը, հետազոտելով համաձայնագիրը և գործում առկա մյուս փաստաթղթերը, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Պ Ա Ր Ձ Ե Ց**.

1. Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռեյաստիվիստական աստղաֆիզիկայի կենտրոնների միջազգային ցանցի (ԻԿՐԱՆԵՏ) միջև Հայաստանի Հանրապետությունում ԻԿՐԱՆԵՏ-ի կենտրոն հիմնադրելու մասին համաձայնագիրն (Համաձայնագիր) ստորագրվել է 2015 թվականի փետրվարի 13-ին՝ Հռոմում:

2. Համաձայնագրի նպատակն է զարգացնել և ամրապնդել Հայաստանի Հանրապետության և ԻԿՐԱՆԵՏ-ի միջև համագործակցությունը՝ ռեյաստիվիստական աստղաֆիզիկայի բնագավառում հետազոտությունների, վերապատրաստման և կրթության խթանման նպատակով, ինչպես նաև Հայաստանի Հանրապետության գիտնականներին և մասնագետներին ընդգրկել ԻԿՐԱՆԵՏ-ի կողմից կազմակերպվող և իրականացվող միջոցառումներում և հետբուհական ու հետդոկտորանտական մակարդակներով վերապատրաստման ծրագրերում, նաև աջակցել փոխանակման ծրագրերի համատեղ իրականացմանը:

3. Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունն ստանձնում է, մասնավորապես, հետևյալ պարտավորությունները.

կատարել ներդրումներ տարեկան կտրվածքով՝ Հայաստանի Հանրապետության՝ տվյալ տարվա պետական բյուջեով գիտական և տեխնոլոգիական գործունեության համար նախատեսված ընդհանուր միջոցների շրջանակներում (հոդված 4, կետ 2),

ապահովել Կենտրոնի տարածքների և սարքավորումների ապահովագրությունը (հոդված 4, կետ 4),

երաշխավորել, որ ՀՀ կրթության և գիտության նախարարությունը

Կենտրոնի գործունեության համակարգման նպատակով կատեղծի Կառավարման խորհուրդ (հոդված 5, կետ 1):

4. Հաշվի առնելով, որ Համաձայնագրով Հայաստանի Հանրապետությունում ԻԿՐԱՆԵՏ-ի կենտրոնի ստեղծումը կնպաստի ռեյատիվիստական աստղաֆիզիկայի բնագավառում հետազոտությունների, վերապատրաստման և կրթության խթանմանը, ինչպես նաև կապահովի Հայաստանի Հանրապետության գիտնականների և մասնագետների ընդգրկվածությունը ԻԿՐԱՆԵՏ-ի կողմից կազմակերպվող և իրականացվող միջոցառումներում, ՀՀ սահմանադրական դատարանը գտնում է, որ սույն Համաձայնագիրը բխում է ՀՀ Սահմանադրության 89-րդ հոդվածով սահմանված՝ ՀՀ կառավարության կողմից գիտության, կրթության ոլորտում իրականացվող պետական քաղաքականությունից և ՀՀ Սահմանադրության 48-րդ հոդվածով սահմանված՝ գիտության զարգացմանը նպաստելու խնդրից:

Ելնելով գործի քննության արդյունքներից և ղեկավարվելով Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 100-րդ հոդվածի 2-րդ կետով, 102-րդ հոդվածի առաջին և չորրորդ մասերով, «Սահմանադրական դատարանի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքի 63 և 64-րդ հոդվածներով, Հայաստանի Հանրապետության սահմանադրական դատարանը **Ո Ր Ո Շ Ե Ց**.

1. 2015 թվականի փետրվարի 13-ին Հռոմում ստորագրված՝ Հայաստանի Հանրապետության կառավարության և Ռեյատիվիստական աստղաֆիզիկայի կենտրոնների միջազգային ցանցի (ԻԿՐԱՆԵՏ) միջև Հայաստանի Հանրապետությունում ԻԿՐԱՆԵՏ-ի կենտրոն հիմնադրելու մասին համաձայնագրում ամրագրված պարտավորությունները համապատասխանում են Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրությանը:

2. Հայաստանի Հանրապետության Սահմանադրության 102-րդ հոդվածի երկրորդ մասի համաձայն սույն որոշումը վերջնական է և ուժի մեջ է մտնում հրապարակման պահից:

ՆԱԽԱԳԱՀՈՂ

Վ. ՀՈՎՀԱՆՆԻՍՅԱՆ

19 մայիսի 2015 թվականի
ՄԴՈ-1209

ԿԱՆԱԴԱՀԱՅ ԴԱՏԱՎՈՐԸ ՀՀ ՄԴ-ՈՒՄ

Ապրիլի 1-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց Կանադայում քաղաքացիության եւ միգրացիայի հարցերով դատավոր Արիս Պապիկյանին: Հյուրը ծանոթացավ Սահմանադրական դատարանի գործունեությանը: Զրույցի ընթացքում պարոն Պապիկյանը որոշ նկատառումներ ներկայացրեց կանադական արդարադատության իրենց փորձից:

Երկուստեք պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից կազմակերպվելիք միջոցառումներին հայ եւ կանադացի մասնագետների գործակցության մասին:

Երկուստեք պայմանավորվածություն ձեռք բերվեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի կողմից կազմակերպվելիք միջոցառումներին հայ եւ կանադացի մասնագետների գործակցության մասին:

ՀՅՈՒՐ ԷՐ ԳԵՐՄԱՆԱՑԻ ՊՐՈՖԵՍՈՐԸ

Միջազգային համագործակցության գերմանական ընկերությունը (GIZ) դատաիրավական բարեփոխումներին նպաստող մի շարք ծրագրեր է իրականացնում Հարավային Կովկասի երկրներում: Այդ ծրագրերի շրջանակում ապրիլի 9-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ, ՀՀ Նախագահին առընթեր սահմանադրական բարեփոխումների մասնագիտական հանձնաժողովի նախագահ Գ. Հարությունյանին հյուրընկալվեց Լայպցիգի համալսարանի պրոֆեսոր Քրիստոֆ Դեգենհարթը:

Զրույցն ընթացավ ՀՀ-ում սահմանադրական բարեփոխումների հայեցակարգի, հանձնաժողովի առաջիկա անելիքների եւ այդ գործընթացում GIZ-ի հետ շարունակվող համագործակցության շուրջ: Հիմնական քննարկումը ծավալվեց մարդու իրավունքների եւ հիմնարար ազատությունների երաշխավորման հիմնահարցերի շուրջ:

Ընդունելությանը մասնակցում էր ՀՀ սահմանադրական բարեփոխումների մասնագիտական հանձնաժողովի անդամ, «Հարավային Կովկասում իրավական եւ դատական բարեփոխումների համար խորհրդատվություն» ծրագրի ղեկավար Հայաստանում Վարդան Պողոսյանը:

GRECO ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆԸ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Եվրոպայի խորհրդի «Կոռուպցիայի դեմ պայքարի խմբի (GRECO)» մոնիտորինգային գործընթացի շրջանակում, գնահատման 4-րդ փուլի զեկույցը պատրաստելուց առաջ, Հայաստանում է գտնվում գնահատողների պատվիրակությունը:

Ապրիլի 15-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց պատվիրակությանը Միքայել Յանսենին, Ֆրանկ Ռաուին, Դիանա Կուրպնիեչեին, Դրաժեն Յելենիչին, Տիբոր Կատոնային:

Հյուրերը հետաքրքրվեցին Հայաստանում սահմանադրական բարեփոխումների ընթացքով, մասնավորապես սահմանադրական պատասխանատվության հարցին իշխանությունների դրսևտրած վերաբերմունքին: Հարցադրումներ եղան, թե իշխանության հայեցողության սահմանների հետ կապված ինչպիսի մոտեցումներ են առաջ քաշվում, ինչպես նաև դատաիրավական ոլորտում բարեփոխումներն ի՞նչ հիմնական խնդիրների լուծման են վերաբերվում:

ԱՐԳԵՆՏԻՆԱՅԻ ԴԱՏԱՎՈՐԸ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Հայոց ցեղասպանության 100-ամյա տարելիցին նվիրված միջոցառումների շրջանակներում Հայաստանում գտնվող Արգենտինայի Դաշնային դատավոր Նորբերտո Օյարբիդեն ապրիլի 27-ին հյուրընկալվեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանին:

Գոհունակություն հայտնելով, որ պարոն Օյարբիդեն Արգենտինայում զբաղվում է նաև հայոց ցեղասպանության հարցերով՝ Գ. Հարությունյանը

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐՎԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ ♦ ՏԵՂԵԿՎՈՒԹՅՈՒՆ ♦ 3(77)2015

տեղեկացրեց, որ Իրավաբանների համահայկական խորհրդաժողովին առընթեր ստեղծվել է ցեղասպանության իրավական հիմնախնդիրների ուսումնասիրման հետազոտական կենտրոն՝ ի մի բերելու այդ ուղղությամբ կատարված աշխատանքները եւ նախապատրաստելու հայոց ցեղասպանության իրավական հարցերի հնարավոր միջազգային թղթածրար:

Պարոն Օյարբիդեն տեղեկացրեց, որ Հայաստանում գտնվելով՝ նոր տեղեկություններ ու նոր փաստեր է ձեռք բերել, որոնք լրացնում են իրենց հավաքածը եւ Արգենտինայի հայ համայնքի տրամադրած շատ արժեքավոր տեղեկությունները: Արդեն 12 հազար փաստաթուղթ է հավաքված, եւ դրանում շատ մեծ է հայ համայնքի ներդրումը: Նա կարելուրեց այդ աշխատանքները, շեշտելով, թե դրանք ինչ դրական հետեւանքներ կարող են ունենալ ամբողջ Լատինական Ամերիկայում հայոց ցեղասպանության ճանաչման եւ դատապարտման գործընթացում:

Նորբերտո Օյարբիդեն, որպես Դաշնային դատավոր, Արգենտինայի հայազգի քաղաքացի Գրեգորեո Հայրապետյանի ներկայացրած հայցի հիման վրա ցեղասպանության վերաբերյալ գործ է քննել ու որոշում կայացրել, որով հաստատել է, որ թուրքական պետությունը 1915-1923 թվականների ընթացքում ցեղասպանության հանցագործություն է կատարել հայկական բնակչության դեմ:

Այդ որոշման էլեկտրոնային տարբերակը նա հանձնեց պարոն Հարությունյանին:

Հանդիպման ընթացքում քննարկվեցին նաեւ հայ-արգենտինական կապերի հետագա ընդլայնման հարցեր:

ԱԻՄ ԱՌԱՋՆՈՐԴԸ ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Մայիսի 6-ին ՀՀ սահմանադրական բարեփոխումների հանձնաժողովի նախագահ, ՀՀ ՄԴ նախագահ Գ. Հարությունյանը եւ հանձնաժողովի անդամ Վ. Պողոսյանը հանդիպեցին ԱԻՄ առաջնորդ Պարույր Հայրիկյանի եւ ԱԻՄ ներկայացուցչական խորհրդի անդամ Արկադի Վարդանյանի հետ:

Քննարկման առարկա դարձան սահմանադրական բարեփոխումների

վերաբերյալ ԱԻՄ-ի կողմից նախապես ներկայացրած հայեցակարգային մոտեցումները:

Դրանք համարվեցին սկզբունքային եւ ուշադրության արժանի: Արձանագրվեց հատկապես մարդու իրավունքների երաշխավորման, ժողո-

վրդավարական սկզբունքների հիման վրա գործադիր իշխանության կազմավորման, երկրում սահմանադրական կայուն զարգացումների ապահովման հարցերում հիմնական մոտեցումների ընդհանրությունը: Կարելուովեց հետագա համատեղ քննարկումների անհրաժեշտությունը:

ՄԱԿ-Ի ՀԱՏՈՒԿ ԶԵԿՈՒՑՈՂԸ ՀՀ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆՈՒՄ

Մայիսի 13-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանն ընդունեց ՄԱԿ-ի մարդու իրավունքների բարձրագույն հանձնակատարի գրասենյակի՝ երեխաների վաճառքի, երեխաների մարմնավաճառության եւ մանկական

պոռնոգրաֆիայի հարցերով հատուկ զեկուցող Մոդ դը Բոյեր-Բուֆիքոյին, ով Հայաստանում է գտնվում երեխաների իրավունքներին առնչվող ՀՀ օրենսդրության խնդիրներն ուսումնասիրելու նպատակով:

Հանդիպմանը քննարկվեցին երեխաների իրավունքների պաշտպանության վերաբերյալ մեր երկրում առկա իրավիճակը, մասնավորապես սահմանադրական բարեփոխումների համատեքստում, այս ոլորտում հետագա իրավական նախադրյալների ամրապնդման հետ կապված հարցեր:

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԿԻՆ ԱՆԴԱՄԻ ՄԵԾԱՐՈՒՄԸ

ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախկին անդամ Միքայել Սեւյանը դարձավ 80 տարեկան:

Սեւյանը ՀՀ սահմանադրական դատարանի անդամ ընտրվել է 1996 թվականին,

կենսաթոշակի է անցել 2005-ին: Նա մշտապես կապված է իր նախկին կոլեկտիվի հետ՝ մի որոշ ժամանակ աշխատել է որպես Սահմանադրական դատարանի խորհրդական, սպա հաճախակի մասնակցել ՄԴ միջոցառումներին, պատեհ առիթներով այցելել նախկին աշխատավայր:

Ամբողջ կոլեկտիվի սերնու հարզանքը վայելող Սեւյանի մեծարումը մայիսի 15-ին կայացավ ՄԴ-ում՝ դատավորների եւ աշխատակազմի մասնակցությամբ:

ՉԵԽԱՅԻ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅԱՆ ԱՅՑԸ

Հունիսի 2-ին փոխադարձ այցելությամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանում էր Չեխիայի սահմանադրական դատարանի նախագահ Պավել Ռիխտեսկու գլխավորած պատվիրակությունը, որի կազմում էին Չեխիայի ՄԴ նախագահի տեղակալ Յարոսլավ Ֆենիկը, ՄԴ դատավոր Դեվիդ Յուհլիրը, ՄԴ աշխատակիցներ Վլաստիմիլ Գյոտինգերը եւ Միլադա Կիլիանովան:

ՀՀ սահմանադրական դատարանը, հատկապես այս վերջին տասնամյակում, ակտիվ համագործակցություն ունի Չեխիայի սահմանադրական

դատարանի հետ՝ ինչպես երկկողմանի հարթակում, այնպես էլ տարածաշրջանային կառույցներում եւ սահմանադրական դատարանների համաշխարհային կոնգրեսի շրջանակներում: Կարեւորելով սահմանադրական դատարանների համագործակցության հարցում Չեխիայի սահմանադրական դատարանի փորձը, հանդիպումը սկսվեց «Սահմանադրական եւ այլ դատարանների ֆունկցիոնալ փոխգործակցության հարցերը» եւ «Անհատական սահմանադրական գանգատի ինստիտուտը Չեխիայում եւ Հայաստանում» թեմաներով սեմինար-քննարկումով, որին մասնակցում էին ՀՀ սահ-

մանադրական դատարանի անդամներն ու աշխատակազմի՝ հիմնական գործառույթներ իրականացնող ստորաբաժանումների ներկայացուցիչներ:

Այս հանդիպումը կարեւորվում է նաեւ նրանով, որ ՀՀ-ում սահմանադրական բարեփոխումների ընդհանուր աշխատանքների համատեքստում չափազանց հետաքրքիր է Չեխիայի փորձի ուսումնասիրումը երկու հիմնական ոլորտներում՝ Սահմանադրական դատարանների եւ այլ դատարանների փոխգործակցության հարցում, ինչպես նաեւ Սահմանադրական դատարաններում մարդու իրավունքների պաշտպանության կամ անհատական սահմանադրական գանգատի ինստիտուտի

իրացման ոլորտում, որտեղ Չեխիայի սահմանադրական դատարանը հսկայական փորձառություն ունի եւ համարվում է առաջադիմական փորձառություն ունեցող երկրներից մեկը՝ Գերմանիայի, Սլովակիայի եւ այլ երկրների հետ միասին:

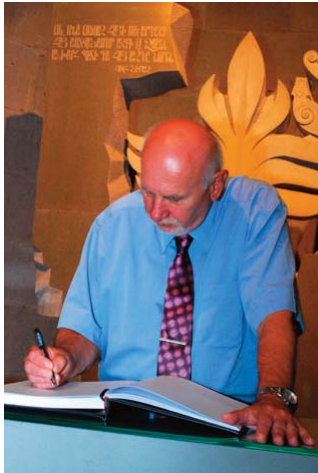

Քննարկվեցին հիշյալ հիմնախնդիրների հարցում չեխերի ձեռքբերումներն ու դրանց լուծմանն ուղղված հնարավոր ուղիները:

Երկժամյա քննարկումից հետո հյուրերը շրջեցին սահմանադրական դատարանի շենքում, եղան նիստերի սրահում, խորհրդակցական սենյակում, ապա այցելեցին Մատենադարան:

Կեսօրին, ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գ. Հարությունյանի ներկայացմամբ Չեխիայի սահմանադրական դատարանի պատվիրակությանն ընդունեց Հայաստանի Հանրապետության Նախագահ Սերժ Սարգսյանը:

...Չեխիայի սահմանադրական դատարանի պատվիրակության այցը շարունակվում է:

ՉԵԽԻԱՅԻ ՊԱՏՎԻՐԱԿՈՒԹՅՈՒՆ ԱՅՑԵԼԵՑ ԾԻԾԵՌՆԱԿԱԲԵՐԴ

Հունիսի 3-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի հրավերով Հայաստանում գտնվող Չեխիայի սահմանադրական դատարանի նախագահ Պավել Ռիխտեսկու գլխավորած պատվիրակությունն այցելեց Հայոց ցեղասպանության հուշահամալիր:

Անմար կրակի մոտ ծաղիկներ դնելուց հետո պատվիրակությունն եղավ Ցեղասպանության թանգարան-ինստիտուտում, ծանոթացավ ցուցանմուշներին: Չեխիայի սահմանադրական

դատարանի նախագահ Պավել Ռիխտեսկին գրառում կատարեց թանգարանի հուշամատյանում:

Հայաստան այցի ընթացքում Չեխիայի սահմանադրական դատարանի պատվիրակությունն այցելեց Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, Զվարթնոց Տաճար, Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտ, Մեանա լիճ: Հանդիպումներ ունեցավ Երեւանի պետական համալսարանի իրավաբանական ֆակուլտետում, ՀՀ վճռաբեկ դատարանում:

Հունիսի 4-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ Գագիկ Հարությունյանի անունից պաշտոնական ընդունելությամբ ավարտվեց Չեխիայի սահմանադրական դատարանի պատվիրակության այցը Հայաստան:

ԴԵՍՊԱՆԻ ՀՐԱԺԵՇՏԻ ԱՅՑԸ

Հունիսի 23-ին ՀՀ սահմանադրական դատարանում կայացավ Հայաստանում Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության արտակարգ եւ լիազոր դեսպան Ռայներ Մորելի հրաժեշտի հանդիպումը ՄԴ անդամների եւ աշխատակազմի հետ:

Հյուրին ողջունեց ու ներկաներին ներկայացրեց ՄԴ նախագահ Գ. Հարությունյանը, գոհունակությամբ շեշտելով պարոն Մորելի պաշտոնավարման տարիներին ՀՀ սահմանադրական դատարանի հետ ունեցած ջերմ ու բարեկամական հանդիպումներն ու համագործակցության արդյունավետությունը, սահմանադրական արդարադատության ոլորտում Հայաստանի եւ Գերմանիայի միջեւ առանձնահատուկ կապերի ստեղծումը:

Հանդիպմանը հատուկ ընգծվեց ՀՀ սահմանադրական դատարանի եւ Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության սահմանադրական դատարանների միջեւ ստեղծված սերտ համագործակցությունը, որն արդեն տասնամյակների պատմություն ունի: Այս համագործակցության զարգացման ու ամրապնդման գործում նկատելի է Հայաստանում Գերմանիայի Դաշնային Հանրապետության

դեսպանատան ակտիվ գործակցությունը, Հարավային Կովկասի երկրներում դատախիրավական բարեփոխումներին նպաստող ծրագրեր իրականացնող Միջազգային համագործակցության գերմանական ընկերության (GIZ) երեւանյան գրասենյակի ակտիվ մասնակցությունը:

Այդ համագործակցությունը շարունակվում է նաև ներկայումս՝ ՀՀ-ում սահմանադրական բարեփոխումների գործընթացում գերմանացի մասնագետների ակտիվ մասնակցությամբ:

Հանդիպման մասնակիցները դեսպանին մաղթեցին հետագա հաջողություններ:

ԱՅՑԵԼՈՒԹՅԱՆ ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ

Հունիսի 2-ին փոխադարձ այցելությամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանում էր Չեխիայի սահմանադրական դատարանի նախագահ Պավել Ռիխտսկու գլխավորած պատվիրակությունը: Եռօրյա այցի ընթացքում կայացան համատեղ սեմինար-քննարկումներ: Այցի ընթացքում պատվիրակությանն ընդունեց ՀՀ Նախագահ Սերժ Սարգսյանը:

Հայաստանում եղած օրերին հյուրերն այցելեցին Հայոց ցեղասպանության հուշահամալիր, Մայր Աթոռ Սուրբ Էջմիածին, Զվարթնոց Տաճար, Կոմիտասի թանգարան-ինստիտուտ, Մատենադարան, Մեառնա լիճ:

Եվ անհա Չեխիայի սահմանադրական դատարանի նախագահ **Պավել Ռիխտսկին** շնորհակալական նամակ է հղել ՀՀ սահմանադրական դատարանի նախագահ **Գագիկ Հարությունյանին**, որում մասնավորապես ասված է.

Հարգարժան պարոն նախագահ, նախ և առաջ ցանկանում եմ շնորհակալություն հայտնել Ձեզ՝ Չեխիայի սահմանադրական դատարանի պատվիրակության համար կազմակերպված հոյակապ ծրագրի համար: Հայաստանում մենք անցկացրեցինք պատշաճ կերպով կազմակերպված ժամանակ, որում ընդգրկված էին իրավական քննարկումներ, բարձր մակարդակի հանդիպումներ և անգամ այցելություններ Հայաստանի մշակութային և բնական զարդը հանդիսացող բազմաթիվ տեսարժան վայրեր: Ձեր դատարանի իրավասությունների շրջանակի վերաբերյալ, ինչպես նաև իշխանությունների տարանջատման շուրջ չափազանց հետաքրքիր քննարկումները և հիմնարար իրավունքների ու ազատությունների պաշտպանության ավելի լայն շրջանակի վերաբերյալ արտահայտված մտքերը վառ ապացույց են այն բանի, որ Հայաստանում կան սահմանադրական ոլորտի մեծաթիվ մասնագետներ, և որ ՀՀ սահմանադրական դատարանի դերն այս ոլորտում անկասկած առաջնային է:

Մեր պատվիրակության բոլոր անդամների անունից արտահայտված շնորհակալական խոսքերը վերաբերում են նաև Ձեր դատարանի աշխատակազմի աշխատակիցներին, ովքեր ջանք ու եռանդ չխնայեցին

հիանալիորեն աջակցելով մեզ բոլոր հարցերում:

Ինձ միայն մի հարց է անհանգստացնում, թե արդյոք ինչպես եմ ես կարողանալու Ձեր այցը կազմակերպել Բոնոյում՝ զոնե մոտ այն բարձր մակարդակին, որ Դուք էիք կազմակերպել: Առայժմ չզիտեմ, բայց խոստանում եմ ամեն ինչ անել, որպեսզի հետագայում կարողանամ պատասխանել Ձեզ Ձեր հյուրընկալությամբ և բարյացկամությամբ:

Հարգանքներով՝ ՊԱՎԵԼ ՌԻԽԵՏՍՎԻ

ՉԵԽԻԱՅԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽԱԳԱՀ,
ԻՐԱՎԱԲԱՆԱԿԱՆ ԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԴՈԿՏՈՐ
Բոնո, 9 հունիսի 2015թ.

ՀՀ ՄԴ մամուլի ծառայություն

Գրանցվել է ՀՀ արդարադատության նախարարության
20 դեկտեմբերի 1996թ. կոլեգայի թիվ 37/2-14 որոշմամբ

Խմբագրության հասցեն՝
Երևան, Բաղրամյան 10
Հեռախոս՝ 011-588-171
E-mail: armlaw@concourt.am.
<http://www.concourt.am>.

Ստորագրված է տպագրության՝ 25.06.2015թ.
Դասիչ՝ 77754
Գրաչափը՝ 70X100 1/16
Տպաքանակը՝ 400

ՀՀ ՍԴ տեղեկագիրը ՀՀ
բարձրագույն որակավորման
հանձնաժողովի որոշմամբ ընդգրկված է ՀՀ ԲՈՀ-ի
ատենախոսությունների հիմնական արդյունքների
և դրույթների հրապարակման համար ընդունելի
հրատարակությունների ցուցակում

Вестник Конституционного Суда Республики Армения N 3(77) 2015
Bulletin of the Constitutional Court of the Republic of Armenia N 3(77) 2015
Bulletin de la Cour constitutionnelle de la République d'Arménie N 3(77) 2015